

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1929.

Första kammaren.

Nr II.

Lördagen den 23 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Föredrogs Kungl. Maj:ts proposition nr 111, angående pensioner från allmänna indragningsstaten åt vissa tjänstemän vid kontrollen över sockerbeskattningen m. m.

Propositionen hänvisades, i vad den avsåg pensioner från allmänna indragningsstaten, till bankoutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran första lagutskottets utlåtanden nr 7 och 8.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 8, i anledning av väckta motioner angående ändrade bestämmelser rörande vägstämma.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 9, i anledning av väckt motion om revision av skogsvårdslagen m. m.

*Om revision
av skogsvårdslagen.*

I en inom första kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 189, av herr *Lindhagen*, hade hemställts, att riksdagen för bevarande av landets skogskapital till gagn för samtliga samhällsintressen ville hos Kungl. Maj:t begära förslag till:

1) revision av 1923 års skogsvårdslag i syfte att förekomma olämplig totalavverkning å större vidder av skog som ej kunde anses såsom yngre;

2) lagstadgad skyldighet för ägare av större skogar att å dem införa utställighetsbruk, och

3) lagstiftning vilken på sätt 1904 års riksdag begärde tryggade tillkomsten av sockenallmänningar och andra dylika samfällda skogar.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motion I: 189 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr *Lindhagen*: Herr talman! Jag har tillåtit mig väcka en del så kallade jordmotioner, avseende dels jordbruksnäringen och dels de speciella naturrikedomarna, och nu har av denna cykel, omfattande aderton framställningar, den första kommit på kammarens bord. Den är utbruten ur framställningarna rörande de speciella naturrikedomarna. Då denna motion blivit lösligt utbruten ur sitt sammanhang, skall jag tillåta mig att belysa den ur dess vidare synpunkter.

Jordfrågan har löpt såsom en röd tråd genom det svenska statskicketets hi-

Om revision
av skogsvårds-
lagen.
(Forts.)

storia sedan uråldriga tider, och enligt min mening avslutades ett av de många kapitlen i dess hävder med året 1928. Detta kapitel började med industrialismens inbrott. Förut funnos ju också ekonomiska motsatser, men människorna levde dock avskilda från varandra. Företagen kunde ej antaga överväldigande proportioner och möjliggjorde patriarkalisk hänsyn. De stora uppfinningarna omvandlade därefter förhållandena. Kapitalet organiserade stora företag. Individerna sjönko ned till bricker i ett spel. Utdelningen på aktier och börsmarknaden blevo den nya tidens ekonomiska drivfjädrar.

Dessa tidsströmningar böljade först in över den norrländska jorden och sedan över hela landet. Det gällde då till en början att bevara möjligheterna till uppehälle genom jordbruk för egen räkning.

Liberalerna, stödda delvis av den patriarkaliska konservatismen, gingo i spetsen för denna rörelse och även för naturrikedomarnas kontrollerande. När liberalerna avstått från att fullfölja sina traditioner, övertogos dessa av socialisterna, men även bland dem har på sista tiden stämningen för jordfrågorna avmattats, vilket nära sammanhänger med de vänsterpolitiska ministärbildningarna, och det har väl sin naturliga orsak, eftersom det sker.

Nu avser den ena motionscykeln kontrollen på de speciella naturrikedomarna, särskilt då på större skogar, malmfyndigheter, vattenfall av större omfattning samt större torvmossar. Det är ett visst missförhållande, att dessa motioner allesammans gått till olika utskott. Skogarnas sociala fråga har gått till jordbruksutskottet såsom representant för jordbrukets tekniska frågor, frågan om malmfyndigheterna, också en social fråga, har gått till första lagutskottet, som representerar den rena juridiken, och så slutligen har frågan om vattenfallen och de större torvmossarna gått till andra lagutskottet, det sociala lagutskottet, som ju åtminstone formellt skall anses representera de sociala synpunkterna. Således kan man inte här förvänta någon enhetlig synpunkt lagd på det hela och allra minst av den tekniska jordbruksvårdens representant, jordbruksutskottet, som alltid visar sig vara enigt emot de flesta sociala synpunkter.

Som sagt har den sista epoken av den svenska jordfrågan blivit avslutad med år 1928, och man kan slå igen boken om densamma. Det är en epok, som har utträtt vad den kunnat, och det gäller nu som alltid i världen att börja om igen från början. Vi ha slutat med att bygga jordfrågan på något välgörenhetens ordnande och främst till förmån för dem, som ha pengar. Fortfarande hägrar vid horisonten drömmen om ett rättstillstånd, på vilket även jordfrågan uppbygges.

Trontalet har icke kommit med något löfte om denna pånyttfödelse. Det förebådar visserligen en lagstiftning eller någon administrativ reglering, varigenom lantarbetarna skulle kunna få arrendera eller övertaga någon markbit — således en gammal fråga, som tidigare övergivits, men som nu kommer tillbaka. Detta är ett resultat av en riksdagens skrivelse förra året, med vilken man trodde sig kunna trolla genom att bereda lantarbetarna egna jordbruk utan att privilegiera dem på något särskilt sätt. Svenska lantarbetareförbundets styrelse har också brutit staven helt och hållet över detta av den nya egnahemsstyrelsen inlämnade förslag, vilket öde, regeringen tillämnar detsamma, är mig obekant.

För att nu övergå till den föreliggande frågan mot den bakgrund, jag i korta drag tecknat, gäller det närmast kontrollen över skogarna. Som bekant är åkern och skogen vårt lands viktigaste naturrikedomar, och i vårt kalla klimat måste skogen tjäna både jordbruket och industrien. Man kan inte hjälpa, att även om industrien vill ha så mycket skog som möjligt, måste jordbruket undfå sin del för att kunna existera. Det måste avkasta icke blott lantbrukets produkter utan även husbehovsvirke m. m. dylikt. Man ser redan därav, vilken

betydelse äganderätten till själva skogsmarken har, och därmed sysselsatte sig partierna vid sekelskiftet ganska mycket, särskilt vänsterpartierna, men även de konservativa, i hög grad.

*Om revision
av skogsvärde-
lagen.*

(Forts.)

Jag skall förbigå frågan om jordbrukets äganderätt för sin husbehogsskog, vilken fråga kan ordnas efter flera linjer men alltid kommer att tendera till, att jordbrukarna vilja ha skogen på egen mark, där de kunna få begagna den efter lägenhet och på ett omtänksamt sätt tillgodogöra sig allt avfall ifrån skogen. Ett sätt är också att bilda sockenallmänningar, gemensamma för allt jordbruk. Till den punkten har jag tillfälle att strax återkomma.

De stora övriga skogsmarkerna, som icke direkt tjäna jordbruket, ägas för närvarande av staten, industribolag, enskilda godsägare eller storbönder samt äro i åtskilliga fall allmänningar, särskilt häradsallmänningar och i någon mån sockenallmänningar. Staten hade förr bibehållen äganderätt till all skogsmark i Norrland, Dalarna och Värmland. Men i Värmland lade sig enskilda helt enkelt till med statens skogsmark utan opposition från statens sida. I Norrland och övre Dalarna åter utskiftade staten skogarna till jordbruket och industrien för att främja båda, därvid några sockenallmänningar endast längst uppe i norr bildades. Detta är den enda medverkan, som gjorts från statsmakternas sida till bildandet av sockenallmänningar på senare tid.

Särskilt märkligt är vad den stora skogskommittén av år 1896 yttrade rörande den enskilda skogshushållningen. Denna kommittés ledamöter voro F. von Essen, Hugo Tamm, Bernhard Martin, A. Asker, C. M. Sjögren, C. H. R. Rappe och Olof Jonsson i Hov. De yttrade, att man borde ingripa mot skogar av större omfattning, och grundade detta förslag på den enhälliga meningen inom kommittén, som jag nu citerar, »att man ej kan vänta några tillfredsställande resultat av den privata hushållningen, varemot staten enligt alla länders erfarenhet vore den yppersta skogsägaren». Det är anmärkningsvärt, att kommitténs medlemmar väsentligen tillhörde de konservativa partierna. På senare tid har det blivit ett omslag i uppfattningen. Den gamla skogsindustriens imperialism börjar leva upp igen, och man hör från skilda håll, att det viktigaste är, att skogarna sammanföras till större komplex under kapitalstarka brukare. Det är på denna grundval utskottet ansett sig böra avstyrka första och andra punkterna i motionen, såvitt jag förstår.

Vi måste i alla fall besinna, att den enskilda skogsindustrien är byggd på aktiesystemet, och aktien kan ju inte annat än representera den krassa egenyttnan utan några personliga förbindelser. Varhelst en aktie ligger i ett kassafack eller i en byrålåda samlas intresset om att erhålla stor utdelning eller att sälja med vinst. Systemet har bidragit till att utplåna medkänslan för andra, det har industrialiserat de högre ämbetsmannakårerna, det har bortjagat de ovägbara värdena och även förnedrat statskonsten, det har renodlat inriktats på att förtjäna på människorna i stället för att hjälpa dem, det har främjat överspekulationen och konjunkturernas grymma spel. Bankerna ha på det sättet fått övertaga många stora skogsbolag och förvandla sig till både industriidkare, jordbrukare och skogsägare. Därtill kommer, att ofta säljas bolagsaktier till alldeles för höga priser, och då kan köparen icke göra annat än att i den mån lagarna medgiva det, taga ut så mycket som möjligt ur skogen på en gång för att täcka den höga köpeskillingen. Så har det gått till på många håll.

Det är visserligen klart, att en industri är betjänt av att äga råvaran, men det är en mängd industrier även i vårt land, som hämtar sina råvaror långt ifrån. Tänk om det i Norrland hade ordnats så vid avvitringarna, att jordbruket fått, utom husbehovsskog, till förfogande jämväl saluskog i form av sockenallmänningar, och den övriga skogen väsentligen avsatts till kronoparker! Jag undrar, om det icke då hade blivit en mycket stabilare grundval både för befolkningens utkomst och för landets utkomst genom en sådan ordning. Då hade

*Om revision
av skogsvårds-
lagen.
(Forts.)*

industrien utom från de skogar, som den förut ägde tilläventyrs, fått hämta sin råvara ifrån bondskogarna, ifrån kronoparkerna och ifrån sockenallmänningarna.

Nu har emellertid återigen, trots det att industrien dock vilar på aktiesystemet, den gamla läran om att skogsbolagen sköta sin skog mönstergillt dykt upp igen. Tendensen blir allt mer den att uppfatta det så, att skogsvårdsstyrelserna äro till mest för bondskogarna. De antagas vara allestädes närvarande samt ägna ett oväldigt och brinnande intresse åt skogsvården. Det är en mycket farlig praxis, som således synes vara i antågande, att bolagsskogarna i regel ej behöva någon effektiv tillsyn. Skogsvårdsstyrelserna veta ofta ganska litet av vad som tilldrager sig på vidderna. Detta är en allmän uppfattning mångenstädes. I olikhet med de allmänna skogarna vill den nya strömningen skydda skogsbolagen från att sköta sin skog efter uthållighetsbruk. Behovet därav är mycket stort på många ställen, men lagen påbjuder det icke. Genom att kultivera skogsbördig mark, som ej är skogbärande, vinnas värden för framtida generationer. Det är en neutral fråga, där icke några partiintressen stå mot varandra. Om man vill rädda stadig arbetsförtjänst åt den levande generationen, råvara åt den nuvarande industrien och en stadig handelsbalans för nationen, måste man bevara det nu uppvuxna skogskapitalet från rovbrytning.

Emellertid har den sista lagstiftningen angående vården av enskilda skogar, nämligen skogsvårdslagen av 1923, utsträckt sin omtanke endast till skog, vilken är att anse såsom yngre. All annan skog däremot kan få avverkas totalt, blott icke skogsåterväxten äventyras, och så finns det ett par andra mindre förbehåll. Men, som sagt, aktiesystemet har icke någon omtanke; då aktiemajoriteten vill taga ut stora vinster, gör den det, och då den köpt till en överdriven köpeskilling, så tager den på detta sätt igen det. Dessutom — och det har också överklagats — är i lagen inte definierat vad som skall innefattas under begreppet yngre skog, och härigenom lämnas utrymme för godtycke, mannamån och växlande praxis. Allmänheten i orterna har mångenstädes en annan uppfattning om åtskilliga bolags skogsvård, än som man söker göra gällande i de högre instanserna.

På grund av detta åskådningssätt, denna erfarenhet och sakens natur, kan man också säga, har vid sekelskiftet flerfaldiga gånger andra kammaren med stora majoriteter och första kammaren med avsevärda minoriteter begärt en lagstiftning, som inför uthållighetsbruk för skog i större omfattning, vilket ju den konservativa skogsvårdskommitté, som jag nyss citerade, ansåg vara en riktig väg. Då jag nu ser, att herr Tamm gör flitiga anteckningar kanske rörande detta mitt yttrande, vill jag fästa uppmärksamheten på, att hans fader, Hugo Tamm, också var med om den åskådningen.

Nu har som sagt skogsvårdslagen blivit mer effektiv, såvitt det gäller yngre skog. Man får avverka i alla fall med endast få restriktioner all grövre skog, och då är det givet, att man gör det också, när man anser tillfället passa. Det bör väl också förekomma någon kontroll emot en sådan utveckling.

Emellertid har under intrycket av denna omvandling i tänkesättet, varigenom ingripandet i jordfrågan blivit allt mer och mer omodernt, partierna enat sig om att följa de konservativa linjerna, så att nu befinna vi oss i en vågdal i det avseendet. Vad som är riktigt, kommer dock tillbaka, och denna motionscykel har avsett att påminna om de evigt bestående nödvändigheterna.

Det är ganska intressant att finna, att under det att, som sagt, denna sak hade stor anklang vid sekelskiftet, var det då det liberala partiet, som förde an i den punkten, men år 1923, då samma sak väcktes till liv genom att jag framförde jordkommissionens betänkande i samma riktning, var det i utskottet bara fyra socialdemokrater, som stodo kvar vid den uppfattningen, medan de andra utskottsledamöterna voro emot. När jordkommissionens förslag sedan upprepades i riksdagen år 1927, stod motionären ensam utan stöd ens av någon so-

cialdemokrat. Utskottets ordförande, herr Johansson i Uppmålby, hade varit helt ense med jordkommissionen i dess förslag, men han har redan fallit ifrån. I föl var det dock en liberal ifrån de gamla tiderna, som var inne i dessa frågor, nämligen Åke Ingeström ifrån Värmland, som höll fast vid den gamla åskådningen. Han var ordförande i jordkommissionen, hade stort eget jordbruk, hade deltagit i landstingets förhandlingar under långa tider och kände förhållandena inom länet. Han sade till mig, då jag väckt motion i frågan, att det var verkligen en välbehövlig motion. Några dagar senare kom han till mig och meddelade, att i den avdelning av jordbruksutskottet, som behandlade saken, hade han slagit ett stort slag för den, och han hoppades, att det skulle bära frukt, vilket det sedan visade sig icke alls göra. Kort tid därefter dog Ingeström. Man kan säga att därmed bortgick den siste liberale jordpolitikern.

Det har i motionen i år gjorts trenne yrkanden. För det första har det yrkats på en revision av 1923 års skogsvårdslag i syfte att förekomma olämplig totalavverkning å större vidder av skog, som ej kan anses såsom yngre. Här är det således icke fråga om några hushållningsplaner, som det andra momentet i motionen understryker, utan bara fråga om en allmän omvårdnad i nämnda syfte.

I den andra punkten återkommer det gamla yrkandet på lagstadgad skyldighet för ägare av större skogar att å dem införa uthållighetsbruk. Det har icke alls varit meningen att ställa industrien under någon svårare kontroll. Den skulle efter sin egen tillverknings beskaffenhet och efter sitt eget behov uppgöra en hushållningsplan, som passade den, och sedan fick den underställa denna plan skogsvårdsstyrelsen i länet, som hade att göra erinringar däremot eller godkänna densamma för att sedan lända till efterrättelse. Man skulle icke gå omkring fiskaliskt och snoka och kontrollera, i fall överträdelse skett, men om det anmäldes någon överträdelse emot den planen eller något sådant blev annorledes kunnigt, skulle stickprov göras på platsen, överträdaren till straff och androm till varnagel. Detta kunde icke leda till något byråkratiskt system utan det var bara fråga om en kontroll, anordnad på ett enkelt och naturligt sätt.

Det tredje yrkandet i motionen avser att återuppliva det gamla kravet på att skapa sockenallmänningar. Jag kommer väl i håg, vilken tillfredsställelse det väckte hos oss, då brukspatron af Burén, i första kammaren 1904 väckte motion om en lagstiftning, som tryggade tillkomsten av sockenallmänningar och andra gemensamhetsskogar. Den antogs, tror jag, enhälligt av första kammaren och även av andra kammaren. Sedan har denna riksdagsskrivelse icke kommit ur fläcken under alla dessa oerhörda utredningar, mest juristutredningar, utan frågan har stannat i stöpet och väntar ännu på att ägnas någon uppmärksamhet.

Hur har nu jordbruksutskottet behandlat dessa frågor? Jo, jordbruksutskottet säger först, att den fråga, som beröres i första och andra punkterna av motionen, förelåg senast vid 1927 års riksdag till behandling. Alldeles oriktigt, herr Sederholm, ty det var endast den andra punkten, som förelåg vid 1927 års riksdag! Förslaget i den första punkten är en nyhet. Där talas det icke alls om hushållningsplaner och uthållighetsbruk, utan det gäller bara att se till, att icke större sträckor av grövre skogar avverkas. Det är således en annan sak. Att då bara hugga till och vilseledande säga, att punkten 1 förelåg 1927, det visar, vilket nedblickande utskottet har på motionen, när det icke ens anser sig behöva lojalt rätta sig efter yrkandena. Men vad var det, som beträffande punkten 2 sades i utskottets motivering 1927, vilken nu åter åberopas? Jo, det sades, att »tanken på att beträffande enskilda skogar i allmänhet, eller i varje fall större sådana, påbjuda s. k. uthålligt skogsbruk enligt

*Om revision
av skogsvårdslagen.
(Forts.)*

Om revision
av skogsvårds-
lagen.
(Forts.)

fastställda hushållningsplaner under statlig tillsyn», den har »hittills visat sig ogenomförbar; väl närmast på grund av att ett så kraftigt ingrepp i den enskilda förfoganderätten till skogen icke ansetts kunna ifrågakomma, men säkerligen också på grund av de betydande praktiska svårigheterna att realisera densamma». Lagstiftningen har ju i stället »fått framgå mera varligt och i kontakt med den efter hand utvecklade allmänna meningen».

Vad är det för mening man skall vänta på? Förmodligen på att de stora industriidkarna själva skola påyrka denna sak. Men det kan man väl icke avvakta, utan meningar kunna väl bildas endast därigenom, att de olika meningarna göra sig gällande, så att folk får veta, att dessa uppfattningar existera. Här har man nu i stället sammanslagit alla meningar och sagt, att de skola vara tysta och icke ge sig tillkänna, tills genom något underverk eller trolleri det framkallas plötsligt ur denna försumpning en allmän mening.

Påståendet, att en sådan lagstiftning »icke ansetts kunna ifrågakomma», är riktigt vad gäller senare tider, men förut ansågs en sådan kunna ifrågakomma. Att den möter praktiska svårigheter, vill jag icke förneka, ty det gör all lagstiftning, men som bekant äro svårigheterna till för att övervinnas.

På denna motivering har utskottet nu avstyrkt andra punkten av motionen och däri utan vidare med lätt sinne inbegripit även första punkten.

Jag kommer sedan till den tredje punkten, det gamla kravet på bildandet av sockenallmänningar och andra dylika samfällda skogar. Beträffande den punkten måste jag erkänna mig vara ännu mera förvånad över utskottets ställningstagande än i fråga om vad det sagts om första punkten. Utskottet erinrar i korta drag om den lidandets väg, som dessa krav haft att gå. Det antogs enhälligt av riksdagen 1904 och överlämnades sent omsider till 1911 års skogslagstiftningskommitté, bestående av nästan uteslutande jurister — jag erinrar om, att denna kommitté i sitt betänkande sju år efteråt, 1918, sade, att denna sak nog skulle tagas upp, när det blev fråga om en skifteslagstiftning — m. fl. sådana kommittéer, som hade tillsatts. Men så sköts det ytterligare undan efter detta långa uppskov. År 1923 kom det ingen framställning med anledning av 1904 års riksdagsskrivelse.

Nu säger jordbruksutskottet på följande sätt: »Emellertid kvarlevde denna lagstiftningsfråga alltjämt i det pågående arbetet på ny skifteslagstiftning, vilket avslutades genom behandlingen vid 1926 års riksdag av förslaget till lag om delning av jord å landet. Detta förslag innehöll bestämmelser om avsättande och bildande av gemensamhetsskog, och därigenom hade alltså — såsom framhölls i första särskilda utskottets utlåtande nr 1 — förverkligats ett önskemål, som länge stått på dagordningen. De i berörda hänseende föreslagna lagbestämmelserna vunno också riksdagens gillande.» Det är ett alldeles oriktigt citat av vad det särskilda utskottet sade, och jag tycker verkligen, att jordbruksutskottet kunde visa så mycken lojalitet mot grundlagarna, att det citerade riktigt och fullständigt. Särskilda utskottet sade, att de i det nu föreliggande lagförslaget utformade bestämmelserna om gemensamhetsskog torde alltså utgöra det resultat, till vilket riksdagens skrivelse av år 1904 anses böra i detta sammanhang leda. Det var en stor inskränkning: »i detta sammanhang leda». Denna lag om delning av jord på landet har i 10 kap. 5 § och 20 kap. 5 §, bestämmelser om bildandet av gemensamhetsskog i samband med skifte. Det var nog en allmän känsla både inom kommittén och riksdagen, att det var en bestämmelse på papperet, som mycket sällan skulle kunna leda till resultat; den bara existerade såsom sådan. Men det var för övrigt fråga om delning av jord på landet, således om skiften av hemman, men när i alla dagar bildas det sockenallmänningar på den vägen? Det är väl mera sällsynta om ens någonsin förekommande fall, och det är det, som yrkandet främst avser. 1904 års skrivelse ville åstadkomma en lagstiftning, varigenom man tryggade till-

komsten av sådana skogar, så att vare sig man köpte skogsmark eller donerade skogsmark eller gjorde på annat sätt, så skulle en sådan sockenallmänning icke kunna förskingras utan stå under statens hägn. Jag vet ej, hur det är med dessa allmänningsskogar, som man bildat på enskilda hemman efter överenskommelser och genom lantmätarens ingripande eller om de genom dessa överenskommelser anses bli så fast ställda, att man icke sedermera kan påyrka deras skiftning igen.

*Om revision
av skogsvårds-
lagen.*

(Forts.)

Jag vill fråga herrarna på smålandsbänken om en sak. 1904 års skrivelse hade särskilt intressenter på smålandsbänken i andra kammaren. De voro vad vi då inom vänsterpartierna obehörigt kallade representanter för det mörkaste Småland. Jag säger nu, att det är representanter för det verkliga Småland. Jag säger nu, att det var dessa konservativa lantmän från det verkliga Småland, som jämte min ringa stadsperson förenade sig om att interpellationsvis, genom spring i trappor och mycken agitation söka få liv i 1904 års riksdags-skrivelse, ty vi ansågo det viktigt på den tiden. Det var ett konservativt krav, att man skulle bilda sockenallmänningar av skogen. Jag undrar, vad herrarna nu anse om edra företrädares uppfattning i den saken.

Nu återstår det naturligtvis att beträffande de tre yrkandena hoppas något av socialdemokraterna, ty både det konservativa partiet och det frisinnat-liberala partiet intressera sig ej vidare för dylika angelägenheter. Men i utskottets betänkande skyntar icke ens en skiftning av sympati för saken. Socialdemokraterna ha dock på sitt program att i samhällets besittning böra överföra de för en planmässig folkhushållnings genomförande erforderliga naturrikedomar och samhällelig kontroll skulle äga rum över dem, som kvarstå i enskild ägo. Så illa ligger jordfrågan nu för tiden.

Jag kan naturligtvis icke yrka annat än bifall till motionen.

Herr Sederholm: Jag vill, när jag går att bemöta vad herr Lindhagen nyss anfört, begränsa mig till de olika punkter, som ingå i klämman till hans motion, och skall alls ej gå in på den allmänna betraktelse av jordfrågan, som han här gjort och som synes mig ligga ganska främmande för de yrkanden, vari motionen utmynnar.

Om jag först tager upp den andra punkten, nämligen yrkandet på lagstadgad skyldighet för ägare av större skogar att å dem införa uthållighetsbruk, så har riksdagen så sent som 1927 även efter motionärens mening behandlat denna, och därvid anslutit sig till det uttalande, som jordbruksutskottet då gjorde, nämligen att införandet av uthållighetsbruk säkerligen skulle vålla mycket stor svårighet. Jag minnes mycket väl från debatten vid det tillfället, att jag då efterlyste vad herr Lindhagen menade med uthålligt skogsbruk. Jag fick intet svar då, jag har ej heller fått svar nu i motionen efter två år, och i hans anförande nyss föreligger icke heller något svar i detta avseende. Uthålligt skogsbruk är nämligen icke på något vis en teknisk term, som skogsmännen erkänna såsom sådan, utan den ena kan därmed mena ett och den andra något annat. Skulle man försöka att tolka detta begrepp, skulle det väl närmast vara, att man såg till, att skogen åtminstone fick växa, tills den erhöll sådana dimensioner, att den var lämplig för industrierna eller för det husbehovsbruk, till vilket skogen behöver användas, och att man även tryggade en något sånär jämn tillgång på sådant virke. Då kommer man ju till, att man ej bör tillåta avverkning av skog, förrän den kommit i sådana dimensioner; så ligger emellertid för närvarande lagstiftningen till. Tillämpningen av begreppet yngre skog sträcker sig så högt för närvarande inom våra skogsvårdsstyrelser, att när man kommer upp till, att skogsvårdsstyrelsen medger, att det icke är yngre skog, då är det fråga om sådana dimensioner och åldersklasser, där ett verkligt industriellt tillgodogörande av skogen eller dess användande

Om revision
av skogsvårds-
lagen.
(Forts.)

till husbehovsvirke är både möjligt och lämpligt. Om man sedermera menar med uthålligt skogsbruk, att man av sådana mogna dimensioner skall överhålla vissa kvantiteter, blott för att avverkningen skall bli jämn, så vill jag medge, att ett sådant skogsbruk icke blivit infört genom våra skogsvårds lagar, men ett sådant överhållande har också för det allmänna medvetandet föga resonans. Man menar, att när varan är färdig för avverkning och tillgodogörande, må det vara en konjunkturfråga, när den skall tillgodogöras.

Går jag sedan in på frågan, vilka åtgärder som här krävas och på vad sätt detta avverkande och tillgodogörande skall ske, kommer jag in på den första punkten av herr Lindhagens yrkande. Han menar, att det skulle göras en revision av 1923 års skogslagstiftning i syfte att förekomma olämpliga totalavverkning på större vidder av skog, som ej kan anses som yngre. Vad menas då med olämplig totalavverkning? Menar han, att man icke avverkar dessa lika stora kvantiteter varje år utan tager mycket på en gång och ställer sig avvaktande med resten? Och under förutsättning att han menar detta, skulle man då ej kunna taga hänsyn till konjunkturen, icke lägga avverkningarna på det sätt, som är för deras rationella bedrivande bäst. Det skulle för visso vara ett obehörigt och olämpligt ingrepp i en industriidkares frihet och rätt att disponera en effektiv råvara, som han har tillgång till. Man får väl tänka sig, särskilt vad gäller norra Sverige, att avverkningen kan och bör läggas så, att folk och dragare och anordningarna över huvud på bästa sätt kunna utnyttjas, och det kan väl knappast ske, utan att avverkningarna något sänkt koncentreras och icke läggas spridda över hela den avverkningsbara skogen. Olämpligt är det givetvis med en sådan avverkning, om den tages i så stora mått, att återväxten äventyras eller försvåras, men där stadgar ju också 1923 års skogsvårds lag, att avverkningarna icke få så bedrivas, att återväxten äventyras. De kunna bedrivas på olämpligt sätt, läggas över för stora arealer på en gång, och jag vet då fall där skogsvårdsstyrelsen varit nödsakad att ingripa för att hindra sådant. Givetvis måste återväxten tryggas icke blott genom fröträds ställande utan även genom plantering och, i den mån skogsvårdsstyrelserna finna behövt, genom deposition av nödiga medel för att trygga, att erforderliga anordningar träffas för återväxtens tryggande.

Jag kan alltså ej finna, att detta, jag vågar säga dimmiga krav på uthålligt skogsbruk är något, som det finnes skäl att gå in för. Alla de stora skogsägarna äro i sitt eget välförstådda intresse angelägna att trygga en jämn tillgång för den industri, de ha att tillgodose, att trygga jämnaste möjliga tillgång på skog, och något ingripande från statens sida i det hänseendet är enligt min mening ej för närvarande behövt. Jag är också av den mening, att ett förekommande av olämplig totalavverkning å större vidder och ett ingripande från det allmänns sida i större utsträckning, än vad som är möjligt och nu sker med tillämpning av 1923 års lag, icke är påkallat.

Vad så beträffar den tredje punkten, har herr Lindhagen däri påyrkat en lagstiftning, vilken, på sätt 1904 års riksdag begärde, tryggar tillkomsten av sockenallmänningar och andra dylika samfällda skogar. Ja, det är ej så lätt att förstå vad motionären här menar. Han säger »tillkomsten» av dylika skogar och sockenallmänningar. Det gäller alltså icke — åtminstone icke enligt motionärens ordalag i motionen — bevarandet av sådana utan tillkomsten av sådana gemensamhetsskogar. Jordbruksutskottet har hänvisat till skifteslagstiftningens genomförande, då det gäller att bilda gemensamhetsskogar. Det kan ju hända, att genom denna hänvisning frågan om sockenallmänningar icke är besvarad, men då vill jag säga, att tillkomsten av sockenallmänningar, i den mån man skulle mena allmänningar eller skogar, tillhörande kommunerna, pågår i mycket stor utsträckning genom Sveriges skogssälls kaps försorg och förmedling. Det hjälper kommunerna vid inköp av skog, det för-

valtar dessa skogar och har haft mycken framgång i sitt arbete. Några lagstiftningsåtgärder för att befrämja tillkomsten av sockenallmänningar tror jag knappast behövas. Det skulle då vara, om staten ville ge anslag för att ytterligare stimulera detta intresse, men något i lagstiftningsväg i det hänseendet tror jag icke kan begäras eller är påkallat.

Vad åter gäller bevarandet av sockenallmänningarna såsom sådana, vilket motionären varken i motiveringen eller klämman till sin motion berört, så förefanns det — jag tror 1924 — ett utarbetat lagförslag som avsåg att göra det möjligt att ge allmännings natur åt sådana skogar, som av korporationer, häradsallmänningar, landsting eller kommuner hade blivit inköpta, så att man tryggade sig mot en föryttring av dessa av en kanske tillfällig majoritet inom den korporation, som ägde skogen. Jag delar motionärens uppfattning, att det är ett önskemål, att om en majoritet inom en kommun har velat trygga bevarandet av en skog för kommunens bästa och kanske iklätt sig uppoffringar och påtagit sig skatter för att göra det, icke då en annan tillfällig majoritet om något år skall kunna avyttra denna skog och kanske bereda sig viss skattelättnad på bekostnad av de uppoffringar, som en föregående generation påtagit sig. Frågan förelåg, som sagt, i ett lagförslag år 1924, och jag tror, det var färdigt att föreläggas riksdagen, när den Tryggerska ministären avgick. Detta förslag gick ut på, att sådana inköpta skogar skulle genom en särskild procedur få allmännings natur, så att de ej kunde avyttras utan skulle vara oförytterliga. Den därpå följande socialdemokratiska ministären skickade ut detta förslag till kammarkollegium för något slags överarbetning och granskning, och där synes det nu vila i fred. Jag hoppas emellertid, att det skall återkomma och leda till en lagstiftning i den riktning, som motionären i sitt senaste anförande uttalade sig för, men ej i motionen påkallat.

Med anledning av vad jag anförde och i anslutning till jordbruksutskottets förslag ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindhagen: Herr Sederholm har tydligen avstått från att påstå, att första punkten av mitt yrkande inbegripes i det yttrande från jordbruksutskottet, som framfördes, när detta ärende senast var före här i riksdagen. Det yttrandet avsåg ju bara rätt och slätt andra punkten. Där har utskottet tagit till för mycket.

Vad vidare angår frågan om vad som menas med uthållighetsbruk, så vet ju varje människa vad det är. Det är en gammal term, som alltid användes förr i världen och godtogs av andra kammaren och även brukades av skogsvårdsfolk. Det vet väl även herr Sederholm, att man här menar bevarandet av skogskapitalet. Varför skall ej skogskapitalet på de större enskilda skogarna bevaras lika väl som på de allmänna skogarna? Det senare är uttryckligen föreskrivet. Det är den frågan det gäller, men det vilja herrarna ej låtsas om. Vill man saken, förstår man den genast och kommer icke med sådana invändningar, som nu skett.

Vad som menas med skogskapitalet behöver väl ej utredas. I betänkanden och motioner — även i mina motioner — vimlar det av denna begreppsbestämning. Men herr Sederholm säger ändå, att icke ens nu i sitt anförande har motionären berört den saken. Det finns ingen möjlighet att tala till jordbruksutskottet, som ej vill läsa vad som står eller höra på vad som säges.

Med skogskapital behöver inte ens menas grovskog. Man kan låta skogen växa till ringare höjd och sedan därav taga enbart kapitalet. Det får industriadkaren själv bestämma, hur han vill ha det. Vill han hellre röra sig med mindre skog, eftersom sulfit och sulfat utgör industriens förnämsta tillverkning för närvarande, så går det för sig.

Med denna industriens utveckling ligger det så mycket större vikt på att

*Om revision
av skogsvårds-
lagen.
(Forts.)*

*Om revision
av skogsvårds-
lagen.*
(Forts.)

trygga tillkomsten av gemensamhetsskogar för att ha kvar i landet något grov-
virke, som behöves för att bygga våra hus i detta ytterst kalla klimat och andra
omistliga ändamål. Därför går det ej an att såsa med denna sak, som det
gjorts från 1904, utan att det ännu har kommit fram någonting.

En avverkning till kapitalet av skog, som ej kan anses som yngre, kan ske
därför att, såsom jag nämnde, aktieägarnas majoritet vilja ha det så på grund
av ett tillfälligt vinstbehov eller en tillfällig nödvändighet att betala en för
stor köpeskilling eller annan bristande omtänksamhet. Jag känner ju ej alla
skogsmarker i Sverige, men jag vet — och det ligger i sakens natur — att
sådana förhållanden fortfarande överklagas. Jag hörde, senast förra som-
maren vid en resa i Norrland, hur folk sade, att det är ett spektakel, hur det
avverkas. Ingen arbetsförtjänst på långliga tider kunde därefter emotas,
sade man. Man visade mig en trakt, som var totalt avverkad rubb och stubb.
Men här bryter sig ofta befolkningens uppfattning och de stora skogsbolagens
uppfattning om deras befogenhet att göra det som de anse vara för sig lämp-
ligast. Därför gäller saken helt enkelt den, herr Sederholm: Varför skola
vi icke hinna så långt i skogsvård, att man anser det nödvändigt för det all-
männa skull och för folkets skull att tillgodose folkets behov, nämligen att
kapitalet skall bevaras och icke en kapitalavverkning äga rum, så att gene-
rationer få vänta på tillväxt. Varför skall det icke få vara samma bestäm-
melser för de stora bolagsskogarna som för de allmänna skogarna? I all syn-
nerhet finnes fog därför i de landsdelar, där kronan genom avvitringarna
avsett att skänka sin skog till befolkningen. I den mån nu de forna norr-
ländska bondgårdarna utbrytas till små fattiga torparbruk bör staten se till,
att det åtminstone blir varaktig arbetsförtjänst för detta fattiga folk på de
gamla donationsskogarna.

1904 års motion avsåg precis detsamma, som den siste talaren nu änt-
ligen medgav vara riktigt, »men det har motionären inte talat om nu i sin
motion». Det har han visst gjort. Och tänk bara, när herr Sederholm säger,
att motionären talat om tryggande av husbehovsskog, men icke om bevarande av
sådan. Trygga och bevara, herr Sederholm, ha samma betydelse i svenska språ-
ket. Herr Sederholm kan ju slå upp i ordlistan, så får han det klart för sig.

Man kan ju gå tillbaka till 1904 års skrivelse och överläggningarna därom,
om man är intresserad i jordbruksutskottet. Men utskottet söker i stället
komma ifrån saken så, att motionären ej har menat vad han uppenbarligen
menat och upprepade gånger sagt. Herr Sederholm tvangs nu medgiva att
utskottet gått förbi huvudsaken. Vad motionen avsett, erkände han, var inne-
hållet i ett lagförslag av år 1924, byggt på förverkligande av 1904 års skrivi-
velse. Han hoppades nu att något skulle framgå ur detta lagförslag. Denna
förhoppning är väl också ett nödmotiv. Lagförslaget ligger säkerligen för
fäfat eller i träda, för att uttrycka mig på ett mer värdat språk. Man måste
någon gång sätta plögen i denna förfallna jordmån.

Herr talman! Jag ber att få framställa yrkande om dels proposition på
första och andra punkterna, som jordbruksutskottet sagt vara samma saker,
och dels särskild proposition på tredje punkten.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att
med anledning av vad därunder förekommit propositioner komme att framstäl-
las särskilt beträffande utskottets hemställan, såvitt anginge punkterna 1 och 2
i den i ämnet väckta motionen, samt särskilt angående utskottets hemställan, i
vad den avsåge punkten 3 i nämnda motion.

I avseende å utskottets hemställan, såvitt anginge punkterna 1 och 2 i mo-
tionen, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att nämnda hemställan skulle
bifallas, dels ock att kammaren skulle bifalla berörda punkter i motionen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan i förevarande del vara med övervägande ja besvarad.

*Om revision
av skogsvårdslagen.
(Forts.)*

Herr *Lindhagen* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 9 såvitt angår punkterna 1 och 2 i den i ämnet väckta motionen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifallas nämnda punkter i motionen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Herr *Lindhagen* erhöll på begäran ordet och anförde: Såvitt jag kunde se röstade endast två ledamöter för mitt yrkande och en del ledamöter deltog ej i omröstningen. Jag begärde votering bara för att man kulturhistoriskt skall få belägg på, hur en fråga går upp och ned i vågor under olika perioder och hur djupt ned i en vågdal denna fråga nu befinner sig.

Angående utskottets hemställan, i vad den avsåg punkten 3 i den förevarande motionen, yttrade nu vidare herr talmannen, hade yrkats dels bifall till berörda hemställan, dels ock bifall till angivna punkt i motionen.

Vid sedermera enligt dessa yrkanden gjorda propositioner bifölls utskottets hemställan i nu ifrågakvarande del.

Herr *Lindhagen* erhöll ånyo ordet och anförde: Herr talman! Jag kommer förmodligen igen med denna punkt nästa riksdag, så att herr Sederholm kan vara fullkomligt övertygad om, att han icke skall kunna kringgå frågan på det sätt, som här skett.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 10, i anledning av väckt motion angående försäljning till metodist-episkopalförsamlingen i Karlskrona av viss kronan tillhörig mark.

*Ang.
försäljning till
metodist-
episkopal-
församlingen
i Karlskrona
av viss mark.*

I en inom första kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 10, av herr *Leander*, hade hemställts, att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att för det pris, Kungl. Maj:t efter verkställd värdering kunde finna skäligt bestämma, till metodistepiskopalförsamlingen i Karlskrona försälja dels den kronan tillhöriga delen av den tomt, varå församlingens kyrka vore uppförd, och dels därutöver omkring 150 kv.-meter av den invid kyrkan belägna obebyggda tomten nr 25 i 13 kvarteret av Karlskrona stad.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att förevarande motion I: 10 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr *Leander*: Herr talman! Sedan metodistepiskopalförsamlingen i Karlskrona vidtagit åtgärder för att bygga om sin kyrka, måste arbetet därå

*Ang.
försäljning till
metodist-
episkopal-
församlingen
i Karlskrona
av viss mark.
(Forts.)*

inställas, emedan det upptäckts, att en del av den tomt, varpå kyrkan är belägen, tillhörde kronan. För att få tomtrågan ordnad så fort som möjligt, vilket var nödvändigt för arbetets påbörjande, tillråddes församlingen att försöka här i riksdagen få fram en motion med hemställan, att församlingen måtte få friköpa den kronan tillhöriga delen av tomten jämte ett annat litet område vid kyrkan, som församlingen ansåg sig behöva för att erhålla rörelsefrihet. Den, som gav detta råd, tänkte väl, att riksdagen skulle våga sig på att överlåta åt Kungl. Maj:t att avsluta denna inte allt för invecklade affär, och litet var kan ju hysa en sådan tanke. Riksdagen har givit Kungl. Maj:t ett allmänt bemyndigande att sälja kronoegendomar, som ge ett arrende upp till 600 kronor, vill jag minnas — alltså egendomar av en ganska betydande areal. Här gällde det endast ett par hundra kvadratmeter på sin höjd. Om riksdagen hade velat ge Kungl. Maj:t ett bemyndigande i överensstämmelse med motionens hemställan, hade ju riksdagen inte behövt vidare besväras med denna ganska obetydliga angelägenhet. Åtskilligt arbete hade också kunnat besparas Kungl. Maj:t, som då inte hade behövt framlägga en proposition för riksdagen, och församlingen hade utan allt för stor tidsutdräkt kunnat påbörja och fullborda det planerade arbetet. Men jordbruksutskottet har tyckt, att det inte går an att avvika från den gamla ordningen utan att försiktigheten bjuder, att man skall köra i de gamla hjulspåren. Det är ju så, herr talman, att man visserligen skall tala om nödvändigheten av att förenklingar göras, att byråkratism och mångskriveri avskaffas, men man skall mycket noga akta sig för att omsätta talet i handling. Även när man kunde komma rakt fram, skall man i allt fall gå omvägar.

Jag har, herr talman, intet yrkande att framställa, emedan jag anser, att det vore lönlöst att göra det. Församlingen får nu skriva till Kungl. Maj:t och försöka få saken ordnad på den vägen, vilket man får hoppas skall lyckas, men det dröjer ganska länge, längre än församlingen har kunnat beräkna. Alltnog, jag har icke något yrkande att framställa.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lindring i arrendevillkoren för arrendatorn av kronoegendom Hångsdala nr 16 Trädgården i Skaraborgs län.

Utskottets hemställan bifölls.

*Ang. god-
kännande av
en skiljedoms-
traktat med
Amerikas
Förenade
Stater.*

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Amerikas Förenade Stater undertecknad skiljedomsstraktat.

Till konstitutionsutskottets handläggning hade båda kamrarna hänvisat en av Kungl. Maj:t till riksdagen avlåten proposition, nr 16, däri Kungl. Maj:t under återopande av utdrag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden den 18 januari 1929 samt med överlämnande av texten till en den 27 oktober 1928, under förbehåll av riksdagens godkännande, mellan Sverige och Amerikas Förenade Stater undertecknad skiljedomsstraktat, äskat riksdagens godkännande av denna traktat.

Med förmälan, att utskottet vid granskningen av berörda traktat ej funnit anledning till erinran, hade utskottet i det nu föreliggande utlåtandet hemställt, att ifrågasvarande kungl. proposition måtte av riksdagen bifallas.

Herr **Reuterskiöld**: Herr talman, mina herrar! Utskottet har i detta betänkande med användande av en numera tämligen hävdvunnen formel förklarat, att utskottet »ej funnit anledning till erinran» mot traktatförslaget och därför hemställt om bifall till detsamma. Jag måste säga, att jag dock i denna punkt hade väntat mig en erinran från utskottets sida, och då denna erinran nu inte kommit, har jag ansett mig nödsakad att för egen del åtminstone göra den här i kammaren. Utskottet skulle ha haft så mycket större anledning att göra den erinran, som jag här åsyftar, som den konvention, vilken den nu föreslagna skall efterträda och ersätta, nämligen 1924 års konvention, icke varit prövad av konstitutionsutskottet eller av riksdagen. Föredragande departementschefen har vidare i motiveringen för propositionens framläggande uttryckligen betonat, att den *typ* av avtal, som här föreslås, är en gammal typ, man skulle nästan kunna säga en föråldrad typ, och att den rent av i ett väsentligt avseende är förlegad, vilket departementschefen har uttryckt på följande sätt: »Traktaten står emellertid på samma ståndpunkt som den gällande konventionen därutinnan, att det är *vardera parten själv som avgör, huruvida en tvist faller inom avtalets område eller icke.*» Jag hade då väntat mig, att utskottet skulle ha yttrat ungefär så: »Ehuru utskottet finner, att den nu föreslagna typen av avtal är så pass föråldrad och så pass otjänlig för sitt ändamål, att den icke vidare bör förekomma annat än i undantagsfall på grund av särskilda omständigheter, har utskottet i nu föreliggande fall ansett sig böra tillstyrka bifall till propositionen.»

Ännu ett skäl finnes till en dylik erinran, och det är, att i ingressen till den konvention, som här föreligger, talas om att de båda makterna hava varit besjälade av önskan att *genom sitt exempel* visa, hur man nu skall undvika och förebygga krig o. s. v. Någon motsvarande punkt finnes icke i ingresserna till motsvarande tidigare konventioner. Efter min uppfattning är emellertid denna konvention icke alls något exempel på hur man bör göra, utan ett exempel på hur man inte bör göra. Förhållandet är nämligen, såvitt jag kan se, att våra skiljedomskonventioner *fylla sin uppgift väsentligen därigenom, att de existera, och väsentligen därigenom, att de existera på det sättet, att de skapa en skyldighet att underkasta sig skiljedom.* Nu är det ju ganska känt, att makterna icke gärna låta en sak gå till skiljedom. Kan man då tvinga motparten att taga skiljedom, har man *ett medel att tvinga honom till uppgörelse i godo. Däri ser jag skiljedomskonventionernas allra största betydelse.* Betydelsen ligger inte däri, att man får skiljedom, utan betydelsen ligger däri, att man genom dem undviker skiljedom och vinner uppgörelse i godo. Men därför måste konventionen vara avfattad på ett sådant sätt, att den verkligen duger för att vinna detta ändamål. Så är inte denna konvention avfattad. Den är av en föråldrad typ. Den är byggd på 1904 års typ, och denna typ ha vi mer och mer vuxit ifrån. Och den bör ej godtagas *som typ.*

Det är denna erinran, herr talman, jag ansett, att riksdagen borde göra eller att den i varje fall borde inom riksdagen framställas, men något annat yrkande än det, vartill utskottet kommit, har jag icke.

Herr **von Geijer**: Herr talman! Om jag fattade den siste ärade talaren rätt, gjorde han den erinran mot utskottets utlåtande, att utskottet icke i sitt utlåtande särskilt framhållit, att denna traktat är av en föråldrad typ. Såvitt jag förstod honom, gjorde han mot den nu föreliggande typen av traktater den invändningen, att man genom denna traktat icke skulle kunna tvinga en part till skiljedom. Det kan väl hända, att så är förhållandet; enahanda var emellertid fallet enligt 1924 års konvention. Man kan ha olika meningar om huruvida detta är lämpligt. Att konstitutionsutskottet därvidlag skulle uttrycka

Ang. godkännande av en skiljedoms-traktat med Amerikas Förenta Stater.
(Forts.)

Ang. godkännande av en skiljedoms-traktat med Amerika.
Förenta Stater.
(Forts.)

någon bestämd önskan, att alla konventioner skola gå i en viss riktning, förefaller mig vara något oegentligt. Förhållandena växla ju nu så utomordentligt, att ett principuttalande därutinnan icke förefaller mig vara lämpligt att göra. Men jag tror mig även kunna gent emot denne talare hävda, att 1929 års traktatförslag i jämförelse med 1924 års nu gällande konvention dock innebär en utvidgning just i den riktning, som han själv har antytt, då det väl är ostridigt, att området för reservationerna i fråga om tillämpningen av skiljedomsförfarandet har inskränkts i förhållande till 1924 års konvention. En jämförelse mellan artikel II i det nu föreliggande förslaget och artikel I i 1924 års konvention ger väl alldeles tydligt detta vid handen. Oavsett detta är det väl, om man tänker på det politiska läget och på konventionens tillkomst så — vilket ju alldeles tydligt framgår av propositionen — att Sverige icke kan ernå någon annan konvention med Amerika, och därest man vägrat att godkänna denna typ, hade följden givetvis blivit, att 1924 års konvention uppsagts. Jag kan för ögonblicket icke säga, huruvida 1924 års konvention redan är uppsagd, men av propositionen framgår, att därest 1929 års traktat antages, 1924 års konvention automatiskt upphör att gälla. Jag tycker, att 1929 års traktat snarare innehåller en utveckling i den riktning, som talaren själv antyde. Då vidare den föreslagna traktaten icke på något sätt skulle innebära ett försvagande av Sveriges ställning i något hänseende finner jag för min del, att något skäl till erinran mot traktatförslaget icke föreläge.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr **Reuterskiöld**: I anledning av utskottets ärade ordförandes yttrande skall jag endast tillåta mig en fråga. Det är frågan, huruvida utskottets ärade ordförande vet, vad Monroedoktrinen innebär. Det är, som föredragande departementschefen mycket riktigt anmärkt, något tvivelaktigt, vad den innebär, men den innebär bland annat — det torde vara otvivelaktigt — att Europas makter icke på något sätt få blanda sig in i vad som angår Amerikas *ära, självständighet och vitala intressen*, och det var just detta som också den gamla konventionens reservation innehöll. Här står nu alldeles detsamma, fast i en annan, omskrivande form, som t. o. m. är sämre än den gamla, därför att den ej ger reciprocitet. Det är icke en inskränkning, icke en förbättring, utan någonting helt annat. Det är att sätta någonting, som utöver det gamla kända inför något mera och ovisst, i stället för något, som visserligen också i och för sig var svävande, men ändå inte så svävande och så ensidigt som detta.

Då utskottets ärade ordförande antyde, att denna traktat innebär en förbättring redan därigenom, att man får den i stället för den gamla konventionen, vilken upphört att gälla, vill jag erinra, att den gamla konventionen, som i år skulle upphöra att gälla, var sluten på viss tid med *automatisk* förnyelse för viss tid, såvida den icke blev uppsagd.

När Kungl. Maj:t icke framlade 1924 års konventionsförslag för riksdagen och när den nu föreslagna konventionen i huvudsak avser att vara densamma som 1924 års konvention, måste jag i den omständigheten, att traktatförslag av den gamla typen nu framlägges för riksdagen, må vara i denna något omstöpta form, inlägga den betydelsen, att riksdagen därmed skulle sättas i tillfälle att yttra sig just om frågan, huruvida dylika i sig föräldrade *typer* fortfarande skola från riksdagens sida godkännas eller icke. Då är det ganska rimligt, att man väntar sig, att utskottet svarar på en dylik fråga.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Trygger**: Herr talman, mina herrar! För att kunna taga ställning till denna proposition måste man göra klart för sig, om man överhuvud taget vill ha en överenskommelse med Amerika. Vill man ha ett skiljedomsavtal med Amerika — och jag förmodar,

att det ej finns någon i den svenska riksdagen, som icke vill ha det — måste man taga avtalet sådant, som Amerika vill gå in på det — annars blir det icke någon överenskommelse. Och detta avtal, som Amerika har gått in på, går för övrigt mera i den riktning, som vi anse vara riktig, än det föregående avtalet, vilket avlöses genom den nya traktaten. Jag kan då inte finna annat än att vi böra taga detta avtal sådant det är.

Det är Amerika, som proponerat detta avtal — icke Sverige. Såsom redan i propositionen nämnts, hava andra europeiska makter försökt att få avtal av annat innehåll men icke lyckats, och det fanns icke någon utsikt för oss att få ett avtal, som var mera modernt lagt än detta.

Nu kan man naturligtvis här i kammaren beklaga sig över detta förslag och säga, att det är gammalmodigt och att man i själva verket icke borde gå in på avtal, vilka äro efter sin tid. Men jag tillåter mig att göra den erinran, att jag tror, att det överhuvud taget är ganska klokt, att man, när det rör internationella förhållanden, så mycket som möjligt undviker att uttala sig klandrande angående andra staters uppfattning, där den skiljer sig från vår och där vi icke anse den vara fullt modern, såvida vi överhuvud taget önska ingå avtal med dessa stater. Om man nu vill ha föreliggande avtal med Amerika, vilket är det enda avtal de vilja ge oss, tycker jag följaktligen, att det icke är till någon nytta, att vi betona, att här föreligger ett gammalmodigt avtal o. s. v. Det är det enda avtal, som är möjligt för oss att få på grund av den rättsuppfattning, som de alltjämt ha i Amerika, och den försiktighet, varmed Amerika överlåter avgörandet av tvister åt skiljedom.

Här har icke framställts något annat yrkande i denna fråga än det, som innehålles i utskottets hemställan, och jag kan sålunda inskränka mig till vad jag nu haft äran anföra.

Herr von Geijer: Herr talman! Efter hans excellens herr utrikesministerns anförande har jag för min del icke någonting i sak att tillägga. Jag skall endast be att få rätta ett litet misstag, som herr Reuterskiöld enligt mitt förmenande gjorde sig skyldig till, om jag fattade honom rätt. Han påpekade, att 1924 års traktat i fråga om uppsägningen skulle ge oss en gynnsammare ställning än 1929 års avtal. Det förefaller mig, som om det snarare skulle vara tvärtom. 1924 års konvention innehöll den bestämmelsen, att för den händelse ingendera av de fördragsslutande parterna sex månader före utgången av traktattiden, d. v. s. fem år, skulle hava tillkännagivit sin uppsägning av konventionen, skulle densamma fortfara att gälla intill utgången av sex månader från den dag, då endera av de fördragsslutande parterna uppsade den. Jag kan inte se, att detta var förmånligare än 1929 års traktat, vilken ger en frist av ett år efter uppsägningen.

Herr Reuterskiöld: Jag beklagar, att utskottets ärade ordförande icke riktigt fattade vad jag sade. Jag yttrade mig inte alls om frågan, huruvida den ena eller andra uppsägningsklausulen vore förmånligare. Jag framhöll bara, att vad 1924 års konvention beträffar, förlängdes den automatiskt på viss tid, om den icke uppsades. Huruvida den nu blivit uppsagd eller ej, visste inte utskottets ordförande och vet inte heller jag, men jag trodde det icke. Hans excellens herr utrikesministern har dock nu upplyst om, att den gamla traktaten upphört att gälla och att vi därför måste taga denna, om vi vilja ha någon traktat alls. Men då hans excellens gjorde gällande, att man icke bör inom Sveriges riksdag yttra sig angående andra länders uppfattning om traktater och diskutera, huruvida en traktat är av föråldrad typ eller icke, tillåter jag mig erinra om, att vi haft att behandla en traktat med Sovjetryssland, som kritiserades ganska skarpt med hänsyn till sitt mindre lämpliga innehåll i

Ang. godkännande av en skiljedoms-traktat med Amerikas Förenta Stater.
(Forts.)

Ang. god-
kännande av
en skiljedoms-
traktat med
Amerikas
Förenta
Stater.
(Forts.)

många stycken, men som ju ändock antogs. Jag gör naturligtvis i övrigt ingen jämförelse mellan Sovjetryssland och Amerikas förenta stater. Vad min anmärkning går ut på, är icke så mycket, att denna typ är föråldrad i förhållande till Amerika, utan den går ut på, att denna typ *i och för sig* är föråldrad och därför icke bör tjäna som exempel med avseende å andra stater, som eventuellt skulle ifrågasätta någonting liknande.

Hans excellens yttrade nu, att Amerika inte går med på någonting annat än en sådan traktat som den föreslagna, och vi ha ingenting annat att göra än att taga den. Jag beklagar, men jag tycker, att detta låter ganska typiskt för den svenska diplomaten: i allmänhet taga vi vad man lägger för oss, men vi inverka icke på något särskilt positivt sätt på utformningen i något fall.

När Kungl. Maj:t beträffande denna konvention begärt riksdagens samtycke, vilket Kungl. Maj:t inte behövt göra, då det blott är en konvention av redan existerande typ, som förnyas, kan man lätt i riksdagens samtycke inlägga den meningen, att utskottet och riksdagen icke ha något mot denna typ såsom typ, och det är — även om andra erinringar kunnat göras — endast däremot jag velat inlägga en gensaga.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Trygger**: Jag förvånar mig över att min ärade vän herr Reuterskiöld kan tro, att jag skulle vilja förmena riksdagen att diskutera innehållet i en traktat, som framlagts för riksdagen. Det kan naturligtvis aldrig ha varit min mening, utan jag sade, att om man med en makt avslutar en traktat efter en viss typ, som medkontra-henten fordrar, vore det olämpligt att kritisera själva typen. Det var det enda, som jag för min del uttalade.

Herr Reuterskiöld yttrade vidare, att det är ett exempel på en viss flathet från den svenska utrikesledningens sida, då man kommer och säger, att Amerika vill ha ett avtal av visst innehåll och att vi därför måste taga det. Men det är nog att alldeles för mycket förenkla frågan. Jag började med att säga, att jag vore övertygad, att alla i riksdagens båda kamrar vore ense därutinnan, att vi borde avsluta en traktat med Amerika, som innebure en överenskommelse om avgörande av rättstvister genom skiljedom. Därom vore alla ense. Om då Amerika i sina europeiska förhållanden ännu inte vill gå ifrån den typ av avtal, som Amerika tills vidare ansett vara den lämpliga, finns det väl icke något annat för oss att göra än att taga denna typ. Man visar väl ej därigenom någon svaghet utan tvärtom; man ådagalägger att man sätter huvudsaken framför bisaken. Man tager någonting, som är gott, även om man för sin egen del skulle kunnat önska att få någonting ännu bättre. För min del tror jag nog, att Amerika kommer att så småningom gå ifrån denna typ. Men ännu är den allmänna uppfattningen i Amerika så bestämd, att det sannolikt kommer att dröja, innan så sker. Säkert är, att man i Amerika icke ännu vill göra det. Jag vill för övrigt erinra om en sak, nämligen att vid uppkommande tvist senatens samtycke enligt denna traktat fordras för konstituerande av den domstol, som skall avgöra tvisten.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt.

Om
lagstiftning
rörande blind-
hetsersättning.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 7, i anledning av väckta motioner om lagstiftning rörande blindhetsersättning.

Andra lagutskottet hade till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 109 i första kammaren av herr *Akerberg* och nr 167 i andra kammaren av herrar *Nilsson* i Örebro och *Uddenberg*.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte till nästa års riksdag framlägga förslag till lag om blindhetsersättning.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

*Om
lagsiftning
rörande blind-
hetsersättning.
(Fortn.)*

Herr Åkerberg: Herr talman! Såsom framgår av det föreliggande betänkandet, har andra lagutskottet enhälligt avstyrkt den motion, som jag tilllät mig väcka i denna fråga. Jag antager, att det skulle vara föspild manna-kraft att här upptaga en strid med utskottet om dess yrkande, och jag gör det så mycket mindre som jag själv, när jag skrev motionen, hade en känsla av, att det mesta man kunde uppnå vore en välvillig motivering från utskottets sida.

Det kan ju inte heller bestridas, att utskottet i viss mån har ställt sig välvilligt till tankegången i motionen. Utskottet säger, att det »behjertar livligt de motiv, som ligga till grund för framförande av de ifrågavarande motionerna. Att åtgärder från det allmännas sida för att lätta den tunga bördan, som deras lyte pålägger de blinda, äro av behovet påkallade i större utsträckning än vad för närvarande är fallet vill utskottet icke förneka.»

Utskottet kan dock icke tillstyrka ett bifall till motionen, och det av två skäl. Dels påpekar utskottet, att frågan om införande av blindhetsersättning har ett visst sammanhang med pensionsförsäkringslagens bestämmelser, rörande vilka som bekant nu en utredning pågår. Det skall naturligtvis icke bestridas, att det finnes ett visst sammanhang mellan dessa båda saker, men de blindsakkunniga ha dock i sitt betänkande, som avgavs för sex år sedan, framfört många vägande synpunkter, vilka tala för att frågan om hjälp åt de blinda icke med någon större fördel kan sammankopplas med den allmänna pensionsförsäkringen, och det är ju föga antagligt, att i den utredning, som nu pågår rörande den senare saken, de blindas krav på något särskilt sätt skola beaktas. De blinda intaga i detta fall en särställning, och frågan om hjälp åt dem har en aktualitet, som icke endast betingas av det föreliggande behovet av en revision av den allmänna pensionsförsäkringen.

Utskottet påpekar vidare, att frågan om de blindas ställning samt om stats-hjälp och allmän hjälp åt dem ligger under utredning och att det icke kan anses motiverat, att riksdagen uttalar sig, innan denna utredning är klar. Ja, motionen har ju till främsta syfte att understryka, att denna utredning icke onödigtvis bör förhållas. Utskottet beklagar i sitt betänkande, att vissa myndigheter icke hava avgivit de utlåtanden, som infordrats av regeringen. Enligt vad jag erfarit har man vid en framställd förfrågan hos dessa myndigheter, eller i varje fall någon av dem, rörande anledningen till dröjsmålet fått det svaret, att vederbörande hade erfarit, att Kungl. Maj:t i alla fall icke hade för avsikt att framlägga någon proposition till riksdagen i år. Dessa myndigheter ha alltså dröjt med sin utredning, därför att de supponerade, att Kungl. Maj:t icke hade någon användning för densamma. Å andra sidan är det ju tämligen klart, att Kungl. Maj:t har en fullgod betäckning för sitt dröjsmål just i myndigheternas eget förhållande av frågan. Det tyckes alltså råda ett mycket behagligt samarbete i negativismens tecken på detta område, och så länge detta samarbete får fortfara, finnes ju föga utsikt för, att den sympati, som andra lagutskottet säger sig hysa för de nödlidande blindas sak, skall kunna vinna beaktande.

Då jag nu i alla fall här vill avstå från att framställa något annat yrkande än det utskottet gjort i sitt betänkande, vill jag i utskottets motivering och i det beslut om bifall till denna motivering, som jag antar, att riksdagen kommer att fatta, inlägga någonting annat än ett blankt avslag. Jag vill däri inlägga

Om
lagstiftning
rörande blind-
hetsersättning.
(Forts.)

en uttalad önskan om, att den *circulus vitiosus*, som utvecklingen på detta område tyckes hava blivit inkopplad i, måtte brytas och att snara åtgärder från det allmännas sida måtte vidtagas för att hjälpa denna beklagansvärda grupp av medmänniskor.

Herr Westman: Den ärade talaren har i sina slutord alldeles riktigt tolkat den stämning, som varit rådande i utskottet, och under sådana förhållanden finner jag icke anledning att ingå på något närmare bemötande av vad han yttrade i förra delen av sitt anförande.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Möller: Jag skall inte förlänga debatten. Jag vill bara säga, att jag tycker, att det är litet vårdslöst av utskottet att skriva de sista raderna i betänkandet om sammanhanget mellan pensionsförsäkringen och frågan om en blindhetsersättning. Det är visserligen sant, att vår pensionsförsäkring är en invaliditetsförsäkring, men jag tycker, att rätt liten eftertanke skulle säga, att det hjälpbehov, som alldeles särskilt föreligger för de blinda och som enligt min åsikt ligger mycket närmare hjälpbehovet för dem, vilka blivit utsatta för exempelvis olycksfall i arbete, icke kan bli tillgodosett inom pensionsförsäkringens ram. Det är jag fullkomligt övertygad om, ty den generositet, som enligt min mening vore befogad på denna punkt, lär man knappast kunna uppnå genom pensionsförsäkringen. Det ser då ut, som om utskottet skulle anse, att denna fråga eventuellt skulle få ligga, ända tills frågan om folkpensioneringens revision är utredd och klar. Mot ett sådant sammankopplande har jag i alla fall velat inlägga en gensaga, ty det skulle innebära ett uppskov med ordnandet av frågan om blindhetsersättning ganska många år. Det vore önskvärt, att man från utskottets sida uttryckligen förklarar, att det icke varit avsikten, att denna fråga skall behöva ligga, ända till dess frågan om en revision av folkpensioneringen är klar.

Herr Westman: Herr talman! Den kommitté, som satt för ett antal år sedan och som föreslog blindhetsersättning åt de blinda, hade fått i uppdrag att framlägga ett förslag till denna frågas lösning isolerad. Sedermera har på riksdagens begäran tillkommit en kommitté, som skall framlägga ett förslag till en allmän reform av vår pensionsförsäkring. När andra lagutskottet förordade riksdagen att göra framställning härom, skedde det under klart medvetande därav, att många talesmän för olika invaliditetsgruppers intressen skulle få anledning att klaga över, att deras önskemål komme att skjutas undan till en framtid. Men å andra sidan måste man anse, att det var av största betydelse, att frågan om hjälp åt olika slag av hjälpbehövande kom att prövas i ett sammanhang, så att man kunde avväga fördelningen av statens bidrag till dessa beklagansvärda på ett rättvist sätt. Nu har utskottet sagt, att frågan om blindhetsersättning står i visst samband med de frågor, som behandlas av denna pensionsförsäkringskommitté, och jag undrar, om man inte måste anse, att så verkligen är förhållandet. Man bör tydligen avväga understöden så, att de beklagansvärda invalider, som finnas i landet och som lida av andra lyten än de blinda, få en ersättning, som står i en viss relation till den hjälp, som de blinda kunna komma att få. Jag ber särskilt att få fästa uppmärksamheten vid, att den blindhetsersättning, som föreslagits av kommittén, skall utgå till sådana blinda, som äro fyllda 15 år. Det är således samma gräns, som är uppställd för dem, som kunna komma i åtnjutande av invaliditetsersättning enligt pensionsförsäkringslagen.

Hur beklagligt det än är, att man icke kan nu taga upp frågan till avgörande i riksdagen, tror jag likväl, att man får böja sig för de hänsyn till planmässighet och för önskvärdheten att erhålla en allmän översikt, som jag här

har gjort mig till talesman för. Men jag ville gärna medge, att det väl kan hända, att man icke behöver vänta så länge, att man löser denna fråga först efter eller i ett sammanhang med den allmänna pensionsförsäkringsfrågan. Det är möjligt, att det räcker med, att man får se kommitténs förslag, innan man tager upp frågan om de blinda, men därom är det icke skäl för närvarande att bestämt yttra sig. Vi få se, hur denna kommitté lägger sitt arbete. Den har ännu icke kommit så långt, att man med säkerhet kan veta, hur huvudlinjerna i dess förslag bliva uppdragna.

*Om
lagstiftning
rörande blind-
hetsersättning.
(Forts.)*

Oavsett detta har, som den förste ärade talaren framhöll, Kungl. Maj:t icke fått in yttranden från vissa av de myndigheter, vilka ha att yttra sig över blindvårdssakkunnigas förslag. Utskottet har gjort ett uttalande, som, därest Kungl. Maj:t observerar det, borde vara ägnat att påskynda ärendets handläggning. Däri antydes att i varje fall icke något hinder för ärendets slutliga behandling bör tillåtas uppstå därigenom, att dessa myndigheters utlåtanden icke inkomma.

Herr Möller: Jag har ju själv äran att vara ledamot av folkpensioneringskommittén. Det är alldeles för tidigt att yttra sig om vad den kan komma att utföra för arbete, men jag vill bara fästa uppmärksamheten på följande. Hur man än tänker sig en folkpensionering lagd, om nu invaliditetspensionering även skall ingå i densamma, kan man knappast tänka sig, att t. ex. den inkomstgräns, vid vilken personer bliva pensionsberättigade, kommer att ligga över låt mig säga 1,200 kronor. Nu är det ju så, att dessa stackars människor, av vilka många, kanske det stora flertalet, äro födda blinda, särskilt lära sig korgmakeriarbete. De kunna aldrig komma upp till en inkomst, på vilken de kunna leva anständigt, men de kunna komma upp till en inkomst av för närvarande omkring 100 kronor i månaden, d. v. s. 1,200 kronor om året. Om man icke vill ställa de blinda i en särskild kategori, skulle då detta innebära, att sådana personer icke skulle kunna få någon blindhetsersättning. Det är därför, som jag menar, att de ord, som stå i utskottets utlåtande, äro ganska farliga, om de äro menade så, som det verkligen står.

Nu sade utskottets ärade ordförande, att man åtminstone borde se ett förslag från den kommitté, som sysslar med en revision av folkpensioneringen. Ja, förslaget skall visserligen föreligga någon gång under år 1930, efter vad man tror. Vi få se, hur det går; kungl. kommittéers arbetsmetoder äro ju ganska välkända av många av riksdagens ledamöter. För min del hoppas jag det visserligen, men det är som sagt bäst att inte för mycket lita på det. Det betyder då faktiskt ett mycket långt uppskov.

Jag tröstar mig nu med, att då en motion är avstyrkt, betyder inte motiveringen så särskilt mycket annat än för det utskott, som har skrivit den, därför att det ju inte blir någon skrivelse åt något håll och det inte blir något, som senare kan åberopas. Men jag har i alla fall velat fästa uppmärksamheten härpå och skulle helst ha sett, att orden hade strukits, så att icke, om Kungl. Maj:t, efter det folkpensioneringskommittén slutfört sitt arbete, framlägger ett förslag i saken, det ärade andra lagutskottet skall säga: »Detta kunna vi inte taga ställning till. Vi ha redan en gång sagt, att det här finnes ett sammanhang med folkpensioneringen, och vi kunna inte taga ställning till saken, förrän frågan föreligger i sådant skick, att den kan bedömas i samband med en reviderad folkpensionering.» Skulle vi inte kunna enas om, att just med hänsyn till tveksamheten om innebörden av vad som här står, ifrågavarande ord finge utgå ur motiveringen.

Herr Westman: Jag ber att få fästa den siste ärade talarens uppmärksamhet på ett litet ord i utskottets motivering, som han kanske inte tillmätt den

Om
lagstiftning
rörande blind-
hetsersättning.
(Forts.)

betydelse, som det förtjänar. Det är ordet »nu». Utskottet säger: »torde det även av denna orsak icke vara lämpligt att *nu* till fristående undersökning upptaga frågan om beredande av inkomstillägg åt blinda» o. s. v. Genom detta lilla ord, som är fullkomligt medvetet insatt, har utskottet förbehållit sig fria händer för framtiden.

Herr **Möller**: Efter denna förklaring till kammarens protokoll ställer jag för min del icke något yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Ang.
ersättningen
till expropria-
tionsnämnd.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 8, i anledning av väckt motion angående ändring i gällande bestämmelser om ersättning till expropriationsnämnd.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 90, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Osberg* hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till ändrade bestämmelser i fråga om ersättning till expropriationsnämnder samt om framläggande för riksdagen snarast möjligt av det förslag, vartill sådan utredning kunde föranleda.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning om lämpligare bestämmelser än de nuvarande beträffande ordningen för uppskattande av arvodet till ledamöter i expropriationsnämnd enligt lagen om expropriation den 12 maj 1917 samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Reservation hade avgivits av, utom andra, herr *Lindhagen*, som i utskottet föreslagit, att näst framför sista punkten i utskottets motivering skulle införas följande tillägg:

»Det bör och erinras därom, att det ifrågavarande uppdraget tidigare ansetts som ett förtroendeuppdrag, för vilket ersättning endast på särskild begäran kunde efter rättens beprövande och bestämmande till verkliga kostnaden ifrågakomma. Fortfarande synes utskottet ersättningens belopp ej böra bedömas såsom gottgörelse för ett förvärvsarbete utan efter självkostnadsprincipen.»

Greve Spens: Herr talman! Det var med ganska stor förvåning, som jag såg, att andra lagutskottet tillstyrkt den föreliggande motionen. Samma motion har av samme motionär väckts under åren 1924, 1925 och 1927, men utskottet har då alltid avstyrkt motionen, och riksdagen har följt utskottets förslag.

Motionären hemställer, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till ändrade bestämmelser i fråga om ersättning till expropriationsnämnder samt om framläggande för riksdagen snarast möjligt av det förslag, vartill sådan utredning kunde föranleda. Motionären har tänkt sig, att det skulle komma att bestämmas ett visst belopp, som skulle utgå för varje dag, varjämte reseersättning skulle tillerkännas nämndens ordförande och ledamöter. Åtnöjas de ej med den sålunda bestämda ersättningen, kunna de avstå från deltagande i expropriationsnämnden, säger motionären. Så enkelt är det emellertid icke. Förhållandet är, att en expropriationsnämnd består av en ordförande och fyra ledamöter. Ordföranden och suppleant för honom tillsätts av länsstyrelsen för varje län för en tid av tre

år, och av de fyra ledamöterna av expropriationsnämnderna utses en av vardera parten och två av domstol. Ledamöterna få väljas ibland 48 personer, av vilka länsstyrelsen utser hälften och landstinget hälften. I stad, som icke deltagar i landsting, är antalet endast hälften så stort. Där utses 12 ledamöter av länsstyrelsen eller i Stockholm av överståthållarämbetet och hälften av stadsfullmäktige. De som väljas till ledamöter i expropriationsnämnd äro skyldiga att tjänstgöra i nämnden, såvida de icke ha laga förfall eller äro jäviga. Ett expropriationsmål handlägges så, att målet såväl börjar som slutar hos domstolen. Expropriationsmålet instämnes till domstolen, och domstolen utser, som jag nämnt, två ledamöter i nämnden. Sedan nämnden fullgjort sitt värv, går målet åter till domstolen, och parterna kallas därtill. Expropriationssökanden kallas genom brev med posten, och andra rättsägare kallas genom meddelandes uppläsande i kyrkan i den församling, där den jord ligger, som skall exproprieras. Då målet återkommer till domstolen, åligger det enligt gällande lag domstolen att bestämma ersättningen, såvida överenskommelse ej träffats.

Nu har utskottet tänkt sig tre olika alternativ för en ändring. Ett skulle vara att gå den väg, som motionären har anvisat, men utskottet säger, att den vägen möter stora svårigheter därigenom, att expropriationsärendena ibland kunna vara synnerligen invecklade och vidlyftiga och i andra fall åter av mycket enkel beskaffenhet. Utskottet tycks därför anse, att den vägen icke är framkomlig.

En annan utväg, säger utskottet, vore givetvis, att domstolen ålades att alltid pröva och fastställa arvoden utan ledning av bestämmelser om normalarvoden. Ja, så är det väl redan enligt gällande lag. Det tillgår så, att expropriationsnämnden i sitt utlåtande föreslår en viss ersättning, men det åligger domstolen att bestämma arvodets belopp, såvida icke överenskommelse träffats. En överenskommelse kan icke anses träffad endast därigenom, att part ej anmäler missnöje hos rätten med den ersättning, som nämnden begärt. Har överenskommelse träffats, skall detta enligt min mening anmälas för rätten. Annars åligger det nog lagligen rätten att ex officio pröva ersättningens belopp. Om domstolarna någon gång icke skulle förfara så, är det nog icke riktigt.

Tänkbart vore även, säger utskottet vidare, att ett visst dagarvode bestämdes i lag och domstolen tillerkändes rätt att, när omständigheterna därtill föranleda, höja detsamma. Detta vore ju emellertid endast att giva domstolen, som enligt min mening alltid har att bestämma ersättningens belopp, en fingervisning att icke bestämma ersättningen för högt, men en sådan är väl fullkomligt obehöfvig. När domstolen, d. v. s. både domaren och nämnden, skall bestämma ersättningen, synes det, som om detta bestämmande är lagt i de allra bästa händer och att man på den vägen kommer till det mest rättvisa resultat, som man gärna kan tänka sig.

Denna fråga var vid lagens tillkomst föremål för en mycket ingående behandling, och då stannade lagutskottet och riksdagen för den nu gällande bestämmelsen, som överensstämde med den lydelse lagrådet föreslagit. Jag anser fördens skull, att det icke nu anförts tillräckligt skäl att ändra gällande expropriationslags bestämmelse om ersättning åt ordföranden och ledamöterna i expropriationsnämnd. Man kan väl icke tänka sig saken lagd i bättre händer än domstolens, som har att pröva frågan ex officio. Har den expropriationssökande, som det åligger att betala ersättningen, något att erinra därvid, är det väl också den allra enklaste sak, att han, när han får under rättelse om, att domstolen sammanträder för att slutbehandla expropriationsärendet, själv eller genom ombud anmäler till domstolen, att han anser den begärda ersättningen för hög.

Ang.
ersättningen
till expropria-
tionsnämnd.
(Forts.)

Ang.
ersättningen
till expropria-
tionsnämnd.
(Forts.)

Jag ber, herr talman, att få hemställa om avslag på såväl utskottets förslag som den föreliggande motionen.

Herr Lindhagen: Som jag angivit i min reservation, har jag inom utskottet tillåtit mig föreslå ett tillägg till motiveringen, vilket emellertid avslagits av utskottet.

I 1866 års förordning var det föreskrivet, att därest någon, som suttit i expropriationsnämnd, ville taga betalt därför, hade han att göra anmälan därom hos rätten, som skulle tilldela honom så mycket, som svarade mot hans verkliga kostnad för förrättningen. Det var med andra ord icke alls sagt, att ledamöterna skulle ha något, utan det betraktades som ett förtroendeuppdrag att sitta i nämnden, men ville någon ha ersättning, fick han inte enväldigt själv bestämma, vad han skulle ha, vilket den siste talaren ansåg vara en förträfflig anordning, utan då skulle rätten bestämma ersättningen och göra det efter hans verkliga kostnad.

Nu är ju förhållandet totalt omvänt. Nämndens ledamöter bestämma alltid sin ersättning själva och avstå aldrig från sådan. Detta ligger i tidens kynne, vi skola ha betalt för allt som vi göra. Det kan inte hjälpas, att så är förhållandet. Men dessutom hänskjutes icke saken ens till rätten, utan ledamöterna avgöra den enväldigt. Det finnes heller ingen bestämmelse om, att ersättningen skall någorlunda inskränkas till den kostnad vederbörande haft, utan det betraktas alltmör som ett vanligt förvärvsarbete att vara ledamot i en sådan nämnd.

För att få fram en huvudgata genom Lilla Essingen utanför Stockholm, som skulle förbinda ön med Stora Essingen, varigenom vederbörande jordägare naturligtvis också hade vinst, måste expropriation företagas. Det område, som skulle exproprieras, var icke fullt så stort som Gustav Adolfs torg. Ägaren begärde omkring 2 miljoner kronor för jorden och ungefär 2 miljoner kronor för den skada, som förmenades ha tillskyndats honom genom den fördel, som bereddes honom! Vad inträffade då? Jo, förrättningsmännen begärde 14,100 kronor för sitt besvär att värdera det där området, och Stockholms stad var ju van vid, att de tidsenligt hugga för sig, så att man inte tyckte, att det var värt att lägga sig i det. Det hade ju varit ogrannliga mot de aktade förrättningsmännen. Det var framskjutna män, som delvis hade höga inkomster, och då brukar man ju bocka sig. Men dessutom hade det tillkallats extra sakkunniga, som skulle bevisa, vilken oerhörd förlust jordägaren led genom att denna centrala gata blev framdragen genom hans domän, och de begärde 33,000 kronor därför. Det var också förnämliga herrar, men då tyckte staden det gick för långt och hänsköt saken till rätten med framhållande bl. a. att hela expertisen var obehörlig. Rätten bestämde emellertid ersättningen till 20,000 kronor. Förrättningsmännen skulle alltså ha 14,100 kronor, och sekreteraren, som brukar göra det mesta arbetet, tillades enligt ledamöternas räkning 600 kronor. Ledamöterna skulle ha hela återstoden.

Sådant är systemet, herr talman. Uppdraget betraktas som ett förvärvsarbete. Man kan inte få någon rätsida på denna sak, förrän det bestämmes, visserligen att ledamöterna i nämnden skola ha ersättning — jag vill inte gå så långt, som att ledamöterna aldrig skola ha ersättning — men att denna beräknas efter ledamöternas verkliga kostnad, efter självkostnadsprincipen och icke efter förvärvsprincipen således. I självkostnadsprincipen ligger också, att i fall någon mindre bemedlad förlorar arbetsinkomst eller måst leja annan i sitt ställe, skall han ha ersättning för det också. Detta är självfallet. Skall man däremot gå efter förvärvsprincipen, blir, som jag anförde i min reservation, följden den, att de som ha de högsta inkomsterna bestämma vinstbeloppet.

Vi ha exempel på detta tillstånd, då det är fråga om ersättning åt vittnen vid domstol. Inför rådhusrätten i Stockholm begära de, som äro mera bemedlade ofta nog 50 kronor för en inställelse kanske på en kort stund. Äro de »experter», går det ibland inte för mindre än 100 kronor. Kommer det däremot en mindre bemedlad, hugger han till, som han tror, och begär 10 kronor. Han rodnar över hela ansiktet och säger urskuldande: »Jag har fått leja för mig.» Han får gladeligen sina 10 kronor, och den andra får ickså sina 50 eller 100 kronor, ty ombuden tycka att »inte kunna vi chikanera honom». Därför avlät också riksdagen på motion av mig år 1915 en skrivelse, gående ut på att vittnesersättning borde utgå efter självkostnadsprincipen och icke överstiga en viss summa — 10 mark i traktamente var det på den tiden enligt tysk lagstiftning. Denna skrivelse låg liksom samma års skrivelse om bevislag hos Kungl. Maj:t, ända till dess den avskrevs 1922, ty då hade den legat så länge, att den var alldeles nedruttnad.

*Ang.
ersättningen
till expropria-
tionsnämnd.
(Forts.)*

Numera tronar alltså förvärvsprincipen på alla områden. Det går inte i längden, och det förvånar mig, att lagutskottet avböjt ett tillägg, som jag föreslagit till motiveringen och vartill jag nu med hänvisning till livets erfarenheter tillåter mig yrka bifall. Jag har föreslagit, att framför sista punkten i utskottets motivering följande tillägg skulle införas: »Det bör ock erinras därom att det ifrågavarande uppdraget tidigare ansetts som ett förtroendeuppdrag, för vilket ersättning endast på särskild begäran kunde efter rättens beprövande och bestämmande till verkliga kostnaden ifrågakomma. Fortfarande synes utskottet ersättningens belopp ej böra bedömas såsom gottgörelse för ett förvärvsarbete utan efter självkostnadsprincipen.»

Det är inte värt att skriva om denna sak, om man inte går in för självkostnadsprincipen, ty eljest blir det i alla fall lika dyrt. Man kan inte trolla och hitta på något annat.

Jag har i min reservation ytterligare klarlagt, hur det går till i en sådan här nämnd enligt sakens natur med de nuvarande grundsatserna.

Jag yrkar således bifall till det tillägg till motiveringen, som jag tillät mig föreslå i utskottet.

Herr Westman: Herr talman! Den förste ärade talaren uttryckte sin förvåning över, att andra lagutskottet i år gått ifrån den ståndpunkt, som utskottet tidigare intagit, och nu tillstyrkt bifall till den föreliggande motionen samt alltså föreslagit en utredning rörande bästa sättet för lösande av frågan om ersättning till ledamöter i expropriationsnämnd. Den ärade talaren har under många år tillhört andra lagutskottet, men han har i år lämnat oss för att i stället arbeta i första lagutskottet. Han har således icke haft tillfälle att följa den diskussion, som ägt rum i andra lagutskottet vid frågans behandling i år. Om han hade hört de argument, som där framfördes, skulle hans förvåning säkerligen icke ha varit så stor. Det anfördes där ifrån olika håll erfarenhetsrön, som visade, att det överallt i landet förekommer, att ersättningarna till expropriationsnämndens ledamöter utgå med högre belopp, än som kan anses vara skäligt. Bland dem, som ha anført sådana erfarenhetsrön och ivrigt förordade en utredning, var en av utskottets ledamöter, vilken är härads hövding och som sådan haft tillfälle att ofta deltaga i expropriationsärendens avgörande. Den närmast föregående talaren, herr Lindhagen, har ju erinrat om ett fall, som av Stockholms stads fastighetsdirektör ansågs vara så anmärkningsvärt, att han med hänsyn till detsamma gjort ett särskilt uttalande om ändring av expropriationslagen.

Inför hela det material, som framlades för utskottet, kunde utskottet inte intaga någon annan ståndpunkt, än att utskottet ansåg att det icke är bra som det är utan att man måste taga upp frågan om att åstadkomma en förändring.

Ang.
ersättningen
till expropria-
tionsnämnd.
(Forts.)

Utskottet har då ansett, att man icke borde på förhand binda den utredning, som skulle äga rum, genom vissa riktlinjer utöver de allmänna direktiv, som givetvis ligga däri, att undersökningen igångsattes med den motiveringen, att det för närvarande i många fall utgår alltför höga arvoden och att man skall söka finna en anordning, som medför, att arvodena bestämmas till skäliga belopp. Utskottet har emellertid angivit vissa utvägar, som kunna komma under omprövning och som i varje fall böra underkastas diskussion vid den blivande utredningen, eftersom dessa utvägar framförts under den föregående överläggningen i ärendet.

I fråga om en av dessa utvägar framställde den förste ärade talaren den anmärkningen, att det förslag, som utskottet där framfört till beaktande, icke innehöll någon nyhet utan överensstämde med nu gällande lag. Detta är emellertid ett misstag från den ärade talarens sida. Enligt nu gällande lag är det ju så, att domstolen upptar frågan om ersättning till ledamöter i expropriationsnämnd endast såvitt part hänskjuter frågan till domstolen. Den ena parten skall nämligen förklara, att han är missbelåten med den begäran om ersättning, som har framförts av expropriationsnämndens ledamöter, och först när han sagt, att han icke är villig att betala detta, går saken till domstol. Enligt den möjlighet, som utskottet här vill ha beaktad, skulle saken ordnas så, att domstolen ålades att alltid pröva och fastställa arvodena. Jag vill nämna för den förste ärade talaren, att det var just med hänsyn till önskemål uttalade av den utskottets ledamot, som jag förut åberopat och som är härads-hövding, som utskottet ansåg, att denna anordning borde upptagas till prövning. För sin del ansåg denne häradshövding, att en sådan ändring av lagen skulle vara ägnad att medföra, att arvodena till expropriationsnämndernas ledamöter komme att sättas till ett lägre belopp.

Jag ber för övrigt att få fästa kammarens uppmärksamhet därvid, att utskottet ingalunda velat, att den blivande utredningen skulle begränsas till de tre alternativ, som utskottet uttryckligen angivit, ty det står här: »En närmare utredning synes emellertid vara erforderlig för att bestämma, vilken av här angivna eller eventuellt andra möjligheter till frågans lösning bör föredras.»

Herr Lindhagen har i sitt anförande hemställt, att kammaren måtte biträda utskottets kläm, men herr Lindhagen önskar att få ett tillägg till utskottets motivering. Herr Lindhagen vill, att man skall fastslå på förhand, att utredningen skall utgå därifrån, att ledamöterna i expropriationsnämnd skola få ersättning efter självkostnadsprincipen. I och för sig är det tämligen oklart, vad denna princip skulle innebära. Vidare vill jag fästa uppmärksamheten vid, att om man läser herr Lindhagens reservation, finner man, att herr Lindhagen, så som han fattar denna princip, räknar med, att dess fastslående skulle ha till konsekvens, att man skulle upphäva den nuvarande regeln, att medborgare äro *skyldiga* att åtaga sig uppdraget att vara ledamöter i expropriationsnämnd, och i stället införa den anordningen, att de skulle ha rätt att avsäga sig uppdraget, om de så funne lämpligt. Herr Lindhagens förslag har således mycket vittgående konsekvenser enligt den ärade talarens egen uppfattning. Det förefaller därför, som om det icke skulle vara alldeles välbetänkt att redan nu på förhand fastslå, att utredningen skulle utgå ifrån denna princip. Det är emellertid självklart, att de synpunkter, som herr Lindhagen framfört i sin reservation, skola beaktas vid en kommande utredning. Men det förefaller mig vara fullt tillfredsställande för herr Lindhagen, om dessa synpunkter bli jämfälda med de andra, som också komma ifråga, då herr Lindhagen ju i alla fall har den garantien, att utredningen skall resultera i ett förslag, som till syftet överensstämmer med herr Lindhagens önskningsar. Jag vill på intet sätt ställa mig avvisande till den synpunkt, som herr Lind-

hagen framfört i reservationen, så att jag skulle säga, att den icke bör komma till beaktande. Jag vill endast säga, att det förefaller mig icke lämpligt, att kammaren nu gör något förhandsuttalande, såsom herr Lindhagen önskar.

Herr talman! För min del har jag sedan gammalt varit av den övertygelsen, att en ändring av nuvarande regler rörande ersättning åt ledamöter i expropriationsnämnder är erforderlig, så att jag har nu i år inte ändrat ståndpunkt. Men min övertygelse har blivit ytterligare befast av de nya fall, som framdragits i utskottet, och det har glatt mig, att utskottet nu har kommit att dela den uppfattning, som jag tidigare ansett vara den riktiga i frågan.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Greve Lagerbjelke: Herr talman! Jag vill för min del inte motsätta mig bifall till utskottets kläm, då onekligen mycket stora missbruk med oskäligen ersättningsbelopp hava under rätt lång tid pågått och dessa missbruk synas vara i tilltagande. Jag kan emellertid icke underlåta att göra några anmärkningar emot utskottets motivering, som synes mig icke vara i allo tillfredsställande och kunna föranleda en lagstiftning, som går för långt åt andra hållet. Jag vill dock nu instämma med greve Spens däruti, att de nuvarande bestämmelserna i lagen nog äro så goda, som man rimligen kan begära, men det är *tillämpningen* som kommit på sned. Det rätta vore ju då att söka med bibehållen lagtext få tillämpningen ändrad i avsedd riktning, men jag vill gärna instämma med utskottet och dess ordförande i att det nog är mycket svårt att få en sådan ändrad praxis till stånd, utan att några särskilda åtgärder vidtagas.

Jag vill nu, då jag går in på utskottets motivering angående de olika vägar, som utskottet bland andra anser vara möjliga, uttala min varning för att söka fastställa några allmängiltiga regler för arvodets beräkande. Även utskottet har ju fullt insett svårigheten i detta, då ju utskottet självt framställer invändningar emot den möjligheten. Det ligger dock efter min mening en ganska stor fara i att alltför snävt söka genom detaljbestämmelser begränsa den ersättning, som kan i det särskilda fallet tillkomma en expropriationsnämnd. Det vore ju visserligen önskligt, om människor vore så ideella, att man kunde tillmötesgå herr Lindhagens mening, att vederbörande i nämnden skulle få ersättning endast för sina omkostnader, men världen är nu en gång inte sådan, och det är mycket större förutsättningar att få till expropriationsnämndsledamöter verkligt erfarna, dugliga, kompetenta och självständiga män, om dessa veta, att de i viktiga, svåra och mera grannliga och tidsödande fall även erhålla en särskild ersättning. Det är många gånger synnerligen svåra och grannliga fall, som förekomma under en expropriationsnämnds arbete. Jag har själv i yngre dagar ganska ofta tillhört expropriationsnämnder, även såsom ordförande, och jag erinrar mig ett särskilt fall, som jag skall tillåta mig att här referera.

Det var ett statens verk, som nödgades gå till expropriation för att få ett större markområde. För detta markområde begärdes ett belopp av en miljon kronor, men ställdes det i utsikt, att vederbörande skulle kunna nöja sig med något lägre belopp, någonting på 800,000 kronor. Det har sagts mig, och jag tror, att den uppgiften är riktig, att vederbörande verk var villigt att i godo göra upp om ett pris på 500,000 kronor i runt tal, men när expropriationsnämnden gick till sitt värv, blev beloppet fastställt till — jag kan inte säkert erinra mig det exakta beloppet, men det var antingen 180,000 eller 200,000 kronor. Detta är ju ett bevis på hur viktigt det är att få den allra bästa kompetens för viktiga fall i expropriationsnämnder, och jag vill inte underlåta att omnämna, att kort efter det av mig nyss relaterade fallet hade samma statens verk att söka expropriation på ett annat område, ungefär av samma värde som

Ang.
ersättningen
till expropria-
tionsnämnd.
(Forts.)

Ang.
ersättningen
till expropria-
tionsnämnd.
(Forts.)

det förra. Jag var föreslagen till medlem men blev självfallet utslagen efter det resultat, som uppnåddes förra gången, och vid denna andra expropriation utföll resultatet i snart sagt alldeles motsatt riktning, även i siffror.

Jag har velat med detta exempel varna för att genom alltför restriktiva åtgärder åstadkomma, att kvaliteten möjligen kan bli sämre hos expropriationsnämndernas medlemmar, ty man får ju taga världen sådan den en gång är.

Jag får, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Greve Spens: Herr Lindhagen sade, att expropriationsnämnden själv bestämmer sin ersättning, och det synes, som om ordföranden i utskottet skulle ha samma uppfattning, eftersom han sade, att lagen inte får tolkas så, som jag ansåg vara riktigt, utan att domstolen skulle upptaga frågan om ersättning endast såvitt part hänskjuter saken till domstolen. Men en befogenhet att själv *bestämma* ersättningen tillkommer ju inte expropriationsnämnden enligt lagen. Nämnden har endast att avgiva ett förslag i den delen. Lagens bestämmelser, som äro intagna i utskottsutlåtandet, lyda på detta sätt: »Ordförande och ledamöter i dylik nämnd skola njuta ersättning för uppskattningen samt ordföranden därjämte för kallelser, protokollsföring och beslutets avfattande i skrift med belopp, som bestämmas av rätten, om överenskommelse ej träffas.» Rätten skall sålunda alltid bestämma om ersättningen, såvida överenskommelse ej träffas därom, och en överenskommelse får, som jag nyss nämnde, icke anses träffad mellan parterna, endast på den grund, att expropriationsnämnden föreslagit ett visst belopp och part sedan icke anmäler missnöje därmed. Det är ju för övrigt den allra enklaste sak för en part, om han anser ersättningen för hög, att göra anmälan hos rätten. Utskottet säger, att det är ofta, som den exproprierande parten av grannlagenhet eller andra skäl icke gör en sådan anmälan, men jag tycker verkligen, att i så fall kan parten få skylla sig själv, om han icke vill vidtaga denna enkla åtgärd. Greve Lagerbjelke ansåg ju också, att lagen för närvarande är så god som den kan vara, men att den icke tillämpas riktigt. Ja, frågan är, om man, när en lag är riktig men tillämpningen oriktig, då skall ändra lagen och icke i stället vidtaga annan åtgärd för att få tillämpningen riktig. Man behöver nog i så fall icke företaga en lagändring, som skulle genom utförligare bestämmelser förklara, att det tillvägagångssätt, som nu ofta användes, icke är riktigt. Jag tror icke jag misstar mig om lagens mening, och det är synd, att den ledamot av utskottet, som ordföranden återopade, en häradshövding, som endast i år suttit i utskottet och är tämligen ny i riksdagen, icke är närvarande och kan här yttra sig om, hur bestämmelsen verkligen tillämpas. Jag tror icke, att den åsikten är allmän bland domstolarna, att lagen skall tolkas på det sättet, att det är expropriationsnämnden som bestämmer ersättningsbeloppet, och att domstolen sedan prövar detsamma, endast om anmärkning däremot göres hos domstolen.

Jag vill också tala några ord om en sak, som jag nyss blott något vidrörde men som jag icke närmare utvecklade. Såväl motionären som herr Lindhagen säga, att om en expropriationsnämndsledamot icke är nöjd med en viss ersättning, får han avstå från ledamotskapet. Man kunde tänka sig, att parterna på förhand skulle säga åt de nämndens ledamöter, som de utse: »Om ni åtnöjer er med en viss ersättning, skola vi utse er, men annars utse vi andra.» Rättens ledamöter kunna ju dock icke handla på det sättet och i varje fall äro utsedda ledamöter enligt lagen skyldiga att fungera såvida de ej äro jäviga eller hava laga förfall.

Jag skulle vilja särskilt framhålla, att om det bestämmas en viss normalersättning, blir det synnerligen svårt för K. B. att få den allra lämpligaste personen till ordförande i expropriationsnämnd. Han vill ej utsätta sig för

riskan att få en alldeles för låg ersättning. Dessa expropriationsmål kunna ju växla oerhört till sin beskaffenhet och föranleda särskilt ordföranden ett oerhört stort besvär. När ärendet här en gång förut var före, framhöll lagutskottets dåvarande ordförande, häradshövding Bror Petrén, som ju är en gammal erfaren domare och också, enligt vad han sade, suttit i åtskilliga expropriationsnämnder, att han haft expropriationsmål, som förorsakat oerhört mycket arbete under en lång tid före expropriationen och sedermera föranlett betydande besvär både under expropriationen och efteråt, för uppsättningen. Petrén motsatte sig därför bestämt en lagändring. Om man vill ha fullt kvalificerade personer till ordförande och ledamöter i nämnden, får man inte bestämma för låga ersättningsbelopp. Emellertid är det ju nu så, att rätten äger att pröva frågan. Den skall enligt min tanke alltid pröva den, och om det göres särskild anmärkning och yrkanden beträffande ersättningen, kommer den ju att bli föremål för en mycket ingående prövning. Jag tror inte jag misstar mig om tolkningen av gällande lag, men det skulle vara mycket intressant att höra, vad de ordinarie domare, som kunna finnas här, säga. Jag har ju någon erfarenhet från min verksamhet om dessa saker, och jag känner verkligen en ordförande i en expropriationsnämnd, som diskuterat denna sak med mig och ansett, att det är ett oriktigt förfaringsätt, expropriationsnämnderna ha, då de i sitt utlåtande säga, att ersättning »skall» utgå med det och det beloppet, ehuru nämnden endast har att avgiva förslag angående ersättningen.

Herr talman! Det är ju inte av så oerhörd betydelse, om det nu blir en riksdagsskrivelse eller inte, men jag har den åsikten, att riksdagen icke bör skriva i onödan. Riksdagen skriver alldeles för mycket, vilket föranleder tillsättning av kommitté på kommitté eller särskilda sakkunniga att biträda inom departementen, och mycket betydande utgifter bliva därav följden, ofta utan resultat. Vi hörde ju av herr Lindhagen, att han en gång väckt en motion i denna fråga, och att det blev en skrivelse för många år sedan, men den frågan avskrevs nyligen av Kungl. Maj:t från vidare behandling.

Jag kan därför icke underlåta att vidhålla mitt avslagsyrkande.

Herr **Rosén**: Herr talman! Jag har under några år, jag tror det är sex år, deltagit i statsrevisionens arbete. Under den tiden har jag haft många tillfällen att taga del av expropriationsärenden, ty staten har ju rätt många sådana mål. Det gäller vattenfallsstyrelsen, statens järnvägar och andra verk. Jag har dock aldrig, såvitt jag kan erinra mig, sett, att frågan om ersättning till expropriationsnämnd i något fall hänskjutits till domstols prövning, utan man har betalat vad expropriationsnämnden själv uppskattat sitt arbete till. Och jag måste säga, att i många fall dessa arvoden kunna betecknas som i hög grad oblyga. Jag vet inte, varför man inte hänskjutit frågan till domstolens prövning, men kanske beror det på att man icke anser det tillräckligt fint eller grannliga, i synnerhet när det, som det ofta gjorts, gällt framskjutna personer. Min erfarenhet är, att ju mera framskjutna personer dessa förrättningsmän varit, desto oskäligare ha arvoden varit.

För min del måste jag beteckna en utredning av denna arvodesfråga såsom mycket nödvändig, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Lindhagen**: Nu har ordföranden i utskottet sagt, att han anser de synpunkter, som framkommit i reservationen, förtjänta av beaktande. I utskottet fick jag inte den uppfattningen, utan där föreföll det mig, som om principen om att detta var ett förvärvsarbete, som skulle medföra vinst, var om inte enhälligt antagen, så dock ganska förhärskande hos utskottets majoritet. Det är därför jag skrivit denna reservation, men nu har ju ordföranden påstått något annat.

Ang.
ersättningar
till expropria-
tionsnämnd.
(Forts.)

Ang.
ersättningen
till expropria-
tionsnämnd.
(Forts.)

Greve Lagerbjelke talade om »livet sådant det är». Ja, men varför skall livet vara så galet nu, när det inte var det 1866? Man kan väl göra livet måttfullt i sina yttringar. Livet är på det sättet, greve Lagerbjelke, att t. ex. alla värnpliktiga äro skyldiga att gå ut utan någon ersättning. Sådant är det nu, och varför skulle inte en expropriationsnämnd kunna nöja sig med måttliga ersättningar? Däri må ock inbegripas någon ersättning för nedlagt arbete, i den mån det kan visas hava avsevärt ägt rum, men inte något vidare.

Denna sak är förresten ej så grannlaga i allmänhet, som det påstås. Det råder helt enkelt olika uppfattning, om expropriation överhuvud taget är en brutal åtgärd eller om det är en berättigad åtgärd. De, som äro emot all expropriationslagstiftning, säga, att här kommer det allmänna och är brutalt, och de vråka till vilka ersättningar som helst. De andra, som anse, att expropriationen har en viss befogenhet, äro måttfullare. Det är mera sinnelaget än sakkunskapen, som spelar in härvidlag, därom kan greve Lagerbjelke vara övertygad. När det gäller att hugga till ett belopp, då man tittar på ett stycke mark, fordras väl inte så värst invecklad sakkunskap i de flesta händelser.

Jag vill fästa uppmärksamheten på att i fall expropriationsinstitutet skall kunna användas också för anspråkslösare utbrytningar av jord, för att skaffa menige man mark till jordbruk och bostäder, duger det inte att ha en sådan här expropriationslag. Den är komplett oduglig för det ändamålet.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att, utom i fråga om motiveringen, vartill han ville återkomma efteråt, om anledning därtill förefunnes, hade i avseende på det under behandling varande utlåtandet yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock avslag å samma hemställan.

Vid därefter enligt berörda yrkanden gjorda propositioner bifölls utskottets hemställan.

Vidkommande motiveringen, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets motivering skulle godkännas, dels ock att motiveringen skulle godkännas med det tillägg, som förordats i herr Lindhagens vid utlåtandet avgivna reservation.

Sedermera gjordes propositioner enligt dessa båda yrkanden; och förklarades propositionen på godkännande av utskottets motivering vara med övernående ja besvarad.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 7, angående regleringen för budgetåret 1929/1930 av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställts bifölls.

Punkten 3.

Lades till handlingarna.

Punkten 4.

I enlighet med Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att riksdagen måtte, med uteslutande ur riksstaten av det ordinarie reservationsanslaget till bestridande av de med mynt- och

Ang. vissa
ändringar i
riksstatens
uppställning.

justeringsverkets drift förenade kostnader, i riksstaten uppföra ett ordinarie förslagsanslag till mynt- och justeringsverket med 600,000 kronor.

Ang. vissa
ändringar i
riksstatens
uppställning.
(Forts.)

Reservation hade avgivits av herrar *Kvarnzelius, Olof Olsson, Nilsson* i Malmö, *Rydén, Björck, Jansson* i Falun, *Olsson* i Kullenbergstorp, *Carlsson-Frosterud, Olofsson* i Digernäs, *Andersson* i Höör och *Jönsson* i Revinge, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

a) i riksstaten uppföra ordinarie reservationsanslaget till bestridande av de med mynt- och justeringsverkets drift förenade kostnader med 600,000 kronor, att direkt utgå av inkomst av myntning och justering; samt

b) till täckande av kostnader för dyrtidstillägg åt befattningshavare vid mynt- och justeringsverket för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 34,000 kronor, att direkt utgå av inkomst av myntning och justering.

Herr Kvarnzelius: Herr talman! På denna punkt har jag jämte tio andra av utskottets ledamöter avgivit en reservation, vari vi hemställa om avslag å det förslag till förändring i avseende å riksstaten, som Kungl. Maj:t här framställt. Kungl. Maj:t har grundat sitt förslag på en framställning ifrån riksräkenskapsverket, som i fråga om vissa specialbudgeter föreslagit deras utslutande ur riksstaten, och bland dessa olika slag av specialbudgeter ingå nu tre i sjunde huvudtiteln, vart och ett av dessa i och för sig icke av så synnerligen stor materiell betydelse. »Rosinen i pösekorven» i riksräkenskapsverkets framställning var emellertid icke något av de anslag, som här beröras, utan det var frågan om framtida disposition och redovisning av automobilskattemedlen, en specialskatt, som nu uttages på vissa objekt för ett visst bestämt ändamål. Riksräkenskapsverket föreslog, att dessa medel skulle dragas in i den allmänna budgeten, och yttrade, att det icke längre hade något berättigande, att medlen disponeras så, som nu författningsenligt är avsett och i enlighet med de motiv, som lågo till grund för denna skatts införande.

När detta förslag kom fram inför allmänheten, väckte det, och det med rätta, en opinionsstorm av rätt kraftig art inom hela den svenska pressen och inom intresserade kretsar mot riksräkenskapsverkets förslag. Finansministern, den kloke karl som han är, drog då den riktiga lärdomen. Han lät icke locka sig. Jag vet inte, om det var med hans medverkan, som denna försöksballong släpptes ut, men han såg, att opinionen låg inte väl till, och därför tog han avstånd från denna del av vad riksräkenskapsverket föreslagit. För att emellertid få in ett litet finger tog han upp dessa tre punkter: mynt- och justeringsverket, bank- och fondinspektionen samt patent- och registreringsverket, och där har han föreslagit en omändring. Dessa tre förslag äro icke, något av dem, i och för sig av den vikt och betydelse, att de kunna motivera en ändring, försåvida man inte har ett vidare syftemål. Man kan icke säga, att det medför någon olägenhet, ifall man stannar vid den nuvarande uppställningen, och inte heller, att det är vare sig nödvändigt eller nyttigt att vidtaga denna förändring. Det är på dessa grunder, närmare utvecklade i den reservation, jag och mina medreservanter avgivit, som vi för vår del ansett, att man sålunda icke borde vidtaga den förändring, som finansministern här föreslagit.

Jag anhåller därför, herr talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den reservation, som av mig m. fl. fogats till förevarande punkt.

Herr Svensson, Martin: Herr talman! Då jag tillhör den avdelning inom utskottet, som förberedande behandlat denna fråga, må det tillåtas mig att med några ord yrka bifall till utskottets hemställan och bemöta statsutskottets högt ärade ordförande.

Ang. vissa
ändringar i
riksstatens
uppställning.
(Forts.)

I reservationen uppges såsom skäl för avslag, att denna fråga icke skulle vara tillräckligt utredd. Den har dock föregåtts av en utredning genom riksräkenskapsverket och de övriga ämbetsverk, som beröras av ändringarna, mynt- och justeringsverket, patent- och registreringsverket och bankinspektionen samt statskontoret. Intet av de hörda ämbetsverken har haft något att erinra emot den föreslagna förändringen. Jag kan då icke förstå, vad man skulle mera fordra för att frågan skulle anses utredd. Då det gäller en omändring, som icke har större omfattning än denna, kan det väl icke vara meningen, att en särskild utredningskommitté skulle tillsättas.

Nu hava reservanterna sagt — och den föregående ärade talaren har upprepat detsamma — att det icke skulle vara några fördelar förenade med en sådan förändring. Under föregående riksdagar hava vissa omläggningar av budgeteten företagits i syfte att få en bättre och klarare uppställning av densamma, och detta förslag är, efter vad som har uppgivits inom utskottsavdelningen, slutstenen i detta arbete. Då riksdagen icke förut haft anledning att motsätta sig de förändringar, som tidigare beslutats, kan jag icke finna något skäl för, att riksdagen nu går i annan riktning än den förut gjort. En fördel kommer i alla fall att vinnas därigenom, att finansministern i sin beräkning av inkomsterna genom omläggningen från reservationsanslag till förslagsanslag kunnat beräkna en ökad inkomst i årets statsreglering med 750,000 kronor för mynt- och justeringsverket, med 175,000 kronor för biografbyrån och med ytterligare en post på 35,000 kronor, således sammanlagt något över 900,000 kronor. Det uppgives ju också av dem, som på detta område äro sakkunniga och som äro bokföringsexperten, då det gäller statens bokföring, att detta förslag skulle leda fram till en klarare budgetredovisning. Den största frågan härvidlag är ju automobilskattemedlens redovisning i statsbudgeteten, och det visar sig, att genom en sådan omändring, som föreslagits, skulle budgetsredovisningen bliva klarare och tillförlitligare, än vad den hittills varit. De nuvarande redovisningarna för de sista åren upptaga utgifter enligt budgetsredovisningen, för 1924—1925 med 614.08 miljoner kronor, för 1925—1926 med 625.90 miljoner kronor, för 1926—1927 med 682.52 miljoner kronor och för 1927—1928 med 653.96 miljoner kronor. Det är således ganska stora växlingar, såsom budgetredovisningen nu sker, men med omräknade utgifter av automobilskattemedel enligt propositionen skulle uppställningen visa, för 1924—1925 632.91 miljoner kronor, för 1925—1926 662.26 miljoner kronor, för 1926—1927 663.36 miljoner kronor och för 1927—1928 663.19 miljoner kronor. Det är således mycket jämnare siffror.

Då det nu talats om att man icke skall göra förändringar utom i mycket trängande fall, vill jag påpeka, att riksdagen i fråga om sådana förändringar icke följt den grundsatsen förut. Så hava t. ex. automobilskattemedlen t. o. m. den 30 juni 1925 behandlats såsom diversemedel under statskontorets förvaltning men därefter överförts till de gentemot inkomstitlarna svarande anslag.

Den föregående ärade talaren var inne på det skäl, som säkerligen varit starkast för reservanterna, nämligen att riksräkenskapsverket i sitt första förslag hemställt, att automobilskattemedlen skulle användas för allmänna budgetändamål och anslagen till vägväsendet utgå genom anslag, som riksdagen för fall efter fall beslutade. Detta väckte, såsom han uppgav, stor oro överallt i landet, och jag delar fullkomligt hans uppfattning, att det icke hade varit välbetänkt, om man hade slagit in på den vägen. Det stora arbete, som nu pågår för omläggningen av vägarna för att göra dem lämpade för automobiltrafik, kräver också betydande inkomster. Finansministern har icke heller gått in för riksräkenskapsverkets förslag, såsom det först utformades, utan tagit upp ett alternativt förslag från verket, där det föreslagits, att automobilskattemedlen skulle gå in till en fond, varifrån medlen sedermera skulle utdelas till de

olika ändamålen för vägväsendet. Jag har fått den övertygelsen, att en sådan omläggning snarare kommer att fastläsa automobilskattemedlen för det ändamål, som riksdagsmajoriteten säkerligen har önskat, att de skulle användas till, nämligen för vägväsendet, att finansministerns åtgärd i detta fall således icke bör verka skrämmande och att de, som nu hava att i särskilt hög grad bära vägtungan, icke av *det* skälet behöva gå emot vad finansministern nu har föreslagit.

Jag tillåter mig också meddela, att andra kammaren med — såsom det uppges — klar majoritet antagit utskottets förslag men med en liten förändring av motiveringen. Denna förändring består i att första punkten i sista stycket av motiveringen skulle lyda på följande sätt: »Utskottet vill giva sin anslutning till det förslag, som sålunda framlagts.» Försättningen skulle bli såsom utskottet har föreslagit, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag med den förändring i motiveringen, som andra kammaren antagit.

Herr statsrådet **Wohlin**: Herr talman! Jag har blivit kvarhållen i andra kammaren, som ännu icke slutbehandlat sjunde huvudtiteln, och detta är anledningen till att jag icke varit närvarande, då herr Kvarnzelius utvecklat skälen för sin reservation. Att döma av stämningen i kammaren förefaller det, som om något långt anförande från min sida icke vore påkallat. Jag har emellertid i andra kammaren angivit skälen för den föreslagna omläggningen med avseende å det ämbetsverk, varom närmast är fråga, nämligen mynt- och justeringsverket, och, som jag tror, bemött de synpunkter, som utskottsreservanterna på denna punkt anført. Det skulle föra för långt att här återupprepa allt vad jag därvid framhållit. Jag får inskränka mig till några huvudsynpunkter. Reservanternas föreställning om att den nuvarande anordningen med avseende å detta verk innebär en »självhushållningsprincip» med därav följande sparsamhetsmöjligheter vilar enligt min mening på en missuppfattning. Om en institution av något slag har att röra sig med ett bestämt anslag eller ett reservationsanslag kan man visserligen förstå, att institutionen i fråga tvingas att inom ramen för detta anslag i möjligaste mån ekonomisera och söka träffa sådana ekonomiska dispositioner, att det om möjligt blir en viss reservation över till förfogande för ett efterföljande år. Men med avseende å mynt- och justeringsverket är förhållandet så till vida ett annat, att verket i regel har avsevärt större inkomster än vad det behöver för sina löpande utgifter, och dessa inkomstöverskott utgöra på intet sätt någon anledning för verket att iakttaga den särskilda sparsamhet, som reservanterna tyckas föreställa sig. Vid ett tillfälle för några år tillbaka hava t. ex. riksdagens revisorer påpekat, att verket använde en viss summa för terrasserings- och planteringsarbeten på sin gård, vilka knappast ansågos stå i samband med verkets egentliga uppgifter. Detta är ju ett bevis på att tillgången till stora överskottsmedel icke speciellt animerar till sparsamhet. Jag får vidare framhålla, att reservanternas uppfattning även i ett annat avseende icke är riktig, då de nämligen tyckas utgå ifrån, att mitt motiv för den föreslagna budgettekniska ändringen skulle vara, att jag velat tillföra budgeten en reservation på 750,000 kronor. Jag får pepeka, att det budgetära läget ingalunda varit sådant, att jag behövt söka efter reservationer och skrapa fram sådana, utan det enda verkliga motivet till omläggningen har varit att åvägbringa ett rationellare bokföringssystem, och så har denna reservation kommit på köpet såsom en konsekvens av det föreslagna nya systemet. Slutligen vill jag påpeka, att myntverkets reservationer tidigare åtminstone vid ett par tillfällen varit föremål för finansministrarnas och riksdagens begärlighet: för halvårsbudgeten år 1923 togos sålunda över 2 miljoner kronor av verkets upp-

Ang. vissa
ändringar i
riksstatens
uppsättning.
(Forts.)

Ang. vissa
ändringar i
rikestaterns
uppställning.
(Forts.)

sparade reservation i anspråk för budgeten och år 1927 på samma sätt ett belopp av 750,000 kronor. Detta system, att Kungl. Maj:t och riksdagen planlöst hugga för sig en väsentlig del av verkets reservationer, har ingalunda varit till fromma för verkets ekonomiska skötsel och ägnat att hos verket ingjuta en starkare känsla för nödvändigheten att spara. Jag tillåter mig göra en populär parallell — om det överhuvud taget skall behövas. Om en enskild person har en viss bestämd lön eller pension att leva av, så spar han förvisso och ekonomiserar med detta bestämda belopp, som står till hans förfogande. Men om han har en stor inkomst, som mer än väl täcker hans utgifter, så innebär ju en sådan situation icke någon speciell anledning för honom att vara förtänksam, allra minst om han när som helst kan vara utsatt för att vara främmande tager mer eller mindre stora delar av dessa hans pengar.

Reservanternas framställning är mindre lycklig även i ett annat avseende. De förklara, att jag velat införa i budgeten »en ny typ av förslagsanslag». Faktiska förhållandet är emellertid att precis samma typ av förslagsanslag redan finnes med avseende å rusdrycksförsäljningsmedlen samt att utskottet i sin helhet, alltså även reservanterna, på en efterföljande punkt i föreliggande utlåtande, nämligen i fråga om anslaget till skattetyngda kommuner, accepterat just den typ av förslagsanslag, som reservanterna i sin motivering förklara vara en ny typ, som de motsätta sig. Reservanternas yttrande lider ytterligare av den inkonsekvensen, att de förorda en ny sammanhängande utredning av dessa budgettekniska spörsmål för att strax därefter intaga en bestämd ståndpunkt i fråga om mynt- och justeringsverket. Hur skall man kunna begära en ny allmän utredning av detta ärende, när man på en viss punkt redan intagit en bestämd position? På denna punkt hänger sålunda reservanternas framställning icke heller ihop.

Det egentliga skälet för motståndarna till dessa i och för sig ytterst befo- gade och rimliga förslag till budgettekniska förändringar har uppenbarligen icke, att döma av debatten i andra kammaren, något sammanhang med vare sig mynt- och justeringsverket eller statens biografbyrå utan hänför sig till en helt annan omständighet, nämligen farhågan att vad som här föreslås skulle kunna innebära ett prejudikat med avseende å automobilskatte- medlen. Under debatten i andra kammaren har emellertid påvisats, att denna farhåga är ogrundad. Kungl. Maj:t, som haft att pröva riksräkenskapsverkets förslag, har här gjort en klar åtskillnad. Det är — såsom jag uttryckte det i andra kammaren — Kungl. Maj:t som regerar och icke riksräkenskapsverket. Ett verk, som har till uppgift att föreslå budgettekniska reformer, får naturligtvis finna sig i, att Kungl. Maj:t och riksdagen i varje särskild punkt säga ifrån: På den och den punkten överväga de budgettekniska synpunkterna, där finnas inga reella intressen av motsatt slag, som böra medföra, att man drar sig för en sådan reform, men på andra punkter tala reella intressen av större betydelse emot de budgettekniska synpunkterna. Så har också skett. Kungl. Maj:t har icke accepterat riksräkenskapsverkets förslag med avseende å automobilskatte- medlen, i den mån detta förslag gällde brytande av korresponden- sen mellan inkomster och utgifter, och Kungl. Maj:t har icke accepterat ver- kets förslag med avseende å totalisatormedlen, där jämväl reella synpunkter talat emot de budgettekniska. Däremot har Kungl. Maj:t ansett sig oförhind- rad att följa verkets förslag på övriga punkter, där inga intressen av annat slag överväga.

Till sist vill jag nämna, att andra kammaren med stor majoritet godkânt utskottets förslag, med en modifikation i första punkten i sista stycket av mo- tiveringen, genom vilken tydligare än nu säges ifrån, att vad som föreslås beträffande mynt- och justeringsverket icke innebär att utskottet »principiellt» ansluter sig till något visst »system» utan förbehåller sig rätt till fri prövning

av varje särskild fråga, som kommer upp i detta sammanhang. Jag hoppas, att första kammaren efter dessa upplysningar och med den ändring i motiveringen, som andra kammaren beslutat, icke skall lägga hinder i vägen för en av alla — jag måste tro det — såsom nyttig och rationell ansedd budgetär reform.

*Ang. vissa
ändringar i
riksstatens
uppsättning.*
(Forts.)

Herr **Rydén**: Om det är oomtvistligt riktigt vad herr finansministern sagt, skulle man kunna resonera så, att kammaren borde följa honom och icke reservationen. Jag är emellertid något överraskad, att finansministern anser sig kunna stå för en hel del av vad han sagt inför denna församling, som dock icke är fullkomlig nybörjare i frågor, som röra vår budget. Han försökte till och med beträffande mynt- och justeringsverket göra gällande, att reservanterna haft fel därutinnan, att de sagt: »Vad särskilt mynt- och justeringsverket vidkommer, har utskottet ej heller känt sig övertygat om att ett övergivande i viss mån av den för verket tillämpade självhushållningsprincipen ur sparsamhetssynpunkt innebär en fördel.» Nu framförde han med stor bravur den uppfattningen, att detta är alldeles felaktigt. Jag skall då ställa till herr finansministern den frågan: Vad är det för ett förvaltningssystem, som användes i mynt- och justeringsverket, om beteckningen självhushållningsprincipen är felaktig? Det är ju ett faktum, att mynt- och justeringsverket är hänvisat till att leva på sina egna inkomster och hushålla med dem, så att de räcka till. Kanhända hävdar finansministern den meningen, att det är ett affärsdrivande verk. Men då frågar jag: Vad är det då för slags konsekvens mellan en sådan ståndpunkt och det förslag, herr statsrådet kommer med i budgeten? Enligt de budgettekniska principer, som gälla för affärsdrivande verk, går endast överskottet in i statsbudgeten. Så är förhållandet vid statens järnvägar, vid posten och telegrafverket o. s. v. Jag vågar säga, att statsutskottets reservanter ha mycket starkare skäl för vad de yttra i detta stycke, än vad som kan anföras för någon annan beteckning för en sådan form av finansiering av ett ämbetsverk som den, som är utmärkande för mynt- och justeringsverket, och jag motser verkligen med visst intresse, vad som i *sak* kan anföras mot vad reservanterna i detta fall sagt, att självhushållningsprincipen i viss mån här tillämpas. Detta stå vi för och visa tillbaka en sådan kritik som den, som i detta fall kom från herr statsrådets sida.

Nu råder den ordningen, att verket har sina inkomster och självt hushållar med dem, medan överskottet redovisas i dess böcker såsom reservation, som vi kunna på vanligt sätt avläsa i budgetredovisningen. Det är det ena sättet. Det andra är det föreslagna systemet, då mynt- och justeringsverkets inkomster, beräknade till 750,000 kronor, och dess utgifter, beräknade i ett förslagsanslag till 600,000 kronor, föras upp här. Det sker väl inte, herr statsråd, någon ändring i det förhållandet, att mynt- och justeringsverket får handhava de pengar, som gå åt för verkets stora utgiftspost, som ju är att lösa in utslitna mynt? När riksbanken kommer och presenterar utslitna tioöringar och tvåöringar, skall mynt- och justeringsverket lösa in mynten och i de förslitnas ställe lämna nya, som äro dyrbarare. Det kan inte någon människa omöjliggöra, och det vore ju oförnuftigt att omöjliggöra det. Verket får lov att handha de pengar, som gå åt för att göra ett utbyte av utslitet mynt mot nytt mynt, även om det kostar miljoner, såsom fallet någon gång har varit. Ordningen måste sålunda efter det nya systemet, liksom hitintills, bli, att verket måste bestrida de omkostnader, som äro förenade med dess verksamhet, vare sig dessa komma att uppgå till 600,000 eller de komma att uppgå till 1,600,000 kronor. Skillnaden mellan det gamla och det nya systemet blir då den, att i stället för att verket som nu kunnat anlita sina egna reservationer, skall det

Ang. vissa
ändringar i
riksstatens
uppställning.
(Forts.)

bildas en särskild fond, som skall förvaltas antingen av statskontoret eller av verket självt, och denna bestrider sålunda verkets utgifter. Det är efter mitt sätt att se inte den allra ringaste sannolikhet för, att detta ämbetsverk animeras till att förfara sparsammare genom det nya systemet än genom det system, som hittills har tillämpats.

Nu skulle jag ju mycket väl kunna säga, att när man förfar mot självhushållande verk och myndigheter på det sättet, att man då och då tar de reservationer, som de sparat ihop, innebär det i viss mån, om jag får använda det ordet, en demoraliserande faktor. Man kan resonera så, att när finansministern ändå tar pengarna, så kan man låta bli att lägga för mycket på hög och i stället använda vad som finns. Men då vill jag också säga, att man beträffande mynt- och justeringsverket ingalunda förfarit så, att man tagit i anspråk reservationer i sådan omfattning, att man på något som helst sätt vederstått verkets ekonomi. Man har aldrig gripit så djupt i dessa reservationer, att man icke känt sig fullt övertygad om, att verket skulle kunna reda sig med de reservationer, som återstodo.

Det är för mig en överraskning att höra, att herr finansministern nu kommer med det meddelandet, att den synpunkten, att man på detta sätt skulle kunna tillgodogöra sig 750,000 kronor för budgeten, icke spelat den allra minsta roll. Detta står nämligen alldeles i strid med den uppfattning, som varit rådande inom statsutskottets avdelning, där det sagts upprepade gånger, att det framförts stora betänkligheter från departementets sida emot att göra den rubbning i den föreslagna budgeten, som det skulle innebära, om riksdagen nu icke bifölle Kungl. Maj:ts förslag. Jag har inte själv hört det, men det har meddelats i statsutskottets tredje avdelning under sådana förhållanden, att jag liksom alla de andra haft anledning att tro, att det var en ganska viktig sak för herr finansministern, att man inte på denna punkt gjorde någon rubbning. Jag vill då säga dem, som tilläventyrs tagit intryck av en sådan framställning, att det sätt att förfara, som finansministern här gör, ur rent budgetmässig synpunkt icke förefaller mig tilltalande. På två sätt åstadkommer herr finansministern, att man får 750,000 kronor på budgetens inkomstsida. Man höjer den beräknade inkomsten till 750,000 kronor, i stället för att enligt det hittillsvarande systemet inkomster och utgifter gått in med samma belopp i budgeten. Nu går statsrådet den vägen, att det tages upp 750,000 kronor i inkomster och 600,000 kronor i utgifter, och sålunda får han 150,000 kronor över. Vidare beräknar han, att det vid detta budgetårs slut skulle föreligga en reservation av 600,000 kronor, och dessa 600,000 kronor uppföras såsom i anspråk tagna kapitaltillgångar på budgetens inkomstsida.

När vi inom vederbörande avdelning fingo den upplysningen, att inte ens de 750,000 kronor, som år 1927 togos av reservationerna, hade kunnat levereras från verket, ansågo vi, att detta ingenting annat var än en omväg att anlita kassafonden. Det blir kassafonden, som i detta fall måste bestrida medlen, och då ha vi tyckt det vara rejälare, eller, om jag får använda ett vanligt skåniskt uttryck, »renhårigare» att taga pengarna direkt ur kassafonden än att gå denna omväg bara för att budgeten skall se så mycket snyggare ut, medan den i verkligheten alls inte är det.

Det är vidare en annan sak, som jag vill säga herr finansministern och hans närmaste man i denna fråga. Skall man gå in för det system, som Kungl. Maj:t har föreslagit, nämligen att föra upp en beräknad inkomstsiffra på inkomstsidan och ett förslagsanslag på utgiftssidan, så har enligt min uppfattning finansdepartementet handlat fullkomligt felaktigt i fråga om den grundstats, som härvid tillämpats, om man tar hänsyn till vad som i övrigt gäller. Går man in för systemet, att man skall knyta detta till förslagsanslagen, så har det varit både den nuvarande finansministerns uppfattning på andra om-

råden, liksom hans företrädare, att det är en självklar sak, att man skall försöka beräkna förslagsanslagen *så nära verkligheten som det överhuvud taget finns möjlighet till*. Man gör då inte några medeltalsberäkningar, utan man försöker genom att inskaffa uppgifter, så noggranna som möjligt, få reda på hur mycket pengar man kan antaga det går åt under nästkommande år, och sedan sätter man anslaget till just detta belopp. Det har icke skett i budgeten i år, utan i stället har man tillämpat den efter min uppfattning fullständigt ohållbara regeln, att man gjort ett överslag över fem års utgifter och beräknat behovet för nästa år efter det sålunda erhållna femårsmedeltalet. Skulle man tillämpa dessa principer på andra områden vid budgetbehandlingen, skulle budgeten efter min mening bli synnerligen missvisande. Det är efter mitt betraktelsesätt A och O, om man skall gå in för detta nya system, att man skall beräkna förslagsanslagen på grundval av exakta och aktuella uppgifter, så noga som det står i mänsklig makt att beräkna dem. Man kan inte använda den visserligen bekväma, jag skulle vilja säga nästan *för* bekväma utvägen att räkna med femåriga medeltalsutgifter. Det kan man göra vid tillämpning av det system, som nu finns, med reservationer, som reglera det hela. Då kan man beräkna beloppen efter ett medeltal på fem år. Men skall man tillämpa finansministerns system, så får man också vara så vänlig att på detta område, likaväl som på andra, räkna med sannolika utgifter och icke med utgifter, beträffande vilka man på förhand kan säga, att de egentligen icke visa någonting. I annat fall komma vi in på ohållbara vägar beträffande budgetens behandling.

Man kan naturligtvis säga till mig och mina kamrater i statsutskottet, att detta är alldeles för små saker att blåsa upp till så stora dimensioner. Men, herr talman, herr talmannen har i likhet med åtskilliga andra varit ledamot av denna kammare på den tid, då vi fingo taga itu med ett fullständigt upprepningsarbete i fråga om statsbudgeten. När jag en gång i tiden började syssla med dessa saker, rådde beträffande riksstatens uppställning, beträffande anslagens benämning och beträffande principer, som tillämpades från olika regeringars sida, ett fullständigt kaos, och en av de första uppgifter, som vi då satte oss före — åtskilliga av oss äro ännu kvar, åtskilliga ha gått ur tiden — var att tvinga fram ordning och reda och riktiga principer i fråga om riksstatens uppställning. Jag vill säga herr finansministern, att har man varit med och sett, hur det då var, ty det har varit ledamöter av riksdagen jämte statsutskottet som så småningom pressat fram denna ordning och reda, så är man inte så utan vidare hågad för att betrakta sådana isolerade förslag till ändringar, som här föreligga, såsom betydelselösa bagateller. När vi gjorde den förra omläggningen av riksstatens uppställning, föregicks den av en utredning av de på den tiden dugligaste och sakkunnigaste män, som vi hade på detta område. Det var statskontorets dåvarande chef, gamle greve Hans Wachtmeister, riksbankschefen Langenskiöld och åtskilliga andra, som deltog i detta arbete. Den ordning och reda i budgeten, som i stort sett uppstått, är i väsentlig mån en frukt av vad som gjordes av denna kommitté. Frågan om hur man skulle lägga om riksstaten och vilka principer, som skulle tillämpas, har inte fått gå på lösa boliner. Och när vi införde budgetårets förändring, beträffande vilken reform den avlidne, här i kammaren så högt skattade universitetskansler Swartz har ovanskliga förtjänster och där många andra medverkat, gick det också så till, att det tillsattes en kommitté, »budgetårskommittén», som utredde frågan och som sedermera framlade förslag i ämnet. Vi förde vidare en annan kamp, som icke varit behaglig men som var nödig och nyttig, nämligen då vi tvingade fram förskottsväsendets avveckling.

Sedan vi sålunda fått ordning och reda i budgeten och sedan vi experimenterat fram en klar terminologi i fråga om anslagens benämning, har det börjat

Ang. vissa
ändringar i
riksstatens
uppställning.
(forts.)

Ang. vissa
ändringar i
riksstatens
uppställning.
(Forts.)

på att droppa in små förändringar, som kanske i många fall gå ouppmärksammade förbi i riksdagen. Men dessa småförändringar, som innebära avvikelser från de riktiga principerna, ha samma egenskap som kraften i organismen: de äta sig vidare och vidare. I fjol kom det, utan att det väckte så stor uppmärksamhet, in ett par ändringar i den riktning, som nu här föreslås — det gällde särskilt frågor, som behandlats inom jordbruksutskottet. Dessa återopades snart som prejudikat, och nu säger man, att de, som icke vilja fullfölja denna väg, sedan vi verkligen fått uppmärksamheten riktad på vad som sker, äro oresonliga i dessa stycken. Man har lyckats få in denna begreppsförvirring, det säger jag utan tvekan, i fråga om förslagsanslagens innebörd, utan att frågan blivit på något sätt uppmärksammas från riksdagens sida.

Detta arbete för att få klar terminologi och klara regler för anslagens användning tog sålunda många år. Men vi hade nu kommit därhän, att principen i fråga om benämningen förslagsanslag var klar. Den innebar, att ett förslagsanslag belastas med de utgifter, som för ändamålet gå ut. Räcka icke pengarna till, får kassafonden bestrida vad som fattas. Blir det å andra sidan någonting över på förslagsanslaget, får kassafonden dessa medel. Denna klara terminologi beträffande begreppet förslagsanslag och denna klara regel rörande förslagsanslagens användning äro en tillgång för hela vårt budgetväsen, som man inte skall slarva bort.

Så kom man beträffande några av de affärsdrivande verken med särskild motivering in på en i viss mån ändrad typ av förslagsanslag, de förslagsanslag, som icke direkt belastas med anslag för ändamålet, utan där det finns en fond, som betalar kostnaderna för det ändamål, för vilket anslaget står uppfört. Fonden bestrider utgifterna, och sedan föres förslagsanslaget i sin helhet över till fonden. Den elasticitet, som utmärkte den typ av förslagsanslag, som man utarbetat, är här borta, och man har i stället fått se den ordningen växa fram, att i stället för förslagsanslag, som korrespondera eller kommunicera direkt med kassafonden, vilken står över det hela, bildas en liten fond för vart och ett av dessa förslagsanslag — förslagsanslag av denna typ korrespondera eller kommunicera sålunda med sin egen lilla privata fond.

Detta system kan man ju bagatellisera. Man för ut det över budgeten i sin helhet, eller för bara ut det i verkligt stor omfattning, och själva grundidén, styrkan i vår nuvarande budget med kassafonden och de med kassafonden kommunicerande anslagen, är sönderriven. Det kan göras försök att bagatellisera sådant, med mycken pondus kanhända, om man är finansminister, men med mycken ringa pondus, vill jag säga, om man är en vanlig ledamot av kammaren. Man kan driva satsen, att det här är fråga om bagateller och att reservanterna ha fel. Men för min del vågar jag påstå, att reservanterna både veta vad de ha skrivit och veta att de ha fog för vad de i detta hänseende skrivit.

När jag nu talat i denna fråga, har det sålunda varit ur principiell budgetmässig synpunkt. Medan jag är inne på detta spörsmål, skall jag be, att herr talmannen icke betraktar det som en otillåten handling, att jag säger även några ord vid sidan av detta om en företeelse, som jag också uppmärksammat, nämligen att förskottsväsendet också håller på att på bakvägar vilja smyga sig in i vår budget. Det föreligger i år flera framställningar, där förskottsväsendet — visserligen i en mycket blygsam form — är framme och tittar i budgeten. För min del skall jag, i den mån jag har möjlighet, aktgiva på detta och sträva för, att det inte kommer in på nytt. Får man låta dylika små undantag breda ut sig genom att tillerkännas natur av prejudikat, skola vi snart se sönderrivet hela det stora saneringsarbete beträffande vårt budgetväsen, i vilket en hel rad av våra främsta finansministrar tidigare ha deltagit. Därför tror jag, att det är bättre att stämma i bäcken än i

ån. Jag vill inte neka till, att herr statsrådet har företrädare på denna efter min uppfattning olyckliga väg. Men när man kommer med en hel bukett av sådana saker, och särskilt när man tar upp dem på det sätt, som herr statsrådet nu har gjort, i det han för ett stort, allmänt och sammanhängande resonemang i detta avseende, när det gäller finansplanen, så blir saken uppmärksammasad, och då blir man i tillfälle att genomtänka vad som sker.

Jag har, herr talman, under debatterna om denna sak efterlyst, vilken fördel som ligger i det nya systemet. De fördelar, som riksräkenskapsverket har velat nå, äro uppenbara. Den ena fördelen är den, som finns återgiven på sidan 3 i utskottets betänkande, där det heter, att överblicken över statsregleringen blivit i hög grad försvårad och budgetens enhetlighet rubbad, vilket skulle avhjälpas genom en avveckling av detta system med specialbudgeter. Det är sant till en liten bit, det erkänner jag. Men det är bara den ena sidan av saken. Ty nackdelen med det nya systemet är, att de reservationer, som uppstå t. ex. inom bank- och fondinspektionen, patent- och registreringsverket o. s. v., försvinna ur budgetredovisningen. De försvinna, och detta kan ju vara bra, så till vida som de icke äro disponibla för budgetändamål, varför de icke böra stå där och skylda. Men nackdelen är, att de försvinna ur denna bok, som åtminstone statsutskottets medlemmar och även många andra ideligen slå i, ungefär som man i ett ämbetsverk slår i statskalendern. Och de försvinna, så att vi inte här se dem, ty de komma att stå i en annan bok, som sällan eller aldrig kommer till praktisk användning i riksdagen, nämligen Redovisning för fonderna. Den omständigheten, att de försvinna ur kolumnen för reservationer, är sålunda en fördel för Kungl. Maj:t, men en nackdel för riksdagsmännen. Och riksräkenskapsverket kunde lösa den saken mycket enkla-re, genom att det sattes en not från riksräkenskapsverket, som meddelade, att »denna reservation är av natur att icke vara tillgänglig för allmänna budgetändamål».

Ser jag dessa saker ur rent praktisk synpunkt, måste jag säga, att även om det nya systemet kan innebära en fördel ur budgetredovisningens synpunkt, så väger detta mycket, mycket fjäderlätt emot de obestridliga nackdelar, som ligger i införandet av detta system. Jag tänker därvidlag naturligtvis icke så mycket på, att vi hädanefter icke kunna se dessa reservationer i budgetredovisningen. Nackdelen ligger framför allt däri, att man, i stället för att ha denna kommunikation mellan förslagsanslagen och kassafonden elastisk och uppenbar, kommer att skapa småfonder för alla anslag av denna avvikande typ, och dessa småfonder komma i stället att så att säga tränga sig emellan kassafonden och själva anslaget. Den klarhet, som man framarbetat på detta område, kommer icke att bestå i fortsättningen.

Lydande den gamla regeln, herr talman, att i tveksamma fall skall man ej handla, och då nackdelarna av det föreslagna systemet förefalla vara avgjort större än nackdelarna av det system, som nu finns, har jag för min del icke kunnat vara med om att tillstyrka bifall till den av Kungl. Maj:t föreslagna förändringen. Jag ber, herr talman, att få instämma i herr Kvarnzelius' yrkande om bifall till reservationen.

Herr Widell: Herr talman! Då jag anslutit mig till utskottets förslag, har jag begärt ordet för att bemöta den siste ärade talarens yttrande. Emellertid visade det sig, att han under första delen av sitt anförande väsentligen riktade sig direkt mot finansministern, och givetvis skall jag icke föregripa det svar, som finansministern kommer att lämna. Jag skall därför nu endast taga upp vissa delar av herr Rydén's anförande till skärskådande.

Herr Rydén anförde bl. a. som ett skäl emot den förändring, som nu föreslagits i fråga om mynt- och justeringsverket, att när man förra gången beslöt

*Ang. vissa
ändringar i
riksstatens
uppsättning.
(Forts.)*

Ang. vissa
ändringar i
riksstatens
uppställning.
(Forts.)

att taga i anspråk reservationer från mynt- och justeringsverket, så funnos icke några reservationer. Mynt- och justeringsverket kunde icke betala, utan det blev kassafonden som fick vidkännas utgiften. Och på samma sätt, menade han, skulle det gå nu, om man toge ytterligare 600,000 kronor.

Hela detta resonemang vilar på den föreställningen, som är oriktig, att kassafonden står på riksbankens giroräkning i reda pengar. Så är icke förhållandet. Kassafonden är en bokföringstillgång, som består dels i kontanta medel, d. v. s. tillgångar på giro, dels av förskott i ganska stor utsträckning, varjämte den också består av några andra saker. Bland annat består den till en del av mynt- och justeringsverkets behållning i metaller och färdigt mynt. För närvarande ligger mer än hälften av denna behållning bokförd på kassafonden, medan något mindre än hälften ligger som en reservation på myntverkets anslag.

Det är ju en mycket olämplig anordning, att en del av myntverkets behållning i metaller och mynt bokföres på kassafonden, medan en annan del bokföres på anslaget. Då är det väl mycket riktigare med en anordning sådan som den, som nu är genomförd beträffande fångvården. Fångvården har ju en ganska vidsträckt verkstadsrörelse, och inneliggande förråd av materialier, proviant, bränsle och dylikt, som behövs för en verkstadsrörelse, är bokfört på kassafonden såsom en tillgång för den. Det är ju alldeles uppenbart, att en tillgång in natura, i persedlar, eller i metaller, som myntverket har, är en precis lika god tillgång för kassafonden som vad som står på giroräkning i riksbanken. Det är just detta verkets behöver: myntverket behöver tillgång på ädla metaller, och konsumerar dessa efterhand. Det är då lika bra att ha denna tillgång i kassafonden, som är förlagskapitalet.

Jag kan därför icke finna, att vad herr Rydén anför om den saken på något sätt kunde vara ett skäl *mot* Kungl. Maj:ts förslag. Tvärtom förefaller det mig vara ett mycket starkt skäl till förmån för Kungl. Maj:ts förslag, ty därigenom får man reda i bokföringen av myntverkets behållning i metaller och mynt. Det kommer alltsammans i fortsättningen att bokföras på kassafonden, och det innebär ingen som helst olägenhet. Det är också överensstämmande med den praxis, som redan tillämpas beträffande fångvården. — I förbigående vill jag nämna, att herr Rydén sade, att det skulle bildas en fond för myntverket. Det var en missägning, antar jag. Något sådant skall alls icke ske. Myntverkets utgifter skola bestridas av förslagsanslag, sålunda just den form, som herr Rydén förklarade sig föredraga.

Så gick herr Rydén in på frågan om reformarbetet för budgeten, och såvitt jag kunde finna, utmynnade hans anförande därvidlag i den mening, att det icke bör genomföras några som helst förändringar i fråga om riksstaten, som icke äro grundligt förberedda av en kommitté. Jag kan icke tolka hans ord på annat sätt. Han erinrade om, att 1910 hade vi en kommitté, och 1918 hade vi en annan kommitté — överhuvud taget hade vi alltid, när någon viktig reform blivit genomförd, haft en kommitté. Nu ha vi icke haft någon kommitté, och därför skola vi ingenting göra. Jag vill fråga herr Rydén: tror herr Rydén, att herr Rydén framstående partivän herr Thorsson hade gillat detta resonemang? Är det icke ett orimligt krav, att man för att genomföra en reform ovillkorligen skall ha förslag av en kommitté? När vi nu ha ett ämbetsverk, som till en av sina uppgifter just har att övervaka dessa förhållanden och som har att framlägga förslag till de ändringar, som behövas, skall man då behöva tillgripa kommittéväsendet fullkomligt i onödan? Vad det vittnar om — om sparsamhet vittnar det absolut icke!

Så yttrades vidare av herr Rydén, att han icke kommit till någon insikt om, vilken nytta detta system skulle medföra. Men det har ju påvisats, att det medför reda och överskådlighet i budgeten och underlättar en jämförelse mellan

olika år. Jag vill i det avseendet, utöver vad herr Svensson i Kompersmåla redan anfört, endast nämna ett enda exempel — det rör samma område, som han berörde, nämligen automobilskattemedlen. I början av sista budgetåret fanns på automobilskattemedlen en reservation av 17 miljoner. Denna reservation hade vid budgetårets utgång stigit till 26 miljoner, medan utgifterna under året icke hade gått till mer än två tredjedelar härav eller 18 miljoner kronor. Det är ju alldeles uppenbart, att ett sådant förhållande i allra högsta grad minskar jämförbarheten i siffrorna från år till år.

Eftersom automobilskattemedlen kommit på tal, vill jag till sist säga ett par ord om dem. Som redan i debatten antytts, har det huvudsakliga skälet för reservanterna att gå emot Kungl. Maj:ts förslag säkerligen varit farhågorna för att den föreslagna anordningen på något sätt skulle inverka på automobilskattemedlens användning. De ha utgått från det förslag, som riksräkenskapsverket framlagt om att automobilskattemedlen skulle tagas i bruk för allmänna budgetändamål. Herr Svensson i Kompersmåla har redan nämnt, att det förslag Kungl. Maj:t nu framlagt i och för sig nog är den allra bästa garantien för att något sådant aldrig kommer att ske, därför att automobilskattemedlen hädanefter komma att bilda en särskild fond, som icke ingår i riksstaten. Jag vill tillägga, att jag är fullkomligt viss om, att det i statsutskottet icke finnes en enda ledamot, som skulle vilja taga automobilskattemedlen i bruk för allmänna budgetändamål. Farhågan för att så skall ske är fullkomligt obefogad.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till det av herr Svensson i Kompersmåla framställda yrkandet, som överensstämmer med andra kammarens beslut.

Herr Reuterskiöld: Herr talman! Endast ett par ord för att tillkännagiva, att jag för min del kommer att följa reservanterna.

Jag begärde ordet, när departementschefen talade om automobilskattemedlen. Jag gjorde då den reflexionen att, om den nuvarande regeringen skulle sitta i evighet, låge en viss garanti i departementschefens uttalande. Men som ingen människa vet något om hur länge regeringen sitter och ingenting om vad en annan regering kan komma på för tankar, medan man däremot vet, att ett parti mycket gärna följer sin regering, även om statsutskottsledamöterna vid ett sådant tillfälle som detta, då partiet icke är i regeringsställning, gå in för en motsatt åsikt, tror jag icke ens, att den garanti, som den siste ärade talaren gav, då han sade, att inom statsutskottet ingen fanns, som ville vara med om automobilskattemedlens användning på ifrågasatt vis, är mycket mer värd än den garanti, som låg i löftet från regeringsbanken, att regeringen prövat och funnit, att dessa medel icke skulle få behandlas på sådant sätt, därför att i detta fall reala skäl talade emot anordningen. Jag är därför mycket betänksam med hänsyn till de konsekvenser, som kunna komma och som man i regel icke alls kan förutse, även om man vid ett visst tillfälle, då man önskar en sak, anser, att risker icke äro för handen, utan förnekar det. Riksräkenskapsverket släpper nog inte tanken på automobilskattemedlen.

Det andra skälet för mig att här gå på den linje jag valt är följande. Där står jag kanske på en ståndpunkt, som avviker från flertalets; jag har ingen möjlighet och ingen anledning heller att gå närmare in därpå, men jag skall endast antyda den så till vida, att jag säger, att man på senare tid har börjat ändra på budgeten gång på gång av s. k. »budgettekniska» skäl. Jag har nu mycket liten förståelse för dessa »budgettekniska» skäl, därför att de äro en skyddande förklädnad för något annat, nämligen räkenskapsgrunder, räkenskapsteknik och vad därmed sammanhänger. Enligt min uppfattning är budgeten icke något, som bör betraktas blott ur räkenskapssynpunkter, utan ett politiskt och rättsligt dokument, som skall bedömas och avgöras efter rätts-

*Ang. vissa
ändringar i
riksstatens
uppställning*
(Forts.)

Ang. vissa
ändringar i
rikstatens
uppställning.
(Forts.)

liga och politiska synpunkter. Då nu s. k. »budgettekniska» eller egentligen räkenskapstekniska synpunkter hålla på att taga överhanden på ett sätt, som är ganska betänkligt, och då jag i stort sett delar den uppfattning i sak, som ligger bakom reservanternas hemställan, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Sandler**: Jag tog, herr talman, med omedelbar sympati del av finansministerns förslag i statsverkspropositionen till en budgetteknisk reform i fråga om dessa s. k. specialbudgeter. Nu har jag med stor uppmärksamhet läst igenom vad som anförts av de manstarka reservanternas om de betänkligheter, som de hysa, och jag måste säga, att min ursprungliga uppfattning därefter har blivit befäst. Jag är alltjämt av den uppfattningen, att finansministern är inne på en riktig väg, som kammaren borde kunna följa honom på.

Jag är visserligen mycket känslig för det argument, som framstälts i reservationen om, att man icke bör ändra riksstatens uppställning så där vartenda år utan att man gärna bör tänka sig för och taga en sådan sak i ett större sammanhang. Jag är också känslig för det därpå följande skälet, att man icke skall rubba jämförbarheten emellan olika år.

Vad nu det första beträffar, skall jag villigt medgiva, att jag mycket hellre hade tagit denna reform redan i fjol, då vi togo en bit av den, nämligen avlägsnandet av den form, som kallades för utgifter att i första hand utgå av det och det anslaget. Men den omständigheten, att den dåvarande regeringen icke tog ut steget, kan jag dock icke betrakta såsom något hinder för mig att nu, då man går ett större stycke väg vidare i samma riktning och då jag finner det vara ett gott förslag, för min del biträda detsamma.

Vad jämförbarheten emellan olika år beträffar, hänger det ju på, om man fäster sig vid den formella eller den sakliga jämförbarheten. Håller man på att våra budgetsiffror framför allt skola vara sakligt så rättvisande och upplysande som möjligt, menar jag, att ur den synpunkten detta är ett riktigt och bra förslag. Jag skall taga ett exempel. Jag går ut ifrån att allmänheten, åtminstone någon del av densamma, är läsare av den publikation, som heter Statistisk årsbok, och därur inhämtar upplysning om våra budgeters utseende. Den kan då därur få följande ganska besynnerliga föreställning om hur anslagen ha gestaltat sig på sjätte huvudtiteln: ett år 27 miljoner i netto-utgifter, följande år 12 miljoner och nästföljande år 68 miljoner. Vad skall icke allmänheten få för en besynnerlig uppfattning om de kastningar, som måtte ske här i riksdagen beträffande de utgiftsbelopp, som anvisas de ändamål, som stå under sjätte huvudtiteln, då den får under sina ögon sådana siffror? Jag tager ett ytterligare exempel. Vad skall allmänheten tro, då den finner, att budgetåret 1925—1926 väg- och vattenbyggnadsväsendet icke tyckes ha kostat något, ty med den uppställning, som hänför sig till den nuvarande anordningen av budgetanslagen, kan det icke redovisas på annat sätt än med en tom rad och en not, i vilken allmänheten upplyses, att under det året på grund av den anordning med automobilskattemedlen, som man hade, uppstod ett överskott på utgiftstiteln av över 6 miljoner kronor, vilket måste frändragas i huvudtitelns slutsumma. Om man läser raderna om väg- och vattenbyggnadsväsendet i följd, finner man således, att det 1923—1924 skulle ha kostat 8½ miljoner, följande år 8.8 miljoner, nästa år ingenting och det därpå följande året 51 miljoner kronor.

Mina herrar, jag håller mig mer till den sakliga jämförbarheten än till den formella jämförbarheten, och jag finner, att verkligt övertygande grunder angivits för att man nu just med anledning av vad som kommit att inträffa under de senaste åren i vårt budgetväsendes utveckling bör företaga den i och för sig kanske icke så särskilt betydelsefulla reform, som det här är fråga

om. Den är i varje fall betydelsefull ur den synpunkten, att man får bättre besked om hur det står till med vårt budgetväsen. En föregående ärad talare hade ju en del betänkligheter, som hänförde sig till den allmänna utvecklingen av vårt budgetväsen. Jag vill säga, att jag har den största respekt för den omtanke, som man inom statsutskottet ägnar icke blott realfrågorna beträffande budgetanslagen utan också budgetens mera yttre ans och vård. Det är en värdefull tillgång för vårt budgetväsen, att även statsutskottets ögon äro riktade med så pass stor uppmärksamhet på dessa ting, men jag kan icke finna annat än att i detta fall energi förbrukats i onödan. Det är icke några risker, som här föreligga. Samme ärade talare erinrade om 1910 års riksstatskommitté och det stora arbete, som av dessa utfördes, samt vad som därpå följde. Jag förmodar, att det icke är för honom obekant, att i 1910 års riksstatskommittés förslag ingingo inga specialbudgeter och att det förslag, som nu föreligger, är en modifierad återgång till den ordning, som 1910 var ifrågasatt. Vad herr Rydén anför talar, synes det mig, för övrigt mycket starkt emot förekomsten av specialbudgeter och för att man i den utsträckning, som med hänsyn till de reala skälen kan vara lämplig, bidrar till att avlägsna dem ur budgeten.

Jag vill till sist understryka, att vad som här föreligger ju icke är sakfrågan. Huruvida riksdagen önskar, att vissa inkomster skola vara bundna vid vissa utgifter, utan det är den budgettekniska frågan, om man skall anordna det hela, så att man för varje budget verkligen kan se klart och redigt. Huruvida utfallet blir av budgetredovisningen. Riksdagen har sin fulla frihet att på varje punkt, där riksdagen så önskar, säga, att de och de inkomsterna skola vara avsedda för ett visst ändamål, men därmed kan förenas en sådan budgetteknisk anordning, att det icke blir ett missvisande redovisningsresultat. Under sådana omständigheter tycker jag, att man skulle kunna med mycket stort lugn hava godtagit utskottets framställning, sådan den ursprungligen förelåg. Nu har från utskottsmajoritetens sida föreslagits, att man skulle besluta i samma form, som andra kammaren har gjort, och sålunda taga bort det uttalande om den principiella anslutning till systemet, som gjorts i utlåtandet, och begränsa sig till vad som av utskottets representant här anförts. För min del har jag ingen erinran att göra, om kammaren vill gå på en sådan linje. Ehuru jag tycker, att försiktigheten är bra överdriven. Jag har haft det intrycket, inte så mycket av vad som förekommit här men av debatten på annat håll, att man måtte ha skrämts så kraftigt av riksräkenskapsverkets förslag beträffande automobilskattemedlen, att man slår ifrån sig med bägge händerna och delvis slår i luften.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Andersson, Karl: Då så många experter på det budgettekniska området yttrat sig i frågan, kan det anses förmätet av mig såsom lekman att yttra mig i denna sak. Jag skall blott med ett par ord be att få angiva, varför jag, när jag deltagit i statsutskottets behandling av detta ärende, anslutit mig till utskottets förslag.

Jag anser, att regeringens förslag härvidlag går ut på att förtydliga och klart framställa budgeten, som den bör vara, och jag kan heller icke finna, att de skrämnskott, som framkommit beträffande automobilskattemedlen, på något sätt böra få bliva utslagsgivande. Det har ju framhållits här av finansministern och även från annat håll, att anordningen icke är avsedd att gälla automobilskattemedlen, och jag är förvissad om att i fall ett förslag i sådan riktning skulle framläggas något kommande år, kommer riksdagsmajoriteten att avslå en dylik framställning. Jag ber därför att i korthet få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. vissa
ändringar i
riksstatens
uppställning.

Forts.

Ang. vissa
ändringar i
riksstatens
uppsättning.
(Forts.)

Herr Olsson, Olof: Herr talman! Jag vill i likhet med den siste ärade talararen inte gärna delta i en diskussion, som rör sig inom den högre budgettekniska vetenskapen, dels därför att jag tycker, att det ofta blir väl mycket allmänna talesätt i en sådan diskussion, som mycket liten klarhet ger, och dels därför att jag har den förnimmelsen, att en del — och rätt många för resten — av kammarens ledamöter nog genom en sådan diskussion få en tämligen liten inblick i huru det egentligen förhåller sig på de olika punkterna i speciellt detta ärende. Jag skulle därför vilja sänka diskussionen ned till kammarens bänkar, så att säga, och ta ett par konkreta fall ur det komplex, som saken här rör sig om, för att således exemplifiera det nya, som här föreligger.

Litet längre fram i den huvudtitel, som vi för närvarande behandla, träffa vi på bank- och fondinspektionen. Hitintills har till denna anvisats ett reservationsanslag, som direkt skulle utgå ur de bidrag, som från det allmänna sida gå till denna statens verksamhet. Det är detta således, som man kallar för en specialbudget, därför att de bidrag, som gå in här, inte få användas till något annat än just denna statens verksamhet. Och en sådan specialbudget är — förefaller det mig — en rätt naturlig skapelse, när meningen är att verksamheten skall försörja sig själv och inte beblanda sig med någonting annat. Men eftersom nu dessa merberörda bidrag ha varit större än de summor, som inspektionerna kostat, har det uppstått reservationer, och dessa ha under årens lopp blivit större och större.

Vad är det som nu föreslås? Jo, i stället för detta reservationsanslag vill man skapa två förslagsanslag, ett för bankinspektionen och ett för fondinspektionen. De gamla bidragen skola redovisas i två inkomsttitlar, bidrag till fondinspektionen och bidrag till bankinspektionen, och de skola samlas in i två fonder. Nu frågar jag: varför just detta? Är det enklare på detta nya sätt? Dessa fonder samla ju upp samma bidrag som den gamla reservationen och ha alldeles samma ändamål som denna. De få inte användas till någonting annat, och de komma precis som reservationen att växa år för år. Jag skulle vilja fråga herr Sandler, om han härigenom får bättre reda på hur saken ligger. Är inte den enda skillnaden helt enkelt den, att den gamla reservationen i den nya formen uppträder som tvillingar?

Går man vidare i texten och kommer fram till den åttonde huvudtiteln, träffar man på något, som jag litet bättre känner till än bank- och fondinspektionen, nämligen statens biografbyrå. Där har man hittills också haft en specialbudget. Även denna byrå skulle ju reda sig själv med de granskningsavgifter, som flyta in. Men avgifterna ha flutit in rikligare än som var behöfligt, och så har det blivit reservationer, som växt till den grad, att man en gång ansett sig kunna taga 250,000 kronor av dem till andra ändamål. Nu skall man i stället ha ett förslagsanslag, och avgifterna för filmcensuren skola glida in bland de vanliga statsinkomsterna.

På denna punkt kan man ju tycka, att det endast är fråga om en bokföringsåtgärd och att saken kan vara jämförelsevis likgiltig. Men det finns något som gör, att jag inte kan betrakta den så alldeles likgiltig. Ty meningen med biografbyrån eller med biografcensuren var ursprungligen alldeles densamma som med bank-, fond- och försäkringsinspektionen: den skulle bekosta sig själv. Meningen var rakt inte, att dessa så många gånger nämnda avgifter skulle vara en särskild beskattning på biografväsendet. Nu vill man, som sagt, att sambandet här skall brytas. Jag frågar: vad är det egentligen, som gör detta nödvändigt? Om de reservationer, som man här är så rädd för, bestode av miljoner kronor, skulle jag kunna förstå det. Men när det gäller exempelvis bank- och fondinspektionen, rör det sig om en fjärdedel miljon — det är allt. Och när det gäller försäkringsinspektionen, går summan inte upp till halva miljonen.

Men det är också en annan synpunkt, som gör, att jag finner denna förändring, om inte precis meningslös, så i varje fall onödig. Om de inspektioner, som jag talat om, och den här filmcensuren skola bekosta sig själva, om det blir ett ständigt överskott och om vidare detta överskott inte rimligen kan användas till något annat ändamål, då frågar jag: varför hoppa dessa reservationer eller dessa överskott? Det talades i andra kammaren om att man skulle snygga upp budgeten. Det tycker jag visserligen är ett utmärkt företag. Men vill man snygga upp budgeten, skall man inte bryta av sambandet, som man säger, utan då skall man i stället sörja för att inkomster och utgifter komma att stå i ett rimligare förhållande till varandra. Bli avgifterna till de nämnda inspektionerna så avsevärda, att stora reservationer bildas, och lämna avgifterna till biografbyrån stora överskott, då finns det en verkligt god väg att snygga upp budgeten, och det är genom att sänka dessa bidrag och avgifter. Då när man vad man ursprungligen ville, och för att nå detta är specialbudgeten, förefaller det mig, ett synnerligen väl valt medel. Det är ett känsligt instrument, som genast visar, om man har tagit till för stora avgifter.

Nej, saken har naturligtvis inte kommit upp på grund av de ting, som jag nu har talat om, inte på grund av de små reservationer, som det här kan vara tal om, utan den har förts fram av en helt annan anledning, och den, som läser riksräkenskapsverkets utläggning, förstår det omedelbart. På sjätte huvudtiteln finnas nämligen ett par verkligt stora reservationsanslag, miljonanslag, som utgå direkt av automobilskattemedlen. Nu nämner jag dessa automobilskattemedel inte därför, att jag är skrämmd på något sätt, utan därför, att de ge mig nyckeln till hur denna sak har kommit att spela en så stor roll. När man nämligen fann, att automobilskattemedlen växte exempelvis på sex år från 9 miljoner kronor till 42 miljoner, gjorde man inom riksräkenskapsverket den reflexionen, att det här var ju en rätt konstig budget, där man hade inkomster, som man aldrig ens tillnärmelsevis riktigt kunde beräkna och som man heller aldrig helt hade någon användning för. Av denna reflexion drog man den slutsatsen, att man borde bryta sambandet mellan automobilskattemedlen och de stora reservationsanslagen. Och man kunde ju bryta sambandet på det sättet, att man satte förslagsanslag i stället och låte den gamla reservationen automatiskt gå till andra statsändamål. Men när man tagit upp dessa medel, som man egentligen ville åt, följde som en nödvändig konsekvens eller — som jag i detta fall skulle vilja kalla det — som en följsjukdom, att man också måste taga upp alla andra specialbudgeter. Sedan inträffade emellertid det rätt underliga, att i det fall, där riksräkenskapsverket hade räknat med någonting ordentligt, där följde inte departementschefen, men följsjukdomarna däremot ströddes ut över de olika huvudtitlarna.

Nu har det sagts, att detta nya är en nyttig och rationell förändring. Jag har i utskottet sagt detsamma, som yttrats här, att jag gärna skulle vilja veta, vilka nackdelarna äro — exempelvis i de specialfall, som jag har behandlat — av det nuvarande systemet och vilka fördelarna äro av det nya systemet. Jag har varken i utskottet eller här i kammaren fått någon som helst upplägning, som visat, att det är verkliga fördelar med det nya och verkliga nackdelar i det gamla. Vid sådant förhållande säger mitt konservativa kynne mig, att jag inte bör handla i onödan, och det är på grund därav, herr talman, som jag hemställer om bifall till det yrkande, som här gjorts av herr Kvarnzelius.

Häri instämde herr *Björck*.

Herr statsrådet **Wohlin**: Herr talman! Herr Olof Olsson frågade, vilka nackdelar som äro förenade med det nuvarande systemet. Låt mig då omedel-

Ang. vissa
ändringar i
riksstatens
uppställning.
(Forts.)

Ang. vissa
ändringar i
riksstatens
uppsättning.

(Forts.)

bart svara beträffande mynt- och justeringsverket, därmed också svarande herr Rydén. Myntverkets behållning den 1 juli 1928 hade enligt rikshuvudboken ett värde av i runt tal 1,335,000 kronor. Av denna behållning måste bokföras såsom reservation 524,000 kronor och å kassafonden 731,000 kronor. Utvecklingen har alltså beträffande myntverket — såsom herr Widell för övrigt redan understrukit — lett därhän, att detta verk redan nu väsentligen, ja till övervägande del replierar på kassafonden. Vi ha med andra ord kommit så långt, att det icke blott är önskvärt, utan till och med i hög grad önskvärt att nu taga steget fullt ut i här föreslagen riktning. Denna omständighet borde väl även för herr Rydén göra klart, att han misstagit sig, när han nyss förklarade, att behållningarna för mynt- och justeringsverket kunna avläsas i budgetredovisningarna. Herr Rydén misstog sig också — herr Widell trodde, att det var en missägning — när han i sammanhang med mynt- och justeringsverket talade om en särskild fond. Det är ju där icke fråga om någon sådan, utan det är ju kassafonden, som enligt förslaget skall vara den fond, på vilken verket replierar. Jag kan ej förstå annat än att med avseende å mynt- och justeringsverket förhållandena äro sådana, att en anordning som den jag föreslagit innebär ökad klarhet ur redovisningssynpunkt och dessutom medför betydande praktiska fördelar framför den nuvarande oklara och tvetydiga bokföringen.

Herr Rydén återopade och erinrade bland annat om, att 1910 års riksstatskommitté på sin tid framlade ett fullständigt förslag till en svensk budgetreform. Ja, så var ju fallet, men enligt dessa kommitterade skulle inga specialbudgeter förekomma av det slag, som herr Rydén nu vill bibehålla. De föreslogo, att även mynt- och justeringsverket skulle finansieras och redovisas på just det sätt, som nu av mig föreslås. Fast riksdagen på den punkten icke följde kommitterade. Ett antal specialbudgeter ha blivit kvarstående eller tillkommit. Sedan emellertid föregående års riksdag rättat till några av dessa — det gällde då statens provningsanstalt och ytterligare ett par institutioner — så återstå i den svenska budgeten, vad verk och institutioner angår, de två, om vilka här är tal, nämligen mynt- och justeringsverket samt statens biografbyrå. Där föreslås nu i överensstämmelse med den utveckling mot ökad klarhet och överskådlighet, som man har eftersträvat under närmare tjugo år, en övergång till det system, som redan riksstatskommitté på sin tid förordade.

Man har återigen talat om automobilskattemedlen. Behöver jag då på nytt upprepa, att riksräkenskapsverket är det ämbetsverk, som har att föreslå budgettekniska reformer, men att det icke är verket, som bestämmer, hur det sedermera skall beslutas? Om Kungl. Maj:t och riksdagen i de särskilda fallen finna, att reala intressen och synpunkter av tyngre vikt än de budgettekniska tala mot en omläggning, ja, då blir det heller ingen sådan. Och det är just vad som skett med avseende å automobilskattemedlen, där Kungl. Maj:t icke följt riksräkenskapsverkets förslag i fråga om brytande av sambandet mellan inkomster och utgifter. Däremot har Kungl. Maj:t i fråga om inspektionerna samt i fråga om dessas inkomster föreslagit medlens indragande till fonder. Detta åsyftar icke någon särskild fondförvaltning, utan det hela är en bokföringsåtgärd. Men om man nödvändigtvis vill tillmäta denna bokföringsåtgärd någon reell betydelse, så är innebörden därav snarare den, att man därigenom starkare fastläser respektive inkomster för sina speciella syften. Att förslaget härom framkommit beror ju på att jämförbarheten mellan de olika budgeterna förryckes med det nuvarande systemet.

Det råder till sist i utskottsreservanternas framställning en motsägelse, som jag redan påpekat både här och i andra kammaren. Reservanternas tala om att det här är fråga om »en ny typ av förslagsanslag», under det att reservanternas själva, inklusive herrar Rydén och Olof Olsson, på 26:e punkten i det föreliggande utskottsutlåtandet varit med om att acceptera precis denna typ

av förslagsanslag. Varför har icke herr Rydén reserverat sig även på 26:e punkten? Jag förstår icke annat än att det har varit en viss svårighet för tredje avdelningens ledamöter att tillräckligt penetrera detta ärende. Ja, det förefaller verkligen av herr Rydéns anförande, som om vissa sådana svårigheter skulle ha förelegat. Jag vill också gärna erkänna, att ärendet icke är så alldeles enkelt, men jag tror, att efter den belysning, som frågan nu fått under debatten, någon tvekan icke behöver råda hos någon om att ansluta sig till Kungl. Maj:ts förslag.

*Ang. vissa
ändringar i
riksstatens
uppställning.*
(Forts.)

Herr **Rydén**: Herr talman! Finansministern uttalade redan i sitt första anförande sin förvåning över att vi reserveranter kunnat acceptera denna föreslagna form av förslagsanslag på en efterföljande punkt, nämligen i fråga om anslaget till understöd åt skattetyngda kommuner. — Ja, då vill jag bara säga, att för det första äro inte dessa saker med varandra ensartade. Det har ju varit så, att det kommit in denna typ av förslagsanslag, som sålunda inte direkt kommunicerar med kassafonden, utan med sin egen lilla fond. I viss mening är det så med denna. Denna fond för de skattetyngda kommunerna är naturligtvis inte i sak ensartad med den, som skulle uppstå t. ex. genom att man toge avgifterna till bank- och fondinspektionen och fonderade dem, upplade dem i någon speciell fond. Det är felaktigt, detta system, det erkänner jag, men jag har ansett, att man får ta upp denna sak på den punkten, där Kungl. Maj:it lägger fram ett stort allmänt resonemang över detta. Vi ha här tagit upp det spörsmål, som finansministern själv resonerat över på den bemärkta plats, som sammanhänger direkt med själva finansplanen, och det är denna nya anslagstyp, som vi talat om. Men jag anser för min del, att det är betänkligt redan att gå in för det där, och det måste bli en ändring i detta på ett eller annat sätt, ifall vi skola komma tillbaka till den klara regeln för användningen av förslagsanslag och den klara terminologi, som fanns, innan man började införa denna typ av förslagsanslag.

Jag måste säga, att när jag hörde finansministerns sista anförande och även i viss mån herr Sändlers, hade jag ett starkt intryck av, att de som goda pedagoger ha lärt sig, att man kan så länge tala och göra påståenden utan att ge skäl för dem, att man till slut blir trodd bara på grund av den envetenhet, med vilken man gör dessa påståenden. Ty fortfarande kan man efterlysa ett svar på herr Olof Olssons fråga och på den fråga, som i utskottet ställdes till dem, som talade för saken, vilka fördelarna äro. Herr Sandler hade en fördel att andraga, och den bestod däri, att han trodde han skulle få en not mindre i Statistisk årsbok. Ja, den boken har så mycket noter förut, herr Sandler, så mycket noter, som äro om jag så får säga krångligare, att undslippandet av den noten, som komme på denna sida i herr Sändlers årsbok, verkligen är ett skäl av mycket litet vägande beskaffenhet. För övrigt vill jag fråga herr Sandler: kan herr Sandler svara för, att det inte blir att sätta noter efter det nya systemet? I det fallet är han säkrare på sin sak än finansministern, ty finansministern har i sitt yttrande inte vågat säga mer, än att budgetredovisningen vid jämförelse mellan olika år skulle bli mera rättvisande än nu är fallet. Att den blir alldeles rättvisande kan han inte påstå, därför att han förstår saken. Och det gör, att herr Sandler sannolikt måste ha noter även om det nya systemet går igenom. Så det argumentet går inte ens i statistiska centralbyrån, efter vad jag kan finna.

Sedan kom statsrådet in på debatten om det rationella i den anordning, som han gjort. Jag vill lägga upp saken ännu en gång beträffande mynt- och justeringsverket för den, som till äventyrs inte ser på denna budgettekniska reforms betydelse i praktiken, hur man skapar intryck av den sorts rationa-

Ang. vissa
ändringar i
riksstatens
uppställning.

(Forts.)

lisering, som för detta fall är tänkt. Mynt- och justeringsverket har till huvuduppgift att göra nya skiljemynt av guld, silver och brons, och på detta förtjänar mynt- och justeringsverket. För ett silvermynt, som kostar 40 öre i tillverkning, får mynt- och justeringsverket 1 krona och förtjänar alltså 60 öre. På en ettöring förtjänar verket förmodligen ingenting, ty tillverkningskostnaden är antagligen större, än vad myntet representerar i värde. Det blir sålunda en stor inkomstmassa, som kommer mynt- och justeringsverket till godo. Men mynt- och justeringsverket har samtidigt skyldighet att taga emot de förslitna mynt, som komma från riksbanken, och lämna nya mynt i stället, som sålunda ha det högre värdet. Då förlorar mynt- och justeringsverket dels genom slitningen och dels genom skillnaden mellan myntvärdet och metallvärdet. Att mynt- och justeringsverket går bra beror endast därpå, att i stort sett myntstocken av skiljemynt vuxit och följaktligen förtjänsterna varit större än utgifterna. Sedan har mynt- och justeringsverket också hand om tillverkning av medaljer och sådant, men jag ser på huvuddelen av dess verksamhet. Jag måste säga, att skall man se det rationellt, så är det mycket större släkttycke mellan mynt- och justeringsverket och våra affärsdrivande verk, även av mindre typ, än mellan myntverket och t. ex. statskontoret eller kamarrätten o. s. v.

Nu tycker statsrådet, att det är så oändligt rationellt att sätta mynt- och justeringsverket in i budgeten på det sättet, att man beräknar inkomster på ena sidan och utgifter på andra sidan som förslagsanslag och sedermera, om pengarna inte räcka, bristen får bestridas av kassafonden på det nu praktiserade sättet. Det är som om vi överflyttade resonemanget till statens järnvägar och tänkte oss ordna det på det sättet, att det gjordes en inkomstberäkning på t. ex. 120 miljoner på inkomstsidan i budgeten och vi så beräknade utgifterna till 80 à 90 miljoner, vad det nu kunde vara, och införde detta som förslagsanslag på andra sidan. Kanna herrarna finna, att detta är ett rationellt system? Nej, tvärtom. Beträffande de affärsdrivande verken har man gått ifrån detta. Där gå verken in med överskottet och redovisa det som inkomst. Punkt och slut.

Slutligen ville jag säga, herr talman, för att inte något missförstånd skall uppstå — då jag hörde även finansministern skatta åt det, så förstår jag, att jag varit otydlig i mitt förra anförande — att det ligger i sakens natur, att jag inte begär, att man skall tillsätta kommittéer för utredande av denna sak, utan vad man från utskottsreservanternas sida uttalat sig för är, att man skall få dessa riksstatsfrågor, om möjligt och om inte tvingande skäl föranleda undantag, i ett stort sammanhang. Och jag frågar: är inte detta rätt? Är det riktigt, att man kommer, som man gjorde i fjol, stickande till jordbruksutskottet med ett par små anslagsfrågor? Detta utskott är ju inte något budgetutskott, så det var ju planlöst gjort. Men man fick igenom det och det kom också oförmärkt in ett stänk på sjunde huvudtiteln. Jag tillhörde inte avdelningen på den tiden, så jag kan i någon mån två mina händer. Finansministern var inte med om att genomföra den saken, men hade det inte varit riktigare, att man låtit bli att i fjol komma stickande med dessa anslagsfrågor på fel huvudtitel för att få igenom dem och sedan åberopa detta som prejudikat, när man i år kommer med dem?

Jag erkänner, att finansministern är oskyldig till detta, ty han har i år gjort, vad hans företrädare i fjol bort göra. Men kan finansministern svara för att, om man nu får detta, icke flera frågor om ändringar i riksstaten uppkomma? Jag ställde denna fråga till herr Widell i statsutskottet, om han förutsåg behoven av dessa ändringar för 2 år sedan. Jag har aldrig hört talas om, att dessa önskemål och behov av ändringar förutsetts av någon annan eller att just detta behov skulle uppkomma. Nej, det berodde på, att det kom en

statssekreterare i finansdepartementet, som hade den uppfattningen, och så fick han fjolårets finansminister att taga en bit, och innevarande års finansminister fick han också att taga en bit. Men det växlar statssekreterare och det växlar finansministrar, och så har man planlösheten i det hela. Jag har velat giva uttryck åt min önskan, att dessa saker skola tagas i ett sammanhang.

*Ang. vissa
ändringar i
riksstatens
uppställning.*
(Forts.)

Jag nämnde, att det i fjol gjordes ett annat litet sådant där försök på detta område och å en annan huvudtitel. Då kom man utan någon egentlig motivering och ville på åttonde huvudtiteln göra en uppdelning av vissa anslag i två sådana. Detta motades av statsutskottet utan att det på något håll gjordes till en partifråga, vi ansågo, att det var olämpligt, och därför tillbakavisade vi det. Jag menar, att vi ha erfarenhet om, att det kan finnas så många klåfingriga statssekreterare, att riksdagen kan ha stor anledning till att på denna punkt kräva att få se saken i ett större sammanhang.

Jag hoppas, att jag icke sårat finansministern med mitt anförande. Jag hörde, att han begärde ordet, och jag hoppas, att han icke kommer att säga något, som föranleder mig att ännu en gång begära ordet. Men i varje fall är det nog så med mig, att jag svarar alltid på det sätt, som jag blir tilltalad. Talas det vänligt och snällt till mig, är också jag snäll, men ryts det — och jag kan inte neka till att jag tyckte finansministern i viss mån gjorde det i sitt föregående anförande — så ryter jag tillbaka.

Herr statsrådet **Wohlin**: Herr talman! Jag kan ju icke göras ansvarig för, att dessa frågor icke vid tidigare tillfällen lagts fram i ett sammanhang. Jag har emellertid nu lagt fram dem i ett sammanhang, så att kammaren blivit i tillfälle att överblicka hela ämnet.

Vad som föranledde mig att begära ordet var herr Rydén's tal om »klåfingriga statssekreterare». Jag vill erinra herr Rydén om att statssekreterarna i Kungl. Maj:ts kansli äro ämbetsmän, som sköta sina ämbetsplikter efter bästa förstånd och samvete, och att de icke äro i tillfälle att i riksdagens kamrar bemöta dylika mot dem använda mindre tillständiga uttryckssätt.

Herr **Olsson, Olof**: Herr talman! På grund av en passus i herr finansministerns föregående yttrande ber jag — för att intet missförstånd må uppstå — få säga, att jag inte står för varje ord, som finnes i reservationen; på den punkten måste jag avsvärja solidariteten. Jag har gått med på reservationen därför, att den i huvudsak representerar de synpunkter, som jag funnit vara de riktiga.

Det visade sig, att herr finansministern inte något vidare gick in på de synpunkter, som jag sökte framlägga i mitt förra yttrande. Att jag tog och exemplifierade det nya, som nu skall inaugureras, med saker och ting utanför punkten 4, berodde därpå att, för den händelse utslaget går i viss riktning på punkt 4, de andra punkterna komma att följa med i beslutet. Jag ville således för kammaren visa, att detta här inte är det enda, om vilket man kan hysa betänkligheter, och därför lade jag fram de båda konkreta fallen.

Nu sade herr finansministern, att vad biografbyrån beträffar riksdagen redan förut varit med om att beröva densamma 250,000 kronor och att detta enligt hans mening — om jag förstod honom rätt — vore prejudicerande. Jag vill då för min del säga, att jag anser, att detta berövande var oriktigt. Riksdagen glömmar så märkvärdigt lätt, förmodligen därför, att det är så stor omsättning inte bara i andra kammaren, utan även i denna kammare. Eljest borde riksdagen minnas den ståndpunkt, som den hävdade år 1916, att biografbyrån borde vara en självförsörjande inrättning och att man således med dessa filmavgifter inte ville avse att skattlägga rörelsen. Här går man emel-

Ang. vissa
ändringar i
riksstatens
uppställning.
(Forts.)

lertid i någon mån in för att just skattlägga, därigenom att man använder medlen till annat än de ursprungligen varit avsedda för.

Jag skulle för resten vilja säga, att man kan gå två vägar: antingen den vägen, att man tager bort all självförsörjande verksamhet såväl då det gäller bank- och fondinspektion som då det gäller filmcensur eller också, att man bibehåller den. Men om man behåller den, då är specialbudgeten, enligt mitt förmenande, den bästa. Det är den, som ger den större redan, och därför menar jag också, att talet om, att man genom det nya här skulle få bättre reda och ordning och att man skulle få en bättre överblick även i de fall, som jag ägnat uppmärksamhet åt i mitt förra anförande — om det talet menar jag, att man mycket väl med gott humör skulle kunna använda ett talesätt, som kanske inte vore fullt parlamentariskt.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på den nu föredragna punkten yrkats dels, av herr *Svensson, Martin*, att vad utskottet hemställt skulle bifallas med den ändring i sista stycket av motiveringen, att åt första meningen av detta stycke gäves följande avfattning: »Utskottet vill giva sin anslutning till det förslag, som sålunda framlagts»; dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr *Kvarnzelius* m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner, först på bifall till utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering samt vidare enligt berörda yrkanden; och förklarade herr talmannen sig anse propositionen på bifall till herr *Martin Svensson*s yrkande vara med övertvägande ja besvarad.

Herr *Kvarnzelius* begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits godkännande av det förslag, som innefattades i den av honom m. fl. avgivna reservationen, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 7 punkten 4 med den av herr *Martin Svensson* föreslagna ändringen i motiveringen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr *Kvarnzelius* m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 5—7.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8.

Lades till handlingarna.

Punkterna 9—14.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 15.**Anslag
till tullverket.*

I denna punkt hade utskottet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag och med avslag å herr Lovéns m. fl. och herr Forssells motioner II: 113 och 242,

a) besluta, att antalet ordinarie befattningar jämte de för vederbörande befattningshavare avsedda lönegrader skulle bestämmas i enlighet med vad av departementschefen föreslagits,

b) för budgetåret 1929/1930 för tullverket godkänna under punkten införd ordinarie stat;

c) i riksstaten uppföra ordinarie förslagsanslaget för tullverket till ett mot statens slutsumma svarande belopp av 16,168,500 kronor, samt

d) förklara, att sådan å den 31 december 1922 gällande ordinarie stat kvarstående tjänsteman vid tullverket, som ej anmält sig icke vilja övergå på den nya staten, skulle under budgetåret 1929/1930 komma i åtnjutande av tillfälligt lönetillägg till belopp, vilket Kungl. Maj:t, efter förslag av generaltullstyrelsen, prövade stå i lämpligt förhållande till den tjänstgöring, som kunde komma att krävas av vederbörande, eller Kungl. Maj:t eljest kunde finna skäligt, dock icke i något fall till högre belopp för år räknat, än som genom kungörelsen den 22 juni 1921 (nr 444) angående tillfälliga lönetillägg åt viss personal vid tullverket för år 1922 blivit bestämt.

I herr *Lovéns* berörda motion hade hemställts, att riksdagen måtte i förteckningen över antalet ordinarie befattningshavare i tullverket under budgetåret 1929/1930, med ändring av Kungl. Maj:ts förslag, upptaga bland andra:

103 tullkontorister,
461 tulluppsyningsmän,
793 tillsyningsmän.

I den senare motionen hade föreslagits, att riksdagen måtte i tullverkets utgiftsstater utöver i statsverkspropositionen upptagna tjänster uppföra 16 nya tullkontrollörstjänster, 35 nya ordinarie kammarskrivarejänster samt 3 revisorstjänster å generaltullstyrelsens revisionsbyrås revisionsavdelning.

Vid nu ifrågakvarande punkt hade reservation anmälts av herrar *Nilsson* i Malmö, *Rydén*, *Björck*, *Anderson* i Råstock, *Jansson* i Falun, *Carlsson-Frosterud* och *Andersson* i Höör, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr Björck: Herr talman! Som kammaren torde finna, ha några ledamöter av statsutskottet, bland vilka även jag befinner mig, reserverat sig på denna punkt. De, som i följd deltog i behandlingen av motsvarande ärende under denna huvudtitel, erinra sig säkerligen den strid, som då stod rörande tullverkets personalstat. Denna kammare biträdde då ett av utskottet tillstyrkt förslag, som innebar någon utökning av den ordinarie personalstaten under motsvarande reduktion av anslaget till icke ordinarie befattningshavare. I gemensam votering segrade emellertid avslagsyrkandet på denna utökning, och Kungl. Maj:ts då framlagda förslag bifölls sålunda i voteringen.

Även i år ha från olika motionärer krav blivit framställda på utökning av den ordinarie personalen, gående vida utöver vad som från utskottets sida förliden riksdag tillstyrkts. Vi, som förliden riksdag hade den uppfattningen, att goda skäl anförts för en utökning av personalen — det gällde endast 25 tjänster, 5 kammarskrivarejänster, 5 tullkontoristtjänster, 5 tulluppsynings- och 10 tillsyningsmannatjänster — ha icke av vad sedermera inträffat haft anledning att frångå denna vår uppfattning.

Nu befinner sig saken emellertid i ett väsentligt sämre läge. Det lär icke

Anslag
till tullverket.
(Forts.)

vara någon utsikt, sedan andra kammaren fattat sitt beslut, att kunna inverka på denna kammares ståndpunktstagande, även om det, då anslaget till icke ordinarie befattningshavare överstiger 2 miljoner kronor, torde ligga i öppen dag, att det är riskfritt att gå in för någon ringa utökning av den ordinarie personalen.

Jag vill dock, herr talman, utan att i detta läge besvära med något yrkande, vädja till Kungl. Maj:t att vid prövning av frågan till kommande riksdag överväga, om man icke skulle kunna föreslå en begränsad utökning av den ordinarie personalen. På så sätt skulle man bidra att lugna den upprörda stämning, som inom tullverket är till finnandes över den hittillsvarande restriktiva hållningen från statsmakternas sida.

Herr Kvarnzelius: Herr talman! Jag skall endast be att få yrka bifall till statsutskottets hemställan i denna punkt. Jag hoppas, att herr Björck icke betraktar det som en oartighet, när jag icke här ingår på något direkt bemötande av vad han yttrat.

Herr Alkman: Herr talman! Jag har begärt ordet på denna punkt icke för att lägga mig i den fråga, som den föregående talaren berört, utan för att något vid sidan därav taga upp en annan sak. Vad jag här åsyftar berör dels den fråga om handelsstatistiken, som statsrådet och chefen för finansdepartementet diskuterat på denna punkt i huvudtiteln, dels ock, såsom jag kommer att visa, den personalfråga, som här omnämnts, men framför allt en viktig sida av tullverkets verksamhet.

Den angelägenhet, för vilken jag skall be att få taga kammarens uppmärksamhet i anspråk några minuter, är frågan om det nuvarande sättet för ordnande av det som numera i tullstadgan kallas utgående varuanmälningar och som förut kallats exportinlagor, och om den betydelse den kan ha för en ganska viktig sida av tullverkets kontrollarbete.

Dessa varuanmälningar skola ju upptaga de varuslag och varukvantiteter, som varje avlastare inlastar på varje särskilt fartyg. Till en början och närmast ha de handelsstatistisk betydelse, de äro primäruppgifter för den utgående handelsstatistiken. Det är klart, att på dessa uppgifters riktighet beror, huruvida den utgående handelsstatistiken blir riktig, och ur den synpunkten sammanhånga de med det resonemang, som statsrådet tidigare fört.

I allmänhet finnes ju intet intresse för en avlastare att lämna oriktiga uppgifter, men det förhåller sig ju så, att riksdagen beslutat en hel del exportförbud och exportvillkor. Särskilt de senare äro ganska många, och det är icke uteslutet, att det ibland kan finnas ett intresse att avlämna oriktiga uppgifter för de varuslag, som därav beröras, uppgifter, som kunna medföra oriktigheter även med avseende på andra varuslag än de exportförbudna eller med exportvillkor försedda.

Nu är i tullstadgan föreskrivet, att en verklig tullkontroll skall äga rum även beträffande exportförbudna varor. Det står i den av Kungl. Maj:t utfärdade tullstadgan § 11: »Inrikes gods skall, då det försändes från tullområdet, vara underkastat tullkontroll till förhindrande av att obehörig utförsel sker.» I § 13 står det: »Tullverket åligger att svara för tullkontrollen å såväl utrikes gods som inrikes gods.» Det finnes till och med en särskild kungl. kungörelse av den 24 februari 1922, i vilken särskilt anges, på vilket sätt tullkontrollen skall verkställas, det finnes där två alternativ, som jag dock icke skall ingå på.

Vidare finnes i § 49 följande bestämmelse: »Tullgods — dit sådana här med exportvillkor försedda varor höra — må ej intagas i fartyget, förrän tillstånd därtill erhållits av tullanstalten och för tullkontroll erforderliga tjänstemän

kommit tillstådes.» Detta är alltså den av Kungl. Maj:t utfärdade tullstadgans ståndpunkt i frågan.

Går jag sedan till den av generaltullstyrelsen utfärdade tullordningen, i vilken särskilda föreskrifter lämnas huru kontrollen skall praktiseras, finnes i § 50 sista stycket följande: »Avgivande av anmälan skall ske i samband med godsets inlastning. Anmälan skall, där fråga är om utrikes gods, överlämnas direkt till tullanstalten men i annat fall tillställas fartygets befälhavare, som åligger att vidare befordra densamma till tullanstalten samtidigt med att fartyget anmäles till tullklarering eller, om inlastningen sker därefter, senast å första söckendagen efter inlastningens avslutande.»

Vad betyder detta? Jo, det betyder helt enkelt, att denna utgående varuanmälan, på grund av vilken tullkontroll skall äga rum, icke behöver lämnas in, förrän efter det godset är inlastat i fartyget eller till och med första söckendagen därefter. De stickprov, som äro föreskrivna i kungl. kungörelsen 1922, behöva sålunda icke utföras, förrän godset är inlastat eller till och med söckendagen därefter, då fartyget kan vara ute i rum sjö. Jag behöver icke för kammaren närmare utveckla, vad detta betyder ur synpunkten av kontroll av exportförbudet eller med exportvillkor belagt gods. Det kan betyda, att denna kontroll helt enkelt icke kan äga rum.

Jag skall av lätt insedda skäl icke närmare ingå på detta, men jag har dragit fram det för att fästa kammarens och även Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på saken, i den mån det behövs, vilket jag icke vet. Men det är uppenbart, att, om detta stadgande bibehålles, om denna praxis får fortgå, det torde vara skäl, att riksdagen tager i övervägande, huruvida dess hittills förda politik i fråga om exportförbud och exportvillkor kan och bör fortsättas. Om det är så, att den bör fortsättas, torde givetvis böra tillses, huruvida det icke är nödvändigt att ändra denna bestämmelse. Om den ändras, har jag försäkrat mig om, att åtminstone inom tullverket hyses den uppfattningen, att den ändring i syfte att förbättra kontrollen, som kan åvägabringas, icke kan göras, utan att därmed följer ett mycket väsentligt ökat personalbehov från tullverkets sida. Det är dilemmat, och det är detta, som jag velat öppet framställa för riksdagen och även fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på, utan att naturligtvis detta mitt påpekande kan föranleda något som helst yrkande. Det är ett påpekande, som det torde befinnas vara av vikt att tänka på, men det har ingen annan betydelse än en erinran och, som jag tror, en ganska viktig erinran i sammanhang med denna punkt på budgeten.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

Punkterna 16—18.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 19.

Lades till handlingarna.

Punkterna 20—33.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 34.

Lades till handlingarna.

Punkterna 35 och 36.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Analog
till tullverket.
(Forts.)*

Herr *Lindhagen* väckte en motion, nr 240, om uttalanden i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående Sveriges anslutning till den s. k. Kelloggspakten.

Motionen hänvisades till konstitutionsutskottet.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om befrielse i visst fall för befälhavare eller förare å luftfartyg, hörande till krigsmakten, från skyldighet att gälda skadestånd;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 30 kap. 21 § rättegångsbalken; samt

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kronans förmånsrätt för avdiktningsslån m. m.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag

dels till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 32, angående val av riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare; samt

nr 35, angående val av riksdagens militieombudsman och hans efterträdare;

dels ock till riksdagens förordnanden:

nr 33, för revisionssekreteraren m. m. E. G. Geijer att vara riksdagens justitieombudsman;

nr 34, för häradshövdingen m. m. H. G. Forsberg att vara riksdagens justitieombudsmans efterträdare;

nr 36, för revisionssekreteraren m. m. G. M. E. Bendz att vara riksdagens militieombudsman; samt

nr 37, för hovrättsrådet E. H. Elliot att vara riksdagens militieombudsmans efterträdare.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående räntefri försträckning åt telegraftjänstemännens skatteinbetalningskassa i Stockholm; och

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedsättning av räntan å vissa lån ur lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby.

Anmälades och bordlades statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för sergeanten vid Norrbottens regemente P. S. V. N. Bergman från viss ersättningskyldighet;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp för kronans räkning av vissa fastigheter m. m. vid Indalsälven; samt

nr 21, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande ersättning till fonden för bibanor i vissa delar av riket.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.47 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Tisdagen den 26 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 3.30 e. m.

Herr statsrådet *Borell* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

- nr 125, angående åtgärd för främjande av sparsamhet bland skolungdomen;
- nr 128, angående ändringar i den vid lagen den 4 juni 1920 (nr 254) angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk fogade åldersförteckning; samt
- nr 129, angående förändring i avseende å löneställning och antal av vissa ordinarie befattningar vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk m. m.

Herr statsrådet *Bissmark* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

- nr 103, angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Karlskrona stad;
- nr 104, angående pensionering av vissa förutvarande mästare och arbetare vid Karlskrona kustartilleriregementes beklädnadsverkstäder m. m.;
- nr 105, angående medgivande för förra sömmerskan vid Svea livgardes intendenturverkstäder Hilda Maria Lundahl att för erhållande av förtidspension tillgodoräkna sig viss tjänstgöringstid;
- nr 106, angående tilläggspension åt f. d. flaggunderofficeren vid flottan, underlöjtnanten i marinen F. O. Carlsson;
- nr 107, angående ersättning till Sigfrid Israelsson i anledning av sjukdom, ådragen under militärtjänstgöring;
- nr 112, angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och staden Halmstad;
- nr 113, angående pensioner eller understöd åt efterlevande till vissa i försvarsväsendets tjänst anställda personer m. fl.;
- nr 114, med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 28 april 1926 om inskränkning i rätten till inmutning inom vissa län;
- nr 115, angående organisation av undersökningarna av svenska landsmål, ortnamn och folkminnen;
- nr 116, angående tilläggspensioner åt vissa f. d. lärare och lärarinnor;
- nr 117, angående försäljning av ett område, tillhörande Rosenholms övningsfält invid Karlskrona;
- nr 118, angående försäljning av en kronan tillhörig fastighet vid Arlov i Malmöhus län;
- nr 119, med förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker;
- nr 120, angående tullfri införsel av vissa astronomiska instrument;
- nr 121, angående vissa anslag till folkskoleseminarierna;
- nr 124, angående bestridande av kostnader för vissa åtgärder i anledning av isförhållandena vid rikets kuster;
- nr 126, angående upplåtelse av kronan tillhörande jordägarandelar i gruvor;

nr 131, angående pension åt förre slöjdläraren R. E. Malmborgs änka Sofia Mathilda Malmborg, född Erikson;

nr 132, angående pension åt förra småskollärarynkan Ester Desideria Melander;

nr 133, angående rätt för förra folkskollärarynkan Anna Fredrika Ljungberg till viss tjänstårsberäkning för pension;

nr 134, angående pension åt föreståndaren för John Lennings vävskola i Norrköping G. A. Wennerström; samt

nr 136, med förslag till lag om ändrad lydelse av 11 § förordningen den 16 maj 1884 angående patent och lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 5 juli 1884 om skydd för varumärken.

Herr statsrådet *Lübeck* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 75, med förslag till lag om ändrad lydelse av 14 § i lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket; och

nr 135, angående tilläggspension åt byråchefen K. D. Dickman m. m.

Justerades protokollen för den 20 och den 22 innevarande månad.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 40, till Konungen i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om ändrad lydelse av 13 och 25 §§ i lagen för Sveriges riksbank.

Anmälades och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 41, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående godkännande av en mellan Sverige och Amerikas Förenta Stater undertecknad skiljedomstraktat.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av rätt till bearbetande av icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord;

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse till lantförsvaret av den kronoegendomarna Revinge nr 22 och 23 i Revinge socken av Malmöhus län tillhörande lägenheten litt. V å Kalvmosse;

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse till Skövde stad av en i staden belägen kronan tillhörig fastighet;

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av visst till övningsfältet i Linköping hörande markområde; samt

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av nionde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna protokoll:

År 1929 den 25 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse revisorer och revisorssuppleanter för granskning av riksbankens avdelningskontors i orterna räkningskap och förvaltning; och befunnos efter valens slut hava blivit utsedda till

revisorer:

vid kontoret i Göteborg

herr <i>Dahlström, A.</i> , expeditionsföreståndare, Göteborg,	med 24 röster,
» <i>Neiglick, Fritz</i> , kapten, Göteborg,	» 24 » ,
» <i>d'Orchmont, F.</i> , f. d. handlande, Göteborg,	» 24 » ,
» <i>Larsson, L.</i> , landstingsman, Huveröd,	» 24 » ;

vid kontoret i Malmö

herr <i>Persson, Alfred</i> , lantbrukare, Vadensjö,	med 24 röster,
» <i>Lundgren, Axel</i> , redaktör, Malmö,	» 24 » ,
» <i>Rydén, A.</i> , kamrer, Hököpinge,	» 24 » ,
» <i>Sylvan, H.</i> , agronom, Nyboholm,	» 24 » ;

vid kontoret i Falun

herr <i>Olsson, Ahlmans Olof</i> , f. d. riksdagsman, Insjön,	med 24 röster,
» <i>Skarstedt, W.</i> , f. d. riksdagsman, Falun,	» 24 » ,
» <i>Backelin, H.</i> , landstingsman, Falun,	» 24 » ,
» <i>Eronn, A.</i> , f. d. riksdagsman, Leksand,	» 24 » ;

vid kontoret i Gävle

herr <i>Hällander, Alb.</i> , handelsföreståndare, Gävle,	med 24 röster,
» <i>Lindblom, Edw.</i> , handlande, Gävle,	» 24 » ,
» <i>Nygren, G.</i> , konduktör, Gävle,	» 24 » ,
» <i>Nyberg, N. A.</i> , trävaruhandlare, Gävle,	» 24 » ;

vid kontoret i Halmstad

herr <i>Linder, J. R.</i> , skollärare, Tvååker,	med 24 röster,
» <i>Brodin, O.</i> , direktör, Halmstad,	» 24 » ,
» <i>Svensson, Gustav</i> , skomakaremästare, Slöinge,	» 24 » ,
» <i>Johansson, Aug.</i> , lantbrukare, Skälmtorp, Slöinge,	» 24 » ;

vid kontoret i Härnösand

herr <i>Berglund, Enar</i> , landstingsman, Strömnäs,	med 24 röster,
» <i>Törner, A.</i> , direktör, Härnösand,	» 24 » ,
» <i>Hesse, Samuel</i> , advokat, Härnösand,	» 24 » ,
» <i>Hallin, Erik</i> , landstingsman, Örnsköldsvik,	» 24 » ;

vid kontoret i Jönköping

herr <i>Johansson, Edvard</i> , landstingsman, Häradsköp, Skillingaryd.	med 24 röster,
» <i>Andrén, Fredrik</i> , ingenjör, Jönköping,	» 24 » ,
» <i>Pettersson, J. Aug.</i> , landstingsman, Huskvarna,	» 24 » ,
» <i>Fors, N.</i> , ekonomichef, Jönköping,	» 24 » ;

vid kontoret i Kalmar

herr <i>Nilsson, V.</i> , rostmästare, Kalmar,	med 24 röster,
» <i>Modèer, Seth</i> , handlande, Mönsterås,	» 24 » ,
» <i>Olsson, John</i> , skräddare, Kalmar,	» 24 » ,
» <i>Sjöberg, S.</i> , godsägare, Färjestaden,	» 24 » ;

vid kontoret i Karlskrona

herr <i>Rydén, Magnus</i> , förste marinintendent, Karlskrona,	med 24 röster,
» <i>Appelkvist, Caspar</i> , handelsföreståndare, Ronneby,	» 24 » ,
» <i>Berg, Robert</i> , f. d. riksdagsman, Karlskrona,	» 24 » ,
» <i>Kloo, O.</i> , f. d. riksdagsman, Karlskrona,	» 24 » ;

vid kontoret i Karlstad

herr <i>Berg, N. A.:son</i> , f. d. riksdagsman, Munkfors,	med 24 röster,
» <i>Göthberg, A. H.</i> , f. d. riksdagsman, Munkfors,	» 24 » ,
» <i>Huss, R.</i> , major, Karlstad,	» 24 » ,
» <i>Lindh, A.</i> , landstingskamrer, Karlstad,	» 24 » ;

vid kontoret i Kristianstad

herr <i>Svensson, M.</i> , kontorsbiträde, Kristianstad,	med 24 röster,
» <i>Wingren, H.</i> , kamrer, Kristianstad,	» 24 » ,
» <i>Jönsson, Sven</i> , f. d. riksdagsman, Fridhill,	» 24 » ,
» <i>Lorenzen, H. Chr.</i> , kamrer, Karpalund,	» 24 » ;

vid kontoret i Linköping

herr <i>Träff, J. A.</i> , f. d. riksdagsman, Mjölby,	med 24 röster,
friherre <i>Hermelin, Gösta</i> , Ulvåsa,	» 24 » ,
herr <i>Hanzén, J.</i> , redaktör, Linköping,	» 24 » ,
» <i>Rydén, C.</i> , järnvägskontrollör, Linköping,	» 24 » ;

vid kontoret i Luleå

herr <i>Bexell, Albert</i> , stadsfogde, Luleå,	med 24 röster,
» <i>Bäckström, Amandus</i> , kommissionär, Öjebyn,	» 24 » ,
» <i>Sandström, Robert</i> , handlande, Gammelstad,	» 24 » ,
» <i>Nycander, H.</i> , landstingsdirektör, Luleå,	» 24 » ;

vid kontoret i Mariestad

herr <i>Wallin, Erik</i> , handelsföreståndare, Lidköping,	med 24 röster,
» <i>Johansson, Alf</i> , lantbrukare, Ramborps, Låstad,	» 24 » ,
» <i>Andersson, Justus</i> , kommunalordförande, Karlsborg,	» 24 » ,
» <i>Johansson, K. E.</i> , landstingsman, Faleberg, Larv,	» 24 » ;

vid kontoret i Norrköping

herr <i>Eriksson, Karl</i> , f. d. riksdagsman, Lundby, Okna,	med 24 röster,
» <i>Lagerbäck, E. A.</i> , kassör, Norrköping,	» 24 » ,
» <i>Eriksson, Josef</i> , f. d. riksdagsman, Finspång,	» 24 » ,
» <i>Jonsson, Edvard</i> , inspektor, Fiskeby,	» 24 » ;

vid kontoret i Nyköping

herr <i>Lundbom, Erik</i> , f. d. riksdagsman, Stigtomta,	med 24 röster,
» <i>Carlsson, E. G.</i> , stadsstyrelseledamot, Katrineholm,	» 24 » ,
» <i>Juhlin, Ragnar</i> , lantbrukare, Ellesta, Vrena,	» 24 » ,
» <i>Granath, E. A.</i> , lantbrukare, Kälkesta, Jönåker,	» 24 » ;

vid kontoret i Sundsvall

herr <i>Gustafsson, Gid.</i> , redaktionssekreterare, Sundsvall,	med 24 röster,
» <i>Carlström, L. V.</i> , bageriföreståndare, Sundsvall,	» 24 » ,
» <i>Thor, C. G.</i> , förvaltare, Nedansjö,	» 24 » ,
» <i>Karlsson, Rob.</i> , f. d. riksdagsman, Gasabäck, Söråker,	» 24 » ;

vid kontoret i Umeå

herr <i>Lagerkvist, Emil</i> , f. d. riksdagsman, Skellefteå,	med 24 röster,
» <i>Karlsson, N.</i> , nämndeman, Tavelnsjö,	» 24 » ,
» <i>Berg, Knut</i> , rådman, Umeå,	» 24 » ,
» <i>Johansson, K. A.</i> , lokomotivförare, Vännäs,	» 24 » ;

vid kontoret i Uppsala

herr <i>Tapper, K.</i> , kassör, Uppsala,	med 24 röster,
» <i>Ekstrand, Åke</i> , e. o. hovrättsnotarie, Uppsala,	» 24 » ,
» <i>Norén, K.</i> , vattenrättsnämndeman, Häggeby,	» 24 » ,
» <i>Wahlstedt, Uno</i> , bagare, Uppsala,	» 24 » ;

vid kontoret i Visby

friherre <i>Kruuse af Verchou, H.</i> , major, Tingstäde,	med 24 röster,
herr <i>Kahlström, K.</i> , f. d. riksdagsman, L:a Atlings, Atlingbo,	» 24 » ,
» <i>Hansén, Th.</i> , f. d. riksdagsman, Bonsarve, Vamlingbo,	» 24 » ,
» <i>Karlström, Hugo</i> , f. d. riksdagsman, Lummelunda, Martebo,	» 24 » ;

vid kontoret i Vänersborg

herr <i>Lindkvist, G. E.</i> , rådman, Åmål,	med 24 röster,
» <i>Berggren, Gustaf</i> , distriktschef, Åmål,	» 24 » ,
» <i>Andersson, Folke</i> , trafikassistent, Uddevalla,	» 24 » ,
» <i>Johansson, Albert</i> , bruksbokhållare, Trollhättan,	» 24 » ;

vid kontoret i Västerås

herr <i>Johansson, K.</i> , lantbrukare, Vretberga, Medåker,	med 24 röster,
» <i>Landstätt, R.</i> , kamrer, Västerås,	» 24 » ,
» <i>Andersson, Fr. O.</i> , fjärdingsman, Hallstahammar,	» 24 » ,
» <i>Westholm, E. A.</i> , landstingsman, Västerås,	» 24 » ;

vid kontoret i Växjö

herr <i>Ljungkvist, J. M.</i> , garvare, Växjö,	med 24 röster,
» <i>Johansson, G. W.</i> , hemmansägare, Östad, Täckaregård, Växjö,	» 24 » ,
» <i>Hultin, Gustaf</i> , lokomotivförare, Älmhult,	» 24 » ,
» <i>Lindahl, Ernst</i> , lantbrukare, Lagan,	» 24 » ;

vid kontoret i Örebro

herr <i>von Hofsten, H. R.</i> , major, Örebro,	med 24 röster,
» <i>Gustafsson, Arv.</i> , kassör, Örebro,	» 24 » ,
» <i>Åqvist, Torsten</i> , direktör, Örebro,	» 24 » ,
» <i>Molin, C. A.</i> , f. d. riksdagsman, Aspa,	» 24 » ;

vid kontoret i Östersund

herr <i>Mattsson, Anders</i> , lasarettssyssloman, Östersund,	med 24 röster,
» <i>Olsson, Per</i> , mejeridisponent, Östersund,	» 24 » ,
» <i>Roman, P. G.</i> , häradsskrivare, Östersund,	» 24 » ,
» <i>Olsson, O. P.</i> , affärschef, Östersund,	» 24 » ;

suppleanter:

vid kontoret i Göteborg

herr <i>Börjesson, L. A.</i> , sjukkassexpeditör, Göteborg,	med 23 röster,
» <i>Rodhe, C. W.</i> , överstelöjtnant, Göteborg,	» 23 » ,
» <i>Hjort, Gustaf</i> , direktör, Göteborg,	» 23 » ,
» <i>Karlsson, Edvin</i> , f. d. riksdagsman, Tuve,	» 23 » ;

vid kontoret i Malmö

herr <i>Thomasson, G.</i> , lantbrukare, Hejdeholm, Hurva,	med 23 röster,
» <i>von Porat, Wilhelm</i> , överstelöjtnant, Lund,	» 23 » ,
» <i>Hermansson, J. W.</i> , lagerbokhållare, Malmö,	» 23 » ,
» <i>Mårtensson, Per</i> , lantbrukare, Pärup, Ö. Sallerup,	» 23 » ;

vid kontoret i Falun

herr <i>Maritz, Per</i> , kommunalordförande, Leksand,	med 23 röster,
» <i>Minör, P. A.</i> , landstingsman, Falun	» 23 » ,
» <i>Ohlsén, Olof</i> , handlande, Orsa,	» 23 » ,
» <i>Eriksson, Ollas A.</i> , f. d. riksdagsman, Fors station,	» 23 » ;

vid kontoret i Gävle

herr <i>Carlsson, Pontus</i> , målaremästare, Gävle,	med 23 röster,
» <i>Hellström, H.</i> , kapten, Gävle,	» 23 » ,
» <i>Norell, J. A.</i> , fabrikör, Söderhamn,	» 23 » ,
» <i>Berg, Fredrik</i> , direktör, Gävle,	» 23 » ;

vid kontoret i Halmstad

herr <i>Andersson, Janne</i> , byggmästare, Falkenberg,	med 23 röster,
» <i>Persson, P.</i> , f. d. riksdagsman, Tofta,	» 23 » ,
» <i>Lindblad, H. F.</i> , folkskollärare, Sibbarp,	» 23 » ,
» <i>Nilsson, C. L.</i> , landstingsman, Olofsbo, Falkenberg,	» 23 » ;

vid kontoret i Härnösand

herr <i>Lindeborg, J.</i> , kamrer, Härnösand,	med 23 röster,
» <i>Bouvin, A.</i> , handlande, Sollefteå,	» 23 » ,
» <i>Carlsson, E.</i> , ekonomichef, Sollefteå,	» 23 » ,
» <i>Hägglund, O. A.</i> , nämndeman, Arnäsfall,	» 23 » ;

vid kontoret i Jönköping

herr <i>Strömberg, Viktor</i> , direktör, Jönköping,	med 23 röster,
» <i>Gelotte, B. E.</i> , f. d. riksdagsman, Tranås,	» 23 » ,
» <i>Holstensson, Allan</i> , lantbrukare, Alfversjö, Eksjö,	» 23 » ,
» <i>Svensson, Johan</i> , nämndeman, Fällinge, Smålandsstenar,	» 23 » ;

vid kontoret i Kalmar

herr <i>Göransson, C. E.</i> , rektor, Kalmar,	med 23 röster,
» <i>Olsson, F.</i> , konditor, Kalmar,	» 23 » ,
» <i>Jonsson, John W.</i> , landstingsman, Nybro,	» 23 » ,
» <i>Ander, E.</i> , lasarettssyssloman, Kalmar,	» 23 » ;

vid kontoret i Karlskrona

herr <i>Andersson, Anton</i> , kakelarbetare, Karlskrona,	med 23 röster,
» <i>Olsson, N. P.</i> , kamrerare, Mjällby,	» 23 » ,
» <i>Klemédson, Nils</i> , lantbrukare, Merserum,	» 23 » ,
» <i>Dahl, Aug.</i> , häradsdomare, Rosendal,	» 23 » ;

vid kontoret i Karlstad

herr <i>Flognfält, G.</i> , f. d. riksdagsman, Åmotsfors,	med 23 röster,
» <i>Svensson, Johan</i> , lantbrukare, Heljetorp, Väse,	» 23 » ,
» <i>Ferm, E. D.</i> , lantbrukare, Skåre,	» 23 » ,
» <i>Lennartsson, C. E. L.</i> , godsägare, Rotnäs, Ulfsby,	» 23 » ;

vid kontoret i Kristianstad

herr <i>Berglund, Allan</i> , landstingskamrer, Kristianstad,	med 23 röster,
» <i>Olsson, Henrik</i> , landstingsman, Spjutstorp,	» 23 » ,
» <i>Olsson, Otto J.</i> , lantbrukare, Hammenhög,	» 23 » ,
» <i>Sköld, H.</i> , folkskollärare, Kristianstad,	» 23 » ;

vid kontoret i Linköping

herr <i>Hallendorff, Joh.</i> , f. d. landstingsman, Gerstorp, Linköping,	med 23 röster,
» <i>Sköld, Carl</i> , redaktör, Linköping,	» 23 » ,
» <i>Johansson, Robert</i> , överassistent, Linköping,	» 23 » ,
» <i>Danckwardt-Lillieström, Gösta</i> , kassör, Linköping,	» 23 » ;

vid kontoret i Luleå

herr <i>Widlund, O.</i> , tapetserare, Luleå,	med 23 röster,
» <i>Wallin, Levi</i> , handlande, Boden,	» 23 » ,
» <i>Johansson, G.</i> , stationsinspektör, Boden,	» 23 » ,
» <i>Lantz, E. P.</i> , landstingsman, Luleå,	» 23 » ;

vid kontoret i Mariestad

herr <i>Jacobsson, Märten</i> , kontorist, Falköping	med 23 röster,
» <i>Fredberg, G. M.</i> , fabrikör, Finnerödja,	» 23 » ,
» <i>Kjellendorff, I. W.</i> , lantbrukare, Delebäck, Hova,	» 23 » ,
» <i>Björk, Gotthard</i> , redaktör, Mariestad,	» 23 » ;

vid kontoret i Norrköping

herr <i>Johansson, Fredrik</i> , hemmansägare, Vevlöf, Östra Husby,	med 23 röster,
» <i>Frost, G. F.</i> , f. d. riksdagsman, Norrköping,	» 23 » ,
» <i>Cederstrand, Th.</i> , handlande, Norrköping,	» 23 » ;
» <i>Ljungberg, A. J.</i> , förste lärare, Norrköping,	» 23 » ;

vid kontoret i Nyköping

herr <i>Hedin, Karl</i> , ingenjör, Kärrbo, Nyköping,	med 23 röster,
» <i>Boman, Axel</i> , lantbrukare, Tystberga,	» 23 » ,
» <i>Berger, C. O.</i> , folkskollärare, Stigtomta,	» 23 » ,
» <i>Larsson, Arvid</i> , murare, Katrineholm,	» 23 » ;

vid kontoret i Sundsvall

herr <i>Andersson, Torsten</i> , e. o. hovrättsnotarie, Sundsvall,	med 23 röster,
» <i>Johansson, Gustaf</i> , disponent, Sundsvall,	» 23 » ,
» <i>Nilsson, B.</i> , lantbrukare, Skedvik, Attmar,	» 23 » ,
» <i>Hedqvist, P. L.</i> , landstingsman, Fagervik,	» 23 » ;

vid kontoret i Umeå

herr <i>Jacobsson, U. R.</i> , landstingsman, Vilhelmina,	med 23 röster,
» <i>Hansson, Erik</i> , nämndeman, Vännäs,	» 23 » ,
» <i>Conradson, R.</i> , apotekare, Nordmaling,	» 23 » ,
» <i>Eriksson, E.</i> , f. d. riksdagsman, Böle,	» 23 » ;

vid kontoret i Uppsala

herr <i>Eriksson, C. J.</i> , landstingsman, Rosenhill, Almunge,	med 23 röster,
» <i>Elmroth, A. E.</i> , fjärdingsman, Tierp,	» 23 » ,
» <i>Bengtsson, E.</i> , lantbrukare, Gunnarsbo, Lövsta bruk,	» 23 » ,
» <i>Thorsson, Ernst</i> , lantbrukare, Österberga, Rasbo,	» 23 » ;

vid kontoret i Visby

herr <i>Lingström, Aug.</i> , f. d. riksdagsman, Klintehamn,	med 23 röster,
» <i>Olofson, A. G.</i> , agronom, Visby,	» 23 » ,
» <i>Engström, Herman</i> , landstingsman, Slite,	» 23 » ,
» <i>Kullberger, Algot</i> , kamrer, Visby,	» 23 » ;

vid kontoret i Vänersborg

herr <i>Browall, Paul</i> , lantbrukare, Pjukarp, Älmestad,	med 23 röster,
» <i>Andrén, Anders</i> , handlande, Brälanda,	» 23 » ,
» <i>Samuelsson, Knut</i> , banmästare, Bohus,	» 23 » ,
» <i>Lundgren, Anton</i> , poliskonstapel, Vänersborg,	» 23 » ;

vid kontoret i Västerås

herr <i>Sandell, Arvid</i> , häradsdomare, Näs, Tillberga,	med 23 röster,
» <i>Sjöfält, Karl</i> , sekreterare, Västerås,	» 23 » ,
» <i>Fröier, Isidor</i> , folkskollärare, Västerås,	» 23 » ,
» <i>Pehrsson, Pehr</i> , direktör, Sala,	» 23 » ;

vid kontoret i Växjö

herr <i>Gustafsson, Amandus</i> , järnarbetare, Växjö,	med 23 röster,
» <i>Johansson, Karl</i> , nämndeman, Öja,	» 23 » ,
» <i>Mattsson, V.</i> , lantbrukare, Enebyda,	» 23 » ,
» <i>Sandstedt, Ernst</i> , nämndeman, Björkebråten, Ryd,	» 23 » ;

vid kontoret i Örebro

herr <i>Abrahamsson, O.</i> , förrådsförvaltare, Örebro,	med 23 röster,
» <i>Windahl, A.</i> , f. d. riksdagsman, Örebro,	» 23 » ,
» <i>Linder, Hjalmar</i> , grosshandlare, Örebro,	» 23 » ,
» <i>Jansson, G. L.</i> , nämndeman, Grythytted,	» 23 » ;

vid kontoret i Östersund

herr <i>Pålsson, Olof</i> , hemmansägare, Söre, Lit,	med 23 röster,
» <i>Lögdberg, J.</i> , hemmansägare, Genvalla,	» 23 » ,
» <i>Holm, Sigurd</i> , typograf, Östersund,	» 23 » ,
» <i>Henriksson, Henrik</i> , d. y., mejeridisponent, Offne, Trångsviken,	» 23 » ;

sedan ordningen mellan dem av suppleanterna, som erhållit lika antal röster, blivit genom lottning bestämd.

Joh. Nilsson.

Carl Arv. Anderson.

Erik Abrahamsson.

Olof Nilsson.

Tillika beslöts, på framställning av herr talmannen, att protokollsutdrag här- om skulle avgå till bankoutskottet med anmodan till utskottet att om valen låta underrätta ej mindre de valda än även fullmäktige i riksbanken samt veder- börande avdelningskontors styrelser.

Anmäldes och bordlades andra lagutskottets utlåtande nr 9, i anledning av väckta motioner rörande införande av obligatorisk arbetslöshetsförsäkring.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 19 och 20.

Vid föredragning av statsutskottets memorial nr 21, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande ersättning till fonden för bibanor i vissa delar av riket, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Avgåvos och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 241, av herr *Reuterskiöld*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa i samband med 1927 års skolreform stående frågor;

nr 242, av herr *Thulin*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till överståthållarämbetet m. m.; samt

nr 243, av herrar *Fehr* och *Schlyter*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till överståthållarämbetet m. m.

Herr *Petrén* väckte en motion nr 244, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till sinnessjuklag m. m.

Denna motion hänvisades till behandling av lagutskott.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner hänvisades av dessa nr 75, 114 och 136 till behandling av lagutskott, nr 103, 121, 124, 125 och 129 till statsutskottet, nr 104—107, 113, 116, 128 och 131—135 till bankoutskottet, nr 117 och 118 till jordbruksutskottet samt nr 119 och 120 till bevillningsutskottet, varemot propositionerna nr 112, 115 och 126 nu på begäran bordlades.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.53 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Onsdagen den 27 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena *Trygger* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 108, angående anslutning till en av Nationernas förbunds församling under dess nionde ordinarie möte i Genève i september 1928 till antagande förordad generalakt med bestämmelser om förlikning, skiljedom och rättsligt avgörande av internationella tvister; samt

nr 109, angående godkännande av en mellan Sverige och Kina undertecknad tulltraktat.

Herr statsrådet *Johansson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 25, angående avstående i vissa fall av mark från kronoegendomar eller upplåtande av nyttjanderätt eller servitutsrätt till sådan mark;

nr 122, med förslag till kungörelse om ändrad lydelse av 11 § i förordningen den 26 januari 1894 (nr 17) angående hushållningen med de allmänna skogarna i riket;

nr 123, angående undersökningar rörande reglering av vissa delar av Örekilsälven i Älvsborgs län och Kalix älv i Norrbottens län;

nr 127, angående försäljning av vissa delar av övningsplatsen Kronobergshed;

nr 130, angående statsbidrag till kostnader för laga skiftet å Färila sockens stora skifteslag;

nr 137, angående pensionering av vissa i försvarsväsendets tjänst anställda eller förut anställda personer;

nr 138, angående grunder för försäljning av kronoegendomar m. m.;

nr 139, angående befrielse för stärbhusdelägarna efter kaptenen J. A. Ryding från viss ersättningsskyldighet;

nr 140, angående ändrade villkor för lån till skyddshemmet åkerbrukskolonien Hall;

nr 143, angående ändringar i villkoren för kolonatupplåtelser å kronoparker i Norrland och Dalarna m. m.;

nr 144, angående befrielse för K. H. Larsson från erläggande av visst räntebelopp;

nr 145, angående överlåtande till Sorsele kommun av visst område av den vid avvitring inom Sorsele socken till kyrkstad avsatta mark; samt

nr 146, angående efterskänkande av återstående ogulden köpeskilling för ett virkesparti.

Upplästes följande inkomna läkarintyg:

Att ledamoten av riksdagens första kammare, konsul *J. A. Stenberg*, på grund av sjukdom är oförmögen att tillsvidare delta i riksdagens förhandlingar, intygas härmed, på heder och samvete.

Stockholm den 25 februari 1929.

Karl Emil Widlund,
leg. läkare.

Föredrogs Kungl. Maj:ts proposition nr 112, angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och staden Halmstad.

Propositionen hänvisades, i vad den avsåg nedskrivning av statens domäners fond, till jordbruksutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Föredrogs Kungl. Maj:ts proposition nr 115, angående organisation av undersökningarna av svenska landsmål, ortnamn och folkminnen.

Propositionen hänvisades, i vad den avsåg anslag under åttonde huvudtiteln till bestridande av ortnamnsnämndens kostnader för vissa namnregleringsärenden m. m., till statsutskottet och i övrigt till bankoutskottet.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 126, angående upplåtelse av kronan tillhörande jordägarandelar i gruvor.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran andra lagutskottets utlåtande nr 9.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 7, i anledning av väckta motioner angående vissa husdjurs hänförande till utmätningsfri egendom.

Utskottets hemställan bifölls.

Herr statsrådet *Wohlin* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 142, angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1929/1930 för viss personal inom den civila statsförvaltningen;

nr 147, angående efterskänkande i vissa fall av kronans rätt till danaary; samt

nr 148, angående pension åt justeraren av mått och vikt E. S. Tengelin.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 8, i anledning av väckt motion om upphävande av gällande bestämmelser angående världsliga kunögörelsers uppläsande i kyrka.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för sergenten vid Norrbottens regemente P. S. V. N. Bergman från viss ersättnings-skyldighet; och

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp för kronans räkning av vissa fastigheter m. m. vid Indalsälven.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner hänvisades av dessa nr 25, 122, 123, 127, 130, 138 och 143—146 till jordbruksutskottet, nr 109 till bevillningsutskottet, nr 137 och 148 till bankoutskottet, nr 139, 140 och 147 till statsutskottet samt nr 142, såvitt den avsåg pensions- och indragningsstaterna, till bankoutskottet, i vad den rörde nionde

huvudtiteln, till jordbruksutskottet och i övrigt till statsutskottet, varemot propositionen nr 108 nu på begäran bordlades.

Avgåvos och hänvisades till behandling av lagutskott nedannämnda motioner:
nr 245, av herr *Möller*, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till lag om trafikförsäkring å motorfordon; och
nr 246, av herr *Schlyter*, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till sennesjuklag.

Avgåvos och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:
nr 247, av herrar *Bergman* och *Thelin*, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag angående inrättande av högre flickläroverk i vissa städer; och
nr 248, av herr *Bergman*, angående ombildning av samrealskolan i Kristinehamn till högre allmänt läroverk.

Anmäldes och bordlades konstitutionsutskottets utlåtande nr 4, i anledning av väckta motioner om utsträckning av rätten att rösta utan personlig inställelse vid valförrättningen.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammararens sammanträde avslutades kl. 11.14 f. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Fredagen den 1 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 3.30 e. m.

Herr statsrådet *Bissmark* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 141, angående ändrade grunder för understöd åt folkbiblioteksväsendet;
nr 149, angående biträdande av ackord med avseende å lån från statens utlåningsfonder m. m.;

nr 150, med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 20 juni 1924 (nr 384) om återköpsrätt till fast egendom;

nr 154, med förslag till lag om ändrad lydelse av 17 § i lagen den 28 juni 1918 angående villkorlig straffdom; samt

nr 155, angående reglering av vissa domsagor i Västernorrlands län.

Justerades protokollen för den 23 och den 26 nästlidne februari.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 47, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp för kronans räkning av vissa fastigheter m. m. vid Indalsälven.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 48, till Konungen i anledning av väckt motion angående ändring i gällande bestämmelser om ersättning till expropriationsnämnd.

Anmälades och bordlades

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskaffande av lastpenningarna;

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett mellan Sverige och Ungern slutet handels- och sjöfartsavtal;

nr 5, i anledning av väckt motion om skrivelse till Konungen angående beaktande av vissa synpunkter vid den fortsatta utredningen av frågan om anordnandet av den statliga kontrollen av spritcentralens och tobaksmonopolets verksamhet; samt

nr 6, i anledning av väckt motion angående omläggning av skatten på motorfordon;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 16, i anledning av väckta motioner angående äldre kommunalanställda barnmorskors pensionsförhållanden; samt

nr 17, i anledning av väckt motion om utredning angående ändrade bestämmelser för tillsynen över sparbanker; ävensom

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 12, i anledning av väckt motion angående provisorisk ändring i bestämmelserna om lapparnas jordbruks- och bostadsfråga;

Första kammarens protokoll 1929. Nr 11.

nr 13, i anledning av väckta motioner angående anordnande av konsulentverksamhet för jordbrukskooperationen;

nr 14, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i gällande allmänna grunder för den statsunderstödda egnahemsverksamheten;

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för vattenfallsstyrelsen att försälja tomter och områden från de under styrelsens förvaltning ställda fastigheter m. m.;

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående garanti för ett lån, avsett att upptagas av Byske och Åby älvvars flottningsförening;

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett under vattenfallsstyrelsens förvaltning stående område; samt

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en kronan tillhörig fastighet i Tomelilla.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 108, angående anslutning till en av Nationernas förbunds församling under dess nionde ordinarie möte i Genève i september 1928 till antagande förordad generalakt med bestämmelser om förlikning, skiljedom och rättsligt avgörande av internationella tvister.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtande nr 4.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner hänvisades av dessa nr 141 och 155 till statsutskottet samt nr 150 och 154 till behandling av lagutskott, varemot propositionen nr 149 nu på begäran bordlades.

Herr *Kobb* väckte en motion nr 249, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för beredande av nybyggnad för statens historiska museum och övriga under vitterhetsakademiens inseende ställda statssamlingar m. m.

Motionen hänvisades till statsutskottet.

Herr talmannen yttrade, att herr *Hallin* i en till honom ställd skrivelse anhållit, att han, som av kammaren beviljats ledighet från riksdagsgöromålen under fem veckor, räknat från den 24 sistlidne januari, måtte erhålla fortsatt ledighet för tiden till och med den 9 innevarande månad.

Den sålunda begärda ledigheten beviljades av kammaren.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.39 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.